Załącznik nr 2
do uchwały Nr XIX.86.2025 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 18 grudnia 2025 r.
w sprawie przyjęcia *Strategii rozwoju gminy Janowice Wielkie na lata 2026-2035*

Diagnoza strategiczna sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Janowice Wielkie z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych i analizą SWOT/TOWS

listopad 2025 r.

Spis treści

Wprowadzenie - cel i zakres opracowania ... 3
Położenie Gminy, jej powiązania z otoczeniem i struktura ... 3
1. Sfera społeczna ... 7
1.1. Demografia ... 7
Liczba i struktura ludności ... 7
Przyrost naturalny ... 8
Migracje ludności ... 9
Problemy starzenia się ludności ... 10
Prognoza demograficzna ... 11
1.2. Mieszkalnictwo ... 12
1.3. Podstawowe usługi i kapitał społeczny ... 14
Oświata i wychowanie przedszkolne ... 14
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna ... 14
Szkolnictwo wyższe ... 17
Kultura ... 18
Sport ... 18
Bezpieczeństwo publiczne ... 19
Organizacje pozarządowe ... 23
Współpraca zagraniczna ... 25
1.4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej Gminy ... 25
2. Sfera gospodarcza ... 28
2.1. Gospodarka lokalna ... 28
Podmioty gospodarki narodowej ... 28
Rynek pracy ... 29
Turystyka ... 31
Rolnictwo i leśnictwo ... 33
2.2. Stan finansów samorządowych ... 36
Realizacja budżetu na 2024 rok ... 36
Dochody ... 37
Wydatki ... 40
Fundusz sołecki ... 41
2.3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej Gminy ... 43
3. Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa ... 45
3.1. Zasoby środowiska przyrodniczego ... 45
Położenie fizyczno-geograficzne Gminy ... 45
Geologia i zasoby surowcowe ... 45
Rzeźba terenu ... 48
Zasoby wodne ... 49
Gleby ... 53

3.2. Klimat i jego zmiany ... 55
3.3. Zagrożenia środowiskowe ... 60
Stan czystości powietrza ... 60
Zagrożenie suszą ... 61
Zagrożenie powodziowe i ochrona przeciwpowodziowa ... 62
Zagrożenie radiologiczne, potencjał radonowy ... 65
3.4. Ochrona przyrody i krajobrazu ... 67
3.5. Zasoby środowiska kulturowego ... 71
Osadnictwo wiejskie ... 71
Obiekty ujęte w rejestrze zabytków oraz w ewidencji zabytków ... 76
3.6. Struktura użytkowania gruntów ... 80
3.7. Zagospodarowanie przestrzenne ... 81
Hierarchia sieci osadniczej w otoczeniu Gminy ... 81
Podstawowe ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ... 82
Pokrycie obszaru Gminy planami miejscowymi ... 84
Ruch budowlany ... 85
3.8. Transport i infrastruktura techniczna ... 86
Infrastruktura drogowa oraz szlaki piesze i rowerowe ... 86
Infrastruktura kolejowa ... 92
Transport zbiorowy ... 92
Gospodarka wodno-ściekowa ... 94
Ciepłownictwo i energetyka ... 96
Telekomunikacja ... 98
Gospodarka odpadami ... 98
3.9. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy ... 99
4. Ustalenia dla obszarów funkcjonalnych obejmujących Gminę Janowice Wielkie ... 102
4.1. Rekomendacje dla planowania rozwoju w Górskim Obszarze Funkcjonalnym ... 102
4.2. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Jeleniogórskim Obszarze Funkcjonalnym ... 104
4.3. Wybrane ustalenia dla planowania rozwoju w Obszarze funkcjonalnym cennym przyrodniczo ... 106
4.4. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Sudeckim Obszarze Funkcjonalnym ... 107
4.5. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym ... 107
5. Analiza strategiczna SWOT/TOWS ... 108
Źródła ... 110

Wprowadzenie - cel i zakres opracowania

Niniejsze opracowanie zostało wykonane w ramach prac nad projektem *Strategii rozwoju Gminy Janowice Wielkie na lata 2026-2035* i zawiera prospektywną diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. Podstawą formalno-prawną przygotowania diagnozy jest art. 10a *Ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* oraz *Uchwała nr XI/45/2025 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 27 marca 2025 r. w sprawie szczegółowego trybu i harmonogramu sporządzenia opracowania pod nazwą „Strategia Rozwoju Gminy Janowice Wielkie na lata 2026-2035”*.

W związku z tym, że w/w *Uchwała nr XI/45/2025* wymagała wykonania analizy strategicznej SWOT/TOWS, a przeprowadzenie tej analizy, metodycznie, wymagało wyciągnięcia wniosków z diagnozy strategicznej Gminy w poszczególnych sferach, wnioski te przedstawiono na końcu odpowiednich rozdziałów, tzn. w punktach 1.4, 2.3 i 3.9.

Opracowanie wykonane zostało przez dra inż. Jerzego Ładysza przy wykorzystaniu dostępnych źródeł danych i materiałów służących ocenie strategicznej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy, w tym z wykorzystaniem informacji statystycznych z Banku Danych Lokalnych GUS, pozyskanych z baz danych Urzędu Gminy, informacji z publicznych serwisów mapowych, ewidencji i innych dokumentów i publikacji.

Źródło ilustracji na okładce: Google Earth, atrybucja danych 26.10.2024.

Położenie Gminy, jej powiązania z otoczeniem i struktura

Gmina wiejska Janowice Wielkie (dalej Gmina) jest położona w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego, we wschodniej części powiatu karkonoskiego, w Kotlinie Jeleniogórskiej w Sudetach, u podnóża Rudaw Janowickich i Gór Kaczawskich (z Górami Ołowianymi). Zajmuje 9,2% jego powierzchni i jest szóstą pod względem wielkości zajmowanego obszaru wśród jednostek, które wchodzą w jego skład.

Rys. Położenie Gminy Janowice Wielkie w powiecie karkonoskim

Źródło: opr. na podst. *Usługa WMS publikująca jednostki podziału terytorialnego Polski w tym jednostki administracyjne*, Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Gmina graniczy bezpośrednio z ośmioma gminami:

- w powiecie karkonoskim:
  1) od południowego zachodu z gminą wiejską Mysłakowice,
  2) od północnego zachodu z gminą wiejską Jeżów Sudecki,
  3) od zachodu z gminą na prawach powiatu - miastem Jelenia Góra,
- w powiecie złotoryjskim:
  4) od północy z gminą miejską Wojcieszów i
  5) gminą miejsko-wiejską Świerzawa,
- w powiecie jaworskim:
  6) od północnego wschodu z gminą miejsko-wiejską Bolków,
- w powiecie kamiennogórskim:
  7) od wschodu z gminą wiejską Marciszów,
  8) od południa z gminą wiejską Kamienna Góra.

Tab. Pozycja Gminy na tle innych gmin w powiecie karkonoskim w 2024 r.

Jednostki administracyjne	Powierzchnia		Liczba mieszkańców		Gęstość zaludnienia
	km^2	%	os.	%	os./km^2
Powiat karkonoski	627,16	100,0	59 864	100,0	95,5
Gmina Karpacz	37,99 (8)	6,1	4 140 (8)	6,9	109,0
Gmina Janowice Wielkie	**57,88 (6)**	**9,2**	**4 046 (9)**	**6,8**	**69,9**
Gmina Kowary	37,39 (9)	6,0	9 520 (2)	15,9	254,6
Gmina Piechowice	43,17 (7)	6,9	5 668 (5)	9,5	131,3
Gmina Szklarska Poręba	75,44 (5)	12,0	5 588 (6)	9,3	74,1
Gmina Jeżów Sudecki	94,27 (2)	15,0	8 002 (4)	13,4	84,9
Gmina Mysłakowice	87,98 (3)	14,0	9 545 (1)	15,9	108,5
Gmina Podgórzyn	82,49 (4)	13,2	8 111 (3)	13,5	98,3
Gmina Stara Kamienica	110,55 (1)	17,6	5 244 (7)	8,8	47,4

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Przez środkową część Gminy przebiega droga krajowa nr 5, w całości stanowiąca odcinek trasy europejskiej E65 wiodącej z północy na południe Europy. Wieś Janowice Wielkie położona jest przy skrzyżowaniu dróg powiatowych oraz zelektryfikowanej linii kolejowej nr 274 relacji Wrocław – Görlitz.

Pod względem administracyjnym Gmina składa się z 6 jednostek pomocniczych - sołectw: Janowice Wielkie – jej głównego ośrodka osadniczego i usługowego i siedziby władz oraz 5 mniejszych sołectw: Komarno, Mniszków, Miedzianka, Radomierz oraz Trzcińsko. Nadzór nad działalnością organów sołectwa sprawuje Rada Gminy i Wójt. Rada nadzoruje działalność sołectwa.

Rys. Struktura administracyjna Gminy Janowice Wielkie

Źródło: opr. na podst. *Państwowy Rejestr Granic – Jednostki Terytorialne*, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, https://www.geoportal.gov.pl

1. Sfera społeczna

1.1. Demografia

Liczba i struktura ludności

Wg danych Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Janowice Wielkie, liczba ludności Gminy w połowie listopada 2025 r. wynosiła 3 890 osób (osoby zameldowane na pobyt czasowy i pobyt stały). Najludniejszymi miejscowościami Gminy są: główny ośrodek Gminy - wieś Janowice Wielkie (48% ludności Gminy) oraz wsie Komarno, Trzcińsko i Radomierz, a najmniejszymi - Mniszków i Miedzianka.

Tab. Liczba ludności w jednostkach administracyjnych Gminy

Sołectwo	maj 2022 r.		listopad 2025 r.		Powierzchnia, km^2	%
	Ludność, os.	%	Ludność, os.	%		
Janowice Wielkie	1964	48,8	1878	48,3	15,20	26,3
Komarno	893	22,2	897	23,1	11,87	20,5
Trzcińsko	552	13,7	515	13,2	10,62	18,3
Radomierz	458	11,4	439	11,3	14,42	24,9
Mniszków	86	2,1	91	2,3	3,21	5,5
Miedzianka	70	1,7	70	1,8	2,56	4,4
Gmina	**4023**	**100,0**	**3890**	**100,0**	**57,88**	**100,0**

Źródło: opr. na podst. danych demograficznych Urzędu Gminy; danych o powierzchni Gminy z *Banku Danych Lokalnych*, GUS; obliczenia powierzchni sołectw z *Granice obrębów ewidencyjnych, WMS*, Główny Urząd Geodezji i Kartografii

W strukturze ludności według płci, mężczyźni stanowili 50% liczby ludności.

Gęstość zaludnienia w Gminie zmniejszyła się z 70,7 os./km^2 w 2002 r. do 67,2 os./km^2 w 2025 r. (w powiecie karkonoskim w tym samym czasie - z 102,0 os./km^2 do 95,1 os./km^2).

Wg GUS, **w latach 1995-2024 liczba ludności Gminy zmniejszyła się o 166 osób (o 3,9%)**. Podobną, ale występującą z jeszcze większym natężeniem, tendencję spadkową obserwuje się w powiecie karkonoskim - spadek o 6,7% (z 64157 os. do 59864 os.). Przy czym, w gminach Jeżów Sudecki i Podgórzyn w tym okresie nastąpiło zwiększenie liczby ludności o 38% (z 5797 do 8002 os.) i o 1,1% (z 8021 do 8111 os.) odpowiednio.

Rys. Zmiana liczby ludności Gminy w l. 1995-2024 i prognoza do 2060 r.
Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS; *Prognoza ludności na lata 2023-2060 (aktualizacja 18.07.2024)*, GUS

Przyrost naturalny

W l. 1995-2024 średni przyrost naturalny w Gminie był ujemny i wynosił -13,8 osób rocznie, a niewielki dodatni przyrost naturalny wystąpił w 1999 r. (+9), 2000 r. (+1), 2007 r. (+3), 2019 r. (+1) i 2014 r. (+9). W pozostałych latach różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów była wysoka ujemna. Najwyższy ujemny przyrost naturalny wystąpił w Gminie w okresie pandemii: -29 os. w 2021 r. i -40 os. w 2022 r., a także w 2024 r. (-38 os.). Wg danych GUS w 2023 r. przyrost naturalny na 1000 ludności wyniósł -7,37 os., co stanowiło ponad dwukrotność wartości tego wskaźnika w województwie dolnośląskim (-3,03) i było mniejsze od niż w powiecie karkonoskim (-8,43).

Rys. Przyrost naturalny w Gminie w l. 1995-2024

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS; dane Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Janowice Wielkie

W Gminie występuje niski współczynnik dzietności (liczba dzieci, urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego): 0,82. Można oczekiwać utrzymywania się tendencji do ujemnego przyrostu naturalnego.

Migracje ludności

Występujące jeszcze kilkanaście lat temu przemieszczanie się ludności z terenów wiejskich Gminy do miejskich ośrodków przemysłowych i usługowych, gdzie pojawiały się oferty lepszej płacy i warunków życia, zachodzi obecnie równolegle z nasilającymi się tu procesami suburbanizacji. Atrakcyjne warunki przyrodnicze i rolniczo-leśny charakter Gminy przyciągają kolejnych nowych mieszkańców.

Średnie saldo migracji w Gminie w l. 1995-2023 wyniosło +14,5 os. rocznie. W 2023 r. na jej terenie:

1) zameldowało się na pobyt stały 67 osób, w tym wszyscy w ruchu wewnętrznym; brak imigrantów zagranicznych;
2) wymeldowało się 62 osoby, w tym wszyscy w ruchu wewnętrznym;
3) saldo migracji ogółem wyniosło +5 osób;
4) saldo migracji ogółem na 1000 ludności wyniosło 1,23 os.

W pierwszym półroczu 2024 r. w Gminie:

1) zameldowało się na pobyt stały 68 osób (wyłącznie w ruchu wewnętrznym);
2) wymeldowały się 42 osoby, w tym:
   - 39 osób w ruchu wewnętrznym,
   - 3 osoby zagranicę;
3) saldo migracji ogółem wyniosło +26 osób, w tym:
   - +26 osób - saldo migracji wewnętrznych,

- -3 osoby - saldo migracji zagranicznych.

W tym okresie w powiecie karkonoskim saldo migracji wewnętrznych wyniosło +143 osoby, a saldo migracji zagranicznych -19 osób.

Rys. Migracje na pobyt stały w Gminie w l. 1995-2023
Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Migracje są istotnie zróżnicowane w poszczególnych sołectwach. Najwięcej nowych zameldowań występuje we wsi Komarno. W pozostałych miejscowościach migracje nie równoważą ujemnego przyrostu naturalnego.

Problemy starzenia się ludności

Wg gminnej ewidencji ludności, na koniec 2024 r. w wieku 60 lat i powyżej zaewidencjonowano w Gminie 1 102 osoby (28% ludności), w tym 587 kobiet i 515 mężczyzn.

Wg GUS, w 2024 r. udział osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat kobiety, 18-64 lata mężczyźni) wśród mieszkańców Gminy wynosił 58%, osób w wieku poprodukcyjnym – 25%, osób w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) – 17%. W porównaniu do 1995 r. nastąpiło istotne starzenie się społeczeństwa. Ludności w wieku przedprodukcyjnym ubyło o 9,9 pkt %. Udział ludności w wieku produkcyjnym nieznacznie zwiększył się (o 1,5 pkt %), a ludności w wieku poprodukcyjnym przybyło o 8,4 pkt %.

Tab. Struktura mieszkańców Gminy wg grup ekonomicznych i płci w l. 1995 i 2024

Wiek	2024 r.				1995 r.
	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Ogółem	Udział, %	
przedprodukcyjny	369	315	684	16,9	26,8
produkcyjny	1 257	1 086	2 343	57,9	56,4
poprodukcyjny	400	619	1 019	25,2	16,8

Ogółem	**2 026**	**2 020**	**4 046**	**100,0**	**100,0**

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Ważną miarą zmian starzenia się społeczeństwa jest tzw. współczynnik obciążenia (demograficznego) tj. stosunek liczby dzieci (0-14 lat) i osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lata. Współczynnik ten może być liczony także w odniesieniu do ekonomicznych grup wieku i jest to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Jako nieprodukcyjny przyjmuje się wiek 0-17 lat oraz 60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn jako wiek poprodukcyjny; wiek produkcyjny to 18-59/64 lata (18-59 lat – dla kobiet i 18-64 lata – dla mężczyzn). Wartości ww. współczynników dla Gminy z 2023 r. wskazują na niekorzystne relacje pomiędzy grupą przedprodukcyjną i poprodukcyjną i starzenie się ludności. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w Gminie w dwudziestoleciu 2003-2023 zwiększył się z 19,9 do 32,5.

Tab. Współczynniki obciążenia demograficznego Gminy na tle powiatu karkonoskiego, woj. dolnośląskiego i Polski, 2023 r.

Jednostki administracyjne	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 os. w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 os. w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 os. w wieku przedprodukcyjnym	Odsetek os. w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	Odsetek os. w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety
Janowice Wielkie	71,4	41,9	142,1	18,3	23,7
powiat karkonoski	72,7	45,5	167,2	19,5	25,4
woj. dolnośląskie	71,0	41,5	140,9	17,5	24,3
Polska	71,2	40,0	128,0	16,7	23,2

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Prognoza demograficzna

Wg prognozy demograficznej GUS z lipca 2024 r., do 2060 r. w Gminie może być około 3417 mieszkańców. Po korekcie tej prognozy o 53 osoby, uwzględniające najnowsze dane demograficzne GUS (na koniec 2024 r.), **w 2060 r. w Gminie może być około 3364 mieszkańców, co oznacza prognozowane zmniejszenie liczby mieszkańców w latach 2024-2060 o 16,9%.** W powiecie karkonoskim prognozowany jest w tym okresie większy spadek – o ok. 24%.

W ww. prognozie dla Gminy zakłada się:

1) dodatnie saldo migracji zagranicznych na pobyt stały - średnio 1 osoba rocznie,
2) dodatnie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały - średnio 8 osób rocznie, w tym:
    a) odpływ ok. 41 osób rocznie,

b) napływ ok. 49 osób rocznie,

3) ujemny i coraz większy przyrost naturalny - średnio 28 osób rocznie, w tym:
   - około 49 zgonów rocznie,
   - około 22 urodzeń żywych rocznie.

Przy czym, na koniec prognozowanego okresu szacowany jest:

1) dwukrotnie mniejszy wskaźnik urodzeń (około 12 os. rocznie) niż w roku 2025 (25 os.),
2) dwukrotnie większy wskaźnik zgonów (ok. 67 os. rocznie) niż w roku 2025 (37 os.).

W porównaniu do 2024 r. przewiduje się, że w 2060 r. w Gminie:

1) o 6,9 pkt % zmniejszy się udział osób w wieku przedprodukcyjnym (z 17,2% do 10,3%),
2) o 11,3 pkt % zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym (z 58,3% do 47,0%),
3) o 18,3 pkt % zwiększy się udział osób w wieku poprodukcyjnym (z 24,4% do 42,7%).

Tab. Prognozowana zmiana ludności w Gminie do 2060 r. wg grup wieku

Ludność	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060
ogółem w Gminie	**4054**	**4172**	**4148**	**4055**	**3961**	**3844**	**3639**	**3364**
w tym w wieku:								
przedprodukcyjnym	689	634	538	472	467	453	415	347
produkcyjnym	2348	2464	2484	2368	2101	1936	1727	1582
poprodukcyjnym	1017	1074	1126	1215	1378	1455	1497	1435
udział w % ludności w wieku:								
przedprodukcyjnym	17,0	15,2	13,0	11,6	11,8	11,8	11,4	10,3
produkcyjnym	57,9	59,1	59,9	58,4	53,0	50,4	47,5	47,0
poprodukcyjnym	25,1	25,8	27,1	30,0	34,8	37,8	41,1	42,7

Źródło: opr. na podst. *Prognoza ludności na lata 2023-2060 (aktualizacja 18.07.2024)*, GUS

1.2. Mieszkalnictwo

Podstawową formą zabudowy mieszkaniowej na terenie Gminy jest zabudowa zagrodowa i jednorodzinna, a ich zasoby na koniec 2023 r. obejmowały:

1) 898 budynków mieszkalnych, co stanowiło przyrost o 204 budynki w porównaniu do 2008 r. (czyli o 29%),
2) 1 520 mieszkań - o 183 mieszkania więcej niż w 2008 r.,
3) łączną powierzchnię użytkową 139 184 m^2.

Na koniec 2023 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wyniosła 34,4 m^2, co stanowiło znaczący wzrost w porównaniu do 2003 r. (25,7 m^2), niemniej wartość ta była o 5,6 m^2 mniejsza niż minimalny wymagany standard (40 m^2) w obowiązującym *Rozporządzeniu ws. projektu planu ogólnego gminy*. O rosnącym standardzie warunków mieszkaniowych w Gminie świadczy także wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej jednego mieszkania w l. 2003-2023 - z 80,5 do 91,6 m^2.

Zabudowa mieszkaniowa na terenie Gminy jest w znacznym stopniu zdekapitalizowana i wiele budynków mieszkalnych wymaga kompleksowego remontu, wprowadzenia termomodernizacji. W 2021 r., według Narodowego Spisu Powszechnego 2021, w Gminie:

1) wśród 1 343 mieszkań zamieszkałych ogółem były to wg okresu ich budowy:
   - 295 mieszkania wybudowane przed 1918 r. (tj. 22,0% ogółu),
   - 580 mieszkań z l. 1918-1944 (43,2%),
   - 69 mieszkań z 1945-1970 (5,1%),
   - 27 mieszkania z 1971-1978 (2,0%),
   - 39 mieszkania z 1979-1988 (2,9%),
   - 101 mieszkań z 1989-2002 (7,5%),
   - 80 mieszkań z 2003-2011 (6,0%),
   - 51 mieszkań (2,5%) z 2012-2016 (3,8%),
   - 57 mieszkań z 2017-2021 (4,2%);
2) było 142 mieszkania niezamieszkane, tzw. “pustostany” (w których nikt nie jest zameldowany, część z nich dopiero po wybudowaniu, prawie wszystkie są prywatne).

Przy czym wskaźnik pustostanów w zabudowie mieszkaniowej wynosił średnio w Gminie 9,6% (odpowiednio ww. wskaźnik to 10,4% w województwie dolnośląskim i 18,0% w powiecie karkonoskim).

Najstarsze budynki charakteryzują się konstrukcją wykonaną z kamienia i cegły z drewnianymi stropami. Powstały one w oparciu o regionalne tradycje budowlane i z wykorzystaniem lokalnie dostępnych materiałów. Są wpisane do gminnej ewidencji zabytków z uwagi na swoją wartość historyczną, technologiczną i krajobrazową.

W najnowszych budynkach zastosowano nowoczesne konstrukcje i materiały, zastosowano ich właściwe ocieplenie.

Mieszkania w Gminie wyposażone są w instalacje (wg stanu na koniec 2023 r.):

1) wodociągowe: 97,0% - wszystkie wsie za wyjątkiem Mniszkowa,
2) centralne ogrzewanie: 75,5%,
3) gaz sieciowy: 2,1% - tylko Komarno w dolnej części wsi.

Mieszkaniowy zasób w dyspozycji Gminy pod koniec 2024 r. stanowiły 62 mieszkania, z których większość jest w Janowicach Wielkich. Gmina sukcesywnie sprzedaje komunalne lokale mieszkalne (z bonifikatą 99%). Od 2022 r. sprzedano 7 mieszkań.

Ceny działek budowlanych w Gminie są względnie stabilne i wynoszą około 145 zł/m^2 w Komarnie i Trzcińsku, 140 zł/m^2 w Radomierzu, 125 zł/m^2 w Janowicach Wielkich. Najwięcej działek na sprzedaż jest w Komarnie i Janowicach Wielkich. Działki rolne są znacznie tańsze.

1.3. Podstawowe usługi i kapitał społeczny

Oświata i wychowanie przedszkolne

Gmina jest organem prowadzącym jednostki organizacyjne oświaty, takie jak:

1) Szkoła Podstawowa im. Wandy Rutkiewicz w Janowicach Wielkich (14 oddziałów; klasy I –VIII),
2) Przedszkole Publiczne "Kolorowa Kraina" w Janowicach Wielkich (5 oddziałów łącznie na 125 miejsc).

Liczba uczniów w latach 1998-2024 zmniejszyła się z 414 do 249 os. (-40%). Liczba dzieci w przedszkolu w latach 1995-2024 wzrosła z 71 do 103 os. (+45%), co wiąże się z obowiązkiem uczęszczania dzieci do przedszkoli, wzrostem akceptacji społecznej instytucji przedszkola, jak też zmniejszeniem roli tradycyjnej wielopokoleniowej rodziny, w której opiekę nad wnukami sprawują seniorzy.

Tab. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola w Janowicach Wielkich w l. 2015-2024

2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
92	93	95	102	104	99	100	113	104	103

Źródło: materiały wewnętrzne Przedszkola Publicznego „Kolorowa Kraina" w Janowicach Wielkich

Gmina organizuje dowożenie uczniów i dzieci do przedszkola (5- i 6-letnich) specjalnie utworzonymi liniami kierowanymi do jednostek edukacyjnych, wykupując bilety miesięczne dla dowożonych dzieci.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Usługi opieki medycznej na terenie Gminy świadczy:

1) Pharmed sp. z o.o. Centrum Medyczne "Multi-Med" w Janowicach Wielkich (dawny Gminny Ośrodek Zdrowia), z poradnią lekarza POZ, gabinetem diagnostyczno-zabiegowym, gabinetem pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, gabinetem położnej podstawowej opieki zdrowotnej, punktem szczepień,
2) samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny w Janowicach Wielkich podlegający samorządowi województwa, świadczący dla osób z województwa:
   a) usługi lecznicze finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia w zakresie rehabilitacji ogólnoustrojowej, neurologicznej i kardiologicznej,
   b) usługi współfinansowane przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie turnusów rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych,
   c) specjalistyczne porady lekarskie w dziedzinie rehabilitacji medycznej, ortopedii i traumatologii, kardiologii,
   d) ćwiczenia lecznicze fizjoterapeutyczne, kinezyterapię, zabiegi fizykalne, pełnoprofilową hydroterapię, w tym basen rehabilitacyjno-rekreacyjny,

e) komercyjne usługi rehabilitacyjne.

W Janowicach Wielkich działa Chrześcijański Ośrodek dla Osób Uzależnionych "Nowa Nadzieja", apteka "Nadzieja".

W ramach pomocy społecznej jest realizowany *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*, aktywnie działa Gminna Komisja d/s Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny.

Program jest ukierunkowany na osiągnięcie następujących celów:

1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób i rodzin poddanych przemocy fizycznej i psychicznej, rodzin uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i narkotyków,
2) wspieranie psychospołeczne i prawne osób współuzależnionych oraz osób poddawanych przemocy w rodzinie (działalność trzech Punktów Konsultacyjnych i Punktu Psychologicznego),
3) prowadzenie działań prewencyjnych ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki szkolnej i rodzinnej,
4) wspieranie instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych podejmujących działania z zakresu rozwiązywania problemów uzależnień.

Ważny instrument lokalnej polityki społecznej stanowi przyjęta 20 grudnia 2022 r. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Janowice Wielkie na lata 2023-2030*. Strategia jest zorientowana na rozwój i pogłębianie form pracy socjalnej, we współpracy z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej. Jej celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu życia dla mieszkańców poprzez nie tylko pomoc materialną, ale również poprzez stworzenie warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia.

Pomoc społeczna świadczona jest w:

1) Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej (GOPS) w Janowicach Wielkich,
2) Domu Pomocy Społecznej w Janowicach Wielkich.

GOPS w Janowicach Wielkich wspiera osoby i rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, rodzinnej. Ośrodek ten udziela pomocy w szczególności w zakresie: przydzielania zasiłków okresowych, celowych, stałych, pracy socjalnej, usług opiekuńczych, dożywiania dzieci i osób dorosłych, skierowania i ponoszenia odpłatności za osoby umieszczone w Domach Pomocy Społecznej, świadczeń w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznych, pieczy zastępczej, asystentury rodziny, a także interwencji kryzysowej.

W roku 2024 pomocą społeczną GOPS objętych zostało 70 rodzin. W rodzinach tych było 145 osób, co stanowi 3,7% ludności Gminy. Wydano liczne decyzje administracyjne przyznające

pomoc społeczną. W budynku GOPS prowadzi działalność Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej.

Główne powody korzystania w Gminie z pomocy społecznej to: ubóstwo, niepełnosprawność, trwałe bezrobocie (nie wynikające z braku miejsc pracy, ale z braku osobistej zdolności do świadczenia pracy) i długotrwała lub ciężka choroba. Przy czym, w jednej rodzinie lub ta sama osoba może mieć kilka powodów korzystania z pomocy społecznej. Na terenie gminy osoby starsze w tym kobiety w większości zamieszkują wraz ze swoimi dziećmi, wnukami, tworząc rodziny niekiedy wielopokoleniowe. Zajmują się pomocą w wychowywaniu wnuków, prowadzeniu gospodarstwa domowego. Natomiast sytuacja niektórych mężczyzn jest znacznie gorsza, ponieważ są to osoby często samotne, długotrwale bezrobotne, wykluczone społecznie, bez jakichkolwiek własnych dochodów i kontaktów z rodziną. Sytuacja materialna zmusza ich do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej, przeważnie długotrwale.

Tab. Powody korzystania z pomocy GOPS w 2024 r.

Lp.	Powody korzystania z pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1.	Ubóstwo	39	43
2.	Niepełnosprawność	28	38
3.	Bezrobocie	24	34
4.	Długotrwała lub ciężka choroba	20	30
5.	Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	10	18
6.	Alkoholizm	13	13
7.	Rodziny niepełne	7	9
8.	Zdarzenia losowe	3	8
9.	Bezdomność	5	5
10.	Rodziny wielodzietne	1	7
11.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	1	7
12.	Sieroctwo	1	1
13.	Narkomania	1	1

Źródło: *Sprawozdanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2024 rok*

Wyzwaniem dla Gminy był napływ ponad 150 uchodźców wojennych z Ukrainy po ataku Rosji w 2022 r., głównie kobiet z dziećmi. Nie posiadali dokumentów podróży, znajomości języka, rzeczy na przebranie ani środków na utrzymanie. Urząd Gminy nadał im numery PESEL, objął pomocą rządową, zapisał dzieci do szkoły i przedszkola, dofinansował pobyt w prywatnych domach ze środków rządowych. Sytuacja miała charakter kryzysowy, jednak tymczasowy – uchodźcy znaleźli inne miejsca do życia albo powrócili do swojego kraju.

Dom Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną Powiatu Karkonoskiego, zapewniającą całodobowe utrzymanie, opiekę medyczną, zajęcia rehabilitacyjne, terapię zajęciową, salę doświadczania świata, gimnastyczną oraz komputerową dla 91 osób z terenu powiatu, wymagających całodobowej opieki z powodu niepełnosprawności intelektualnej, choroby lub wieku, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. Mieszkańcy DPS

biorą udział w życiu społeczności lokalnej, uczestniczą w wydarzeniach kulturowych, sportowych i turystycznych. DPS w Janowicach Wielkich współpracuje z innymi DPS i placówkami, m.in. z DPS „Junior" w Miłkowie, DPS „Pogodna Jesień" w Jeleniej Górze, DPS w Kowarach i innymi.

Brak placówek opieki nad dziećmi do lat 3 jest jednym z powodów niepodejmowania zatrudnienia przez kobiety na terenie Gminy. Opieką żłobkową w województwie dolnośląskim jest objętych 28,4% dzieci w wieku 0-3 lat. Istnieje zatem znacząca luka w dostępie do opieki żłobkowej w Gminie, a zwłaszcza na terenie jej ośrodka centralnego.

Szkolnictwo wyższe

Najbliższe uczelnie wyższe, na których mogą kształcić się mieszkańcy Gminy to:

1) Filia w Jeleniej Górze Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu - studia I i II stopnia, studia podyplomowe;
2) Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze - studia I i II stopnia, studia podyplomowe;
3) Filia Politechniki Wrocławskiej w Jeleniej Górze - studia I stopnia;
4) Filia Politechniki Wrocławskiej w Wałbrzychu - studia I stopnia;
5) Filia Politechniki Wrocławskiej w Legnicy - studia inżynierskie;
6) Collegium Witelona Uczelnia Państwowa w Legnicy - studia I stopnia, studia podyplomowe;
7) Wyższa Szkoła Medyczna w Legnicy - studia I i II stopnia, studia podyplomowe;
8) Akademia Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu - studia I i II stopnia, studia podyplomowe;
9) Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu - studia I i II stopnia, studia podyplomowe.

W Radomierzu funkcjonuje Stacja Badawczo-Dydaktyczna Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Stacja zajmuje się wypasem bydła mięsnego rasy Charolaise na 308 ha łąk górskich i pastwisk oraz produkcją odsadki na opas i do dalszego chowu. Organizowane są tam m.in. szkolenia z zakresu chowu bydła mięsnego oraz praktyki i staże dla studentów Wydziału Medycyny Weterynaryjnej oraz Biologii i Hodowli Zwierząt. W skład stacji wchodzą: budynek administracyjny, budynek warsztatowo-garażowy, dwie zmodernizowane obory wolnostanowiskowe na 150 sztuk bydła.

Kultura

W Gminie funkcjonują następujące instytucje i ośrodki kultury:

1) Gminna Biblioteka Publiczna w Janowicach Wielkich, z filiami w Komarnie, Trzcińsku i Radomierzu (filia nieczynna do odwołania);
2) Gminna Informacja Turystyczna, zlokalizowana w wieży widokowej w Radomierzu, pod którą zaadaptowano pozostałości po wyburzonym w poł. XIX w. kościele katolickim (czynna w weekendy w sezonie letnim);
3) 3 świetlice wiejskie: w Janowicach Wielkich, w Trzcińsku i Komarnie;

4) prywatne Muzeum Wielkich Wojen 1914-1945 i Historii Miedzianki, otwarte w czerwcu 2024 r. w ośrodku turystycznym „Stara Szkoła" w Miedziance. Wystawa stała prezentuje artefakty z pierwszej i drugiej wojny światowej: mundury, fragmenty uzbrojenia, dokumenty wojskowe oraz przedmioty związane z Miedzianką: znalezione na jej terenie naczynia gospodarskie, zdjęcia.

W 2024 r. w bibliotece w Janowicach Wlk. zarejestrowanych było 275 czytelników, w filii w Trzcińsku – 36, w Radomierzu – 20, a w Komarnie – 41. Wg raportu Biblioteki Narodowej z 2025 r. o stanie czytelnictwa w Polsce, czytelnictwo książek w Polsce ustabilizowało się na poziomie powyżej 40%[1]. Podstawową zmienną demograficzną różnicującą stosunek do czytania książek jest wykształcenie i wiek.

Działają dwa zespoły muzyczne: "Rudawianie" i "Bolczowianie". Działalność zespołów dofinansowywana jest przez Gminę Janowice Wielkie oraz jej sołectwa.

W Gminie są organizowane liczne wydarzenia kulturowe, w tym cykliczne, jak doroczne święto Gminy „Janowianki", festyny wiejskie i organizowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Przy boisku w Trzcińsku powstaje lekki drewniany budynek sołecki o powierzchni użytkowej 15 m^2, z tarasem. Obiekt będzie służył podczas festynów wiejskich oraz pobytu dzieci i młodzieży na boisku, co pozwoli częściej wykorzystywać ten teren dla działań publicznych.

Sport

Aktywność sportowa jest jedną z najważniejszych form działalności klubów sportowych, szkoły i samorządu gminnego na terenie Gminy. Baza sportowa, służąca tej działalności obejmuje:

1) halę sportową przy Szkole Podstawowej w Janowicach Wielkich,
2) kompleks sportowy "Orlik" przy ul. Sportowej w Janowicach Wielkich, który obejmuje boisko z nawierzchnią z tworzywa sztucznego, wyposażone w bramki do piłki nożnej, szatnie i trybunę sportową, oraz boisko tartanowe do koszykówki i boisko trawiaste do badmintona,
3) boiska sportowe w Janowicach Wielkich, Radomierzu, Trzcińsku i Komarnie,
4) park rekreacyjny "Zielona Dolina" przy ul. 1 Maja w Janowicach Wielkich,
5) skwery rekreacyjne: przy ul. 1 Maja w Janowicach Wielkich; w Radomierzu,
6) teren rekreacyjny w Mniszkowie,
7) ścieżkę edukacyjno-ekologiczną "Rudawski Las" w Janowicach Wielkich,
8) siłownie zewnętrzne w Parku "Zielona Dolina" przy ul. 1 Maja w Janowicach Wielkich; przy placu zabaw w Trzcińsku,
9) Otwartą Strefę Aktywności przy boisku sportowym w Komarnie,

[1] *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2024 r. – komunikat,* Biblioteka Narodowa, https://www.bn.org.pl/download/document/1744372368.pdf [opublikowano: 14.4.2025]

10) place zabaw: Janowice Wielkie (4 szt.), Trzcińsko (3 szt.), Komarno (3 szt.), Mniszków (1 szt.), Radomierz (1 szt.).

Halę sportową oddano do użytku w 2006 r. Obiekt jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych; ma pełnowymiarowe boiska do: piłki ręcznej, piłki koszykowej, piłki siatkowej, tenisa ziemnego; 2 boiska poprzeczne do piłki koszykowej i siatkowej. Obiekt pozwala na organizację imprez sportowych prowadzonych przez kluby sportowe, jak również rekreacji sportowej dla mieszkańców Gminy i miejscowości ościennych - również na zasadach komercyjnych.

Baza ta umożliwia uprawianie sportu, aktywności fizycznej i rekreacji oraz pomaga w rozwoju pasji, zainteresowań i talentów u dzieci, młodzieży i dorosłych oraz oferuje społeczności Gminy różne formy wypoczynku, rekreacji i umożliwia rozwój lokalnych organizacji sportowych i wpływa na zwiększenie aktywności fizycznej mieszkańców.

Gmina jest znana z miejsc do uprawiania wspinaczki skałkowej, np. w Dolinie Janówki na skałach jak Piec, Skalny Most, Starościńskie Skały. Większość skałek na terenie Gminy została dostosowana do uprawiania wspinaczki poprzez założenie na nich spitów i przygotowanie punktów stanowiskowych.

Planowana jest budowa toru pumptrack, nowego wielofunkcyjnego boiska przy szkole (po zakończeniu inwestycji związanej z budową oczyszczalni).

W zawodach sportowych Gminę reprezentują zawodnicy z:

1) Gminnego Ludowego Klubu Sportowego “Rudawy” w Janowicach Wielkich,
2) janowickiej grupy biegowej "NaturalniE Janowice",
3) Karkonoskiego Klubu Karate Shotokan z siedzibą w Komarnie,
4) działającego na terenie Gminy Kamiennogórskiego Klubu Oyama,
5) dziewczęta trenujące piłkę siatkową w Uczniowskim Klubie Sportowym “Sokoliki” działającym przy Szkole Podstawowej im. Wandy Rutkiewicz.

Bezpieczeństwo publiczne

Za ochronę ludności, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców Gminy odpowiadają służby zlokalizowane na terenie miasta Jelenia Góra. Należą do nich Komenda Miejska Policji, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej, Pogotowie Ratunkowe oraz Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna. Dla dzielnicy nr 14 obejmującej Gminę, w Komendzie Miejskiej Policji w Jeleniej Górze wyznaczono dzielnicowego, który odpowiada za poprawę bezpieczeństwa oraz wyeliminowanie procederu spożywania alkoholu i zakłócania porządku publicznego. Na działce przy cmentarzu w Janowicach Wielkich przy ul. Rudawskiej trwa budowa nowego posterunku Policji. Na wjeździe do Komarna od strony Jeleniej Góry funkcjonuje monitoring wizyjny. Kamery monitoringu są montowane przy kościele w Komarnie.

W Janowicach Wielkich działa jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej. Jednostka ta zajmuje się wszechstronną działalnością ratowniczą, likwidacją pożarów, wypadkami drogowymi, usuwaniem skutków powodzi i wichur oraz prowadzeniem działań edukacyjno-szkoleniowych, rekreacyjnych i sportowych. Do jej zadań należy także informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi.

Od połowy czerwca do połowy września w Trzcińsku działa sezonowy punkt GOPR, w którym, na dyżurach w weekendy i niektóre dni robocze, przebywa 1 ratownik-ochotnik. Na wyposażeniu jest quad pozwalający dotrzeć do skałek w okolicy Zamku Bolczów i Sokolików. Wypadki najczęściej zdarzają się z udziałem wspinaczy w rejonie Trzcińska i Janowic Wielkich. Obserwuje się ok. 20% wzrost wypadkowości w porównaniu rok do roku, co wiąże się z coraz powszechniejszym ruchem turystycznym.

Liczba miejscowych zagrożeń w Gminie w ostatnich latach wzrosła, w tym w szczególności związanych z występowaniem silnych wiatrów i opadów deszczu. Liczba zagrożeń medycznych jest zmienna. Są to zdarzenia, w których wystąpił stan nagłego zagrożenia zdrowotnego i konieczne było wykonywanie medycznych działań ratowniczych przez strażaków.

Tab. Miejscowe zagrożenia w Gminie w l. 2018-2023

Zagrożenia	2018	2019	2020	2021	2022	2023
silne wiatry	11	13	28	15	29	18
opady śniegu	0	0	0	0	0	3
opady deszczu	0	0	1	1	1	14
komunikacyjne	15	9	14	13	14	10
medyczne	9	6	4	12	9	5
Ogółem:	**36**	**30**	**54**	**43**	**58**	**59**

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Liczba zdarzeń w ciągu roku w Gminie utrzymuje się na zbliżonym poziomie, z największą ich liczbą w 2023 r. We wrześniu 2024 r. wystąpiła ciągła, wielodniowa akcja przeciwpowodziowa.

Tab. Zdarzenia w Gminie w l. 2018-2023

Zdarzenia, wskaźniki	2018	2019	2020	2021	2022	2023
zdarzenia ogółem	87	57	95	71	87	96
pożary razem	34	15	23	12	25	20
pożary - małe	32	15	22	12	21	19

pożary - średnie	2	0	1	0	4	1
miejscowe zagrożenia razem	47	35	66	55	60	69
miejscowe zagrożenia - małe	10	9	10	13	15	11
miejscowe zagrożenia - lokalne	35	24	56	39	42	58
miejscowe zagrożenia - średnie	2	2	0	3	3	0
miejscowe zagrożenia - duże	0	0	0	0	0	0
zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności	20	13	23	17	21	24
pożary przypadające na 1000 ludności	8	3	6	3	6	5
miejscowe zagrożenia na 1000 ludności	11	8	16	13	15	17

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Od 1 stycznia 2025 r. do zadań własnych samorządu gminnego dodano na podstawie *Ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej* z 2024 r. utworzenie i utrzymywanie odpowiednich urządzeń i zasobów dla tych celów.

Wśród trzech kategorii obiektów zbiorowej ochrony, określonych przez Państwową Straż Pożarną, na terenie Gminy znajdują się wyłącznie miejsca doraźnego schronienia (20 obiektów), które zapewniają schronienie dla około 2273 osób, to jest dla ok. 56% liczby jej mieszkańców (wg stanu na 2024 r.), a w tym:

1) 1864 miejsca schronienia we wsi Janowice Wielkie, co stanowi 98% jej liczby ludności (wymóg ustawowy na obszarach wiejskich to minimum 25%);
2) 409 miejsc schronienia w pozostałych sołectwach, co stanowi 20% ich liczby ludności.

Tab. Budowle ochronne w Gminie i ich szacowana pojemność

Lp.	Sołectwo	Budowle ochronne, szt.	Szacowana pojemność, os.
1.	Mniszków	0	0
2.	Komarno	1	67
3.	Radomierz	1	70
4.	Miedzianka	2	93
5.	Trzcińsko	2	179
6.	Janowice Wielkie	14	1864
Razem:		**20**	**2273**

Źródło: opr. na podst. *Schrony*, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej [dostęp: 25.05.2025]

Rys. Lokalizacje miejsc doraźnego schronienia w Gminie i w jej sąsiedztwie
Źródło: opr. na podst. *Schrony*, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej

Gmina realizuje *Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Janowice Wielkie* przyjęty *Uchwałą nr IX/35/2025 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 30 stycznia 2025 r.*

Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy jest zarejestrowanych ponad 20 organizacji pozarządowych, z którymi jej władze współpracują i wspierają ich działalność w ramach programów współpracy.

Celem *Programu współpracy Gminy Janowice Wielkie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2026-2030* jest:

1) pogłębienie współpracy między administracją samorządową i podmiotami reprezentującymi sektor pozarządowy;
2) zwiększenie aktywności społecznej podmiotów działających na terenie gminy;
3) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Wsparcie obejmuje priorytetowe zadania publiczne, związane z zadaniami własnymi Gminy, jak:

1) kultura fizyczna i sport,
2) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
3) nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
4) ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
5) turystyka i krajoznawstwo,
6) porządek i bezpieczeństwo publiczne,
7) ratownictwo i ochrona ludzi,
8) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
9) pomoc społeczna i działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych.

Tab. Stowarzyszenia i fundacje w Gminie zarejestrowane w KRS, stan na 20.05.2025 r.

Lp.	Nazwa organizacji	Aktywność	Siedziba
1.	Fundacja “Nasza Fundacja”	nieznana	Janowice Wielkie
2.	Fundacja “Przystanek Dobrych Myśli”	aktywna	
3.	Fundacja “U Kubusia”	nieznana	
4.	Stowarzyszenie kultury fizycznej Gminny Ludowy Klub Sportowy “Rudawy”	aktywne	
5.	Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Janowicach Wielkich	aktywne	
6.	Stowarzyszenie “Góry Szalonych Możliwości”	aktywne	
7.	Stowarzyszenie Towarzystwo Wspierania Rozwoju Regionalnego “Razem dla Regionu”	nieznane	
8.	Stowarzyszenie “Serce Rudaw”	nieznane	
9.	Fundacja “Czarodziejska Góra”	nieaktywna	Mniszków
10.	Stowarzyszenie “Mieszkańcy Gminie”	nieaktywne	
11.	Fundacja “Equus Arenus”	nieaktywna	
12.	Stowarzyszenie Entuzjastów Muzyki, Kultury Kubańskiej i Latynoskiej “Ritmo Joven”	nieaktywne	
13.	Fundacja „Jestem gotowy”	nieznana	
14.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturowe “Faktor”	aktywne	Trzcińsko
15.	Rudawskie Stowarzyszenie Turystyki Wiejskiej	nieznane	
16.	Stowarzyszenie “Razem dla Komarna”	aktywne	Komarno

17.	Stowarzyszenie "Karkonoski Klub Karate Shotokan"	aktywne	
18.	Stowarzyszenie "Na rzecz rozwoju wsi Radomierz"	aktywne	Radomierz
19.	Stowarzyszenie LGD "Partnerstwo Ducha Gór"	aktywne	Kowary

Źródło: opr. na podst. *Wykaz organizacji pozarządowych – Powiat Karkonoski, stan na dzień 20 maja 2025 r. Starosta Karkonoski*, http://bip.powiat.jeleniogorski.pl/5959; *Wyszukiwarka KRS*, Portal Rejestrów Sądowych, Ministerstwo Sprawiedliwości, https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl

Celem działalności zarejestrowanego w Kowarach stowarzyszenia LGD "Partnerstwo Ducha Gór" jest wspieranie społeczno-gospodarczego rozwoju Gmin: Mysłakowice, Janowice Wielkie i Podgórzyn.

W Janowicach Wielkich są zarejestrowane dwa niezależne związki zawodowe:

1) NSZZ Pracowników Domu Pomocy Społecznej w Janowicach Wielkich,
2) NSZZ Pracowników Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego w Janowicach Wielkich.

Na terenie Gminy funkcjonują następujące parafie kościoła rzymskokatolickiego i ich filie:

1) parafia Maciejowa - filia w Komarnie,
2) parafia Janowice Wielkie,
3) parafia w Radomierzu,
4) parafia Karpniki - filia w Trzcińsku,
5) parafia Ciechanowice - filia w Miedziance,

Ponadto w Gminie działa:

- Kościół Zielonoświątkowy "Kościół Dla Regionu",
- zbór Świadków Jehowy w Janowicach Wielkich.

W Janowicach Wielkich działa stowarzyszenie niewpisane do KRS, zarejestrowane w ewidencji stowarzyszeń zwykłych Starosty Powiatu Karkonoskiego, Koło Wędkarskie "Szuwarek".

Tab. Stowarzyszenia zwykłe i uczniowskie kluby sportowe w Gminie zarejestrowane w Ewidencji Starosty Karkonoskiego, stan na 15.05.2025 r.

Lp.	Nazwa organizacji	Aktywność	Siedziba
1.	stowarzyszenie zwykłe Koło Wędkarskie „Szuwarek"	aktywne	Janowice Wielkie
2.	Uczniowski Klub Sportowy „Sokoliki" przy Gminnym Zespole Szkół im. Wandy Rutkiewicz	aktywny	
3.	stowarzyszenie zwykłe "Stowarzyszenie dla Miedzianki"	aktywne	Miedzianka

Źródło: opr. na podst. *Ewidencja stowarzyszeń zwykłych (stan na dzień 15 maja 2025 r.)*, Starostwo Powiatowe w Jeleniej Górze, http://bip.powiat.jeleniogorski.pl/5959; *Wykaz uczniowskich klubów sportowych działających na terenie powiatu karkonoskiego*, Starostwo Powiatowe w Jeleniej Górze, http://bip.powiat.jeleniogorski.pl/5959

W drugiej połowie 2024 r. z inicjatywy mieszkańców Gminy powstała organizacja *non-profit*, Koło Gospodyń Wiejskich "Aktywne Rudawy". Należą do niego mieszkańcy Janowic

Wielkich, Mniszkowa, Miedzianki i Trzcińska. Celem Koła jest promowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Gminy, regularnej aktywności fizycznej, świadomej diety, troski o zdrowie psychiczne, a także zachęcanie do uczestnictwa w wydarzeniach kulturowych. W Komarnie powstało drugie Koło Gospodyń Wiejskich.

Aktywnie działają dwa zespoły muzyczne: "Rudawianie" i "Bolczowianie".

Gminna Biblioteka Publiczna w Janowicach Wielkich współpracuje z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności (PAFW) przy projekcie tworzenia Partnerstwa Janowickiego, t.j. lokalnego archiwum społecznego opartego na materiałach przekazanych przez mieszkańców "Janowickie Opowieści".

Oczekiwane jest dalsze zwiększenie aktywności obywatelskiej mieszkańców Gminy m.in. w formie założenia kolejnych stowarzyszeń.

Współpraca zagraniczna

Gmina znajduje się na obszarze wsparcia Programu Interreg Czechy-Polska 2021-2027 i może składać wnioski o dofinansowanie projektów transgranicznych realizowanych we współpracy z partnerem czeskim.

Gmina prowadzi współpracę z zagranicą w ramach Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa. Z tytułu członkostwa w SGP ERN Gmina Janowice Wielkie płaci roczną składkę 0,5 zł od mieszkańca Gminy (ok. 2 tys. zł). Sporadycznie na terenie Gminy są realizowane projekty transgraniczne dofinansowane z Funduszu Małych Projektów ERN. W 2024 r. np. dofinansowano budowę skweru turystycznego w Janowicach Wielkich.

Gmina znajduje się na obszarze działania Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) Novum z o.o., które zostało utworzone w 2015 r. w celu intensyfikacji, ułatwiania i upowszechniania polsko-czeskiej współpracy transgranicznej na rzecz wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej obszaru działania Ugrupowania.

1.4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej Gminy

Szanse (ocena oddziaływania 1-10 pkt)	Zagrożenia (ocena oddziaływania 1-10 pkt)
1) wzrost popularności stylu życia „slow life", dalsza popularyzacja zamieszkania w pięknym krajobrazie, na terenach wiejskich, napływ nowych mieszkańców na skutek utrzymywania się procesu suburbanizacji, prognozowany przejściowy wzrost liczby mieszkańców o 2,5% do 2035 r. (10) 2) współpraca z różnymi instytucjami i podmiotami,	1) odpływ młodych mieszkańców do okolicznych, większych miejscowości posiadających bardziej atrakcyjną ofertę (pracy, mieszkaniową, spędzania wolnego czasu) i infrastrukturę techniczną (10) 2) prognozowany wzrost ujemnego salda przyrostu naturalnego (8) 3) dalsze starzenie się społeczeństwa (7) 4) pomoc społeczna w niektórych przypadkach

również spoza terenu Gminy[2] (8) 3) utworzenie krajowego Funduszu Modernizacji Bezpieczeństwa Publicznego i Ochrony Ludności[3] (8) 4) poprawa bezpieczeństwa, m.in. poprzez budowę nowego posterunku Policji w Janowicach Wielkich (7) 5) utrzymywanie się dodatniego salda migracji równoważącego ujemny przyrost naturalny (7) 6) bliskość większych ośrodków miejskich: Jelenia Góra, Kamienna Góra, Kowary z ich ofertą usług (6) 7) środki europejskie z KPO, wsparcie finansowe dla terenów wiejskich (5)	wpływająca demotywująco na chęć podejmowania pracy zawodowej i samodzielnego funkcjonowania (6)
Mocne strony (ocena oddziaływania 1-10 pkt)	**Słabe strony (ocena oddziaływania 1-10 pkt)**
1) atrakcyjne miejsce do zamieszkania (10) 2) sporo zarejestrowanych i aktywnie działających organizacji pozarządowych w stosunku do liczby ludności (8) 3) dostępność uczelni w Jeleniej Górze, Wrocławiu, Legnicy i Wałbrzychu (8) 4) aktywność lokalnych władz w pozyskiwaniu dofinansowania na realizację zadań w sferze społecznej (8) 5) dodatnie saldo migracji (+15 os. rocznie) (8) 6) aktywna grupa seniorów (7) 7) aktywne służby pomocy społecznej, świadczące zróżnicowane wsparcie potrzebującym (7) 8) dobrze wyposażone placówki oświatowe (szkoła podstawowa i przedszkole), oferujące bogatą ofertę zajęć dla uczniów; liczne place zabaw (7) 9) bogata i zróżnicowana oferta wydarzeń sportowych i kulturowych (6) 10) wielu uzdolnionych mieszkańców, np. artystycznie	1) zmniejszanie się liczby mieszkańców (o 7% w l. 2014-2024) - nie dotyczy Komarna; ujemny przyrost naturalny (-14 osób rocznie), niski współczynnik dzietności (10) 2) niski poziom partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów rozwojowych Gminy (10) 3) niski poziom integracji między mieszkańcami napływowymi i rdzennymi, nieutożsamianie się z Gminą niektórych mieszkańców napływowych (9) 4) brak monitoringu miejsc publicznych (9) 5) brak dostępu do jednostek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (żłobek, klub dziecięcy); brak basenu; brak dostępu do stomatologa, pediatry (9) 6) niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym (17%), wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym (25%) (8) 7) brak systemu powiadamiania ludności o zagrożeniach (7) 8) ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie (wybrane

[2] W tym w ramach Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Ducha Gór", Aglomeracji Jeleniogórskiej w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej Novum.

[3] Z Funduszu może być finansowana realizacja zadań ochrony ludności i obrony cywilnej, w szczególności: tworzenie i utrzymanie zasobów ochrony ludności, w tym rozwój krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, ochotniczych straży pożarnych i podmiotów ochrony ludności; zakup i modernizacja sprzętu, w tym sprzętu teleinformatycznego; budowa i utrzymanie baz magazynowych; budowa, modernizacja i remont infrastruktury związanej z ochroną ludności i obroną cywilną, w tym budowli ochronnych; szkolenia i edukacja.

(6) 11) rozwinięta infrastruktura sportowa (5) 12) dobry dostęp do usług podstawowych (5) 13) dobry stan i wyposażenie świetlic wiejskich (5) 14) aktywne kluby sportowe (4) 15) działalność na terenie Gminy Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego w Janowicach Wielkich (4) 16) niski wskaźnik liczby pustostanów w porównaniu do powiatu karkonoskiego (3) 17) wysokie wskaźniki liczby i pojemności obiektów zbiorowej ochrony w granicach Gminy (3) 18) dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej oraz dostępność programów profilaktycznych (1)	jako postawa życiowa) i długotrwałe lub ciężkie choroby jako najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy społecznej (7) 9) uzależnienia jako najczęściej występujący problem społeczny (m.in. fonoholizm) (5) 10) malejąca liczba czytelników korzystających z biblioteki gminnej (5)

Źródło: opr. na podst. zebranych materiałów, spotkań z mieszkańcami dotyczących diagnozy strategicznej rozwoju Gminy

2. Sfera gospodarcza

2.1. Gospodarka lokalna

Podmioty gospodarki narodowej

Wg stanu na kwiecień 2025 r. w Gminie prowadziło działalność gospodarczą 36 przedsiębiorstw zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz 238 przedsiębiorców, wpisanych do rejestru Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

Tab. Główni przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie Gminy (bez obiektów hotelarskich)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Miejscowości
1.	"Betform Art" spółka jawna	Janowice Wielkie
2.	sklep spożywczy sieciowy "Dino"	
3.	bar "Głodomorek"	
4.	bar "Mamma Rosa"	
5.	piekarnia A.K. Szpecht	
6.	"Motherson Drsc Automotive Poland" sp. z o.o.	Radomierz
7.	stacje paliwowe Müller	
8.	zajazd "Gościniec"	
9.	"Thom-Polska" sp. z o.o. - w likwidacji	
10.	restauracja Przycup w Dolinie	
11	sklep spożywczy sieciowy Lewiatan	Komarno
12.	usługi gastronomiczne Szałas Muflon	
13.	Piernikarnia M. Goetz	Trzcińsko
14.	"Browar Miedzianka" sp. z o.o.	Miedzianka
15.	"HAWK" Centrum Szkoleń Specjalistycznych i Prac Wysokościowych Robert Szuman	

Źródło: opr. na podst. danych UG

W l. 2012-2024 w Gminie:

a) liczba osób fizycznych prowadzących tu działalność gospodarczą zwiększyła się z 346 do 398, w tym największy przyrost – z 80 do 100 nastąpił w sekcji budownictwa;
b) liczba osób prawnych zmniejszyła się z 200 do 150, przy czym największy spadek - z 112 do 44 nastąpił w działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości.

Tab. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w l. 2009-2024

Podmioty wg rodzajów działalności PKD 2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023	2024
Ogółem	498	524	553	558	550	580	521	529	548

rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	21	21	19	13	11	8	10	10	10
przemysł i budownictwo	131	128	139	139	137	149	151	153	147
pozostała działalność	346	375	395	406	402	423	360	366	391

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

W Gminie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, tzn. jedno- lub kilkuosobowe spółki rodzinne o charakterze usługowym lub prowadzące niewielką produkcję.

Przedsiębiorstwa działające na obszarze Gminy intensywnie współpracują z podmiotami spoza jej granic. W obrębie Radomierz, przy granicy z miastem Jelenia Góra, funkcjonuje podstrefa Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości (działki nr 141/6, 141/7 i 581 o powierzchni 13,1436 ha), w której prowadzą działalność:

1) Motherson DRSC Automotive Poland sp. z o.o.,
2) Thom Polska sp. z o.o. w likwidacji.

W budynku Urzędu Gminy w Janowicach Wielkich działa placówka sieci agencji płatniczej "Monetia" sp. z o.o. Brak bankomatu na obszarze Gminy; najbliższe są w Maciejowej, Jeleniej Górze, Wojcieszowie, Kamiennej Górze, Kowarach.

Sieć handlowa i restauracyjna działająca w Gminie jest skoncentrowana w Janowicach Wielkich i wzdłuż DK5 i obejmuje kilka pozostałych sklepów spożywczych (w ostatnich latach zlikwidowano kilka sklepów), supermarket „Dino", stację paliw, zajazdy i restauracje. W Janowicach Wielkich znajduje się placówka Poczty Polskiej.

Zakłada się, że w ramach rozwoju głównych gałęzi gospodarki Gminy wykorzystany będzie jej potencjał i predyspozycje dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w sektorze turystyki i rekreacji, rozszerzenia oferty lokalnych produktów, a także przemysł przetwórczy związany z rolnictwem i leśnictwem i usługi budowlane.

Rynek pracy

Poziom bezrobocia w Gminie sukcesywnie malał w ostatnich 10 latach. W l. 2003-2024 udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 18,9% do 4,6% i był na poziomie średnim dla gmin powiatu karkonoskiego. Wskaźnik ten dla powiatu na koniec 2024 r. wynosił 4,7%, a dla województwa dolnośląskiego 3,3%. Wśród kobiet poziom bezrobocia pozostawał taki sam, jak wśród mężczyzn (4,6%).

Tab. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w l. 2003-2024

Bezrobotni	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem, %	18,9	11,4	9,1	10,7	7,1	6,5	5,3	6,0	6,0	5,0	5,6	4,6
mężczyźni, %	19,2	11,7	9,9	11,0	8,0	6,0	4,5	5,8	5,4	5,0	5,9	4,6

kobiety, %	18,6	11,1	8,0	10,2	5,9	7,0	6,2	6,4	6,7	5,0	5,1	4,6
bezrobotni, os.	488	307	253	310	201	174	139	149	145	119	131	108

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Wg danych PUP w Jeleniej Górze, na koniec września 2025 r.[4]:

1) stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 8,8%, w Jeleniej Górze - 4,6%, w województwie - 5,2%, w kraju - 5,6%;
2) w Gminie było zarejestrowanych 121 osób bezrobotnych. Wśród tych osób było:
   a) 18 osób z prawem do zasiłku,
   b) 52 kobiety,
   c) 74 osoby długotrwale bezrobotne,
   d) 7 osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
   e) 6 osób niepełnosprawnych,
   f) 38 osób powyżej 50 roku życia,
   g) 11 osób do 30 roku życia,
   h) 4 osoby do 25 roku życia.

Tab. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie w l. 2003-2024

Bezrobotni, os.	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	488	307	253	310	201	174	149	145	119	131	108
mężczyźni	266	170	153	179	127	90	78	72	65	76	58
kobiety	222	137	100	131	74	84	71	73	54	55	50
do 25 roku życia	-	-	-	44	13	8	8	5	9	6	2
do 30 roku życia	-	-	-	-	32	20	21	20	23	21	8
powyżej 50 roku życia	-	-	-	99	76	53	52	51	35	42	37
długotrwale bezrobotni	-	-	-	160	129	112	93	96	75	80	72

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Wg danych GUS, w październiku 2024 r. w Gminie pracowało 1331 osób. Mediana wieku osób pracujących wynosiła 44,0 lata. Wg sektorów ekonomicznych, w 2023 roku, wśród 1349 osób pracujących w Gminie, w poszczególnych sektorach pracowało:

a) sektor rolniczy: 95 os. (7%),
b) sektor przemysłowy: 405 os. (30%),
c) sektor usługowy: 849 os. (63%).

[4] *Liczba bezrobotnych ogółem oraz dynamika bezrobocia, wrzesień 2025 r.*, Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze, https://jeleniagora.praca.gov.pl/documents/d/powiatowy-urzad-pracy-w-jeleniej-gorze/tabele-statystyczne-wrzesien-2025-pdf

Wg danych PUP, na koniec 2024 r. w Gminie było 840 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, co stanowiło najwięcej wśród gmin powiatu karkonoskiego i połowę liczby wolnych miejsc pracy w powiecie (1667 miejsc).

Zgodnie z *Prognozą na rok 2025* Powiatowego Urzędu Pracy, w powiecie, w tym w Gminie, występuje deficyt poszukujących pracy w wielu zawodach, m.in.:

1) kucharz, pomoc kuchenna,
2) magazynier,
3) opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny, lekarz,
4) pracownik służb mundurowych,
5) pracownik produkcji, pracownik fizyczny w produkcji i pracach prostych,
6) monter instalacji budowlanych,
7) personel sprzątający, pokojowa,
8) robotnik gospodarczy.

Funkcjonujący w Radomierzu duży zakład przemysłowy, Motherson DRSC Automotive Poland Sp. z o.o., jest największym pracodawcą w Gminie, zatrudniającym w większości specjalistów spoza jej obszaru.

W 2023 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie wynosiło 83% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy 421 osób wyjeżdża do pracy poza jej granice (do Jeleniej Góry, Karpacza, a także do Niemiec), a 102 pracujących przyjeżdża do pracy spoza Gminy. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -319 os. W sektorze rolniczym i leśnictwie pracuje 10,2% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy; w przemyśle i budownictwie 43,2%, w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) 10,3%, w sektorze finansowym 2,8%.

Turystyka

Gmina stanowi atrakcyjny obszar dla uprawiania różnych form turystyki i rekreacji i są one jej rozwojowymi funkcjami, a jej atutami są istniejące tu, wyróżniające się walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz kulturowe z licznymi, wybitnej wartości zabytkami, a ponadto wiele innych atrakcji turystycznych. Główne ośrodki turystyczno-rekreacyjne w Gminie to: Janowice Wielkie (13 obiektów noclegowych), Trzcińsko (10), Komarno (7).

Tab. Turystyczne obiekty noclegowe w Gminie, stan na 15.07.2025 r.

Lp.	Nazwa obiektu	Liczba pokoi	Liczba miejsc	Sołectwo
1.	Maja 37	5	2	**Janowice Wielkie:** 13 obiektów 91 miejsc
2.	Zacisze-Bronisław Krawiec	3	6	
3.	Countryside Retreat	2	6	
4.	Janowickie Zacisze	2	4	

5.	Dom Stolat	5	10	
6.	Dom Gintera	3	8	
7.	Ogród Weigla	2	5	
8.	Smyrkowy Dom	3	9	
9.	Kurna Chata	1	4	
10.	Leśny Dwór	4	20	
11.	Domek Historyczny "Bolczowianka"	2	5	
12.	Sudecki Dym	3	8	
13.	Domek “Orzechówka”	2	4	
14.	Szałas Muflon	12	24	**Komarno:** 7 obiektów 84 miejsca
15.	Dom Gościnny Grzęda	2	6	
16.	Physio House Sokolik	2	4	
17.	Domek Pod Brzózką	2	6	
18.	Glamping Komarno	6	24	
19.	Apartamenty Komarno 46	4	10	
20.	Sunset Holidays "Boska Nora"	6	10	
21.	Browar Miedzianka	4	8	**Miedzianka**: 2 obiekty 14 miejsc
22.	Stara Szkoła Miedzianka	0	6	
23.	Piaskowy Koń - Bakalia	2	5	**Mniszków**: 7 obiektów 70 miejsc
24.	Piaskowy Koń - Nol	4	8	
25.	Przystajnia	2	6	
26.	Czarodziejska Góra-Stajnia 4 Konie	5	29	
27.	Gościniec "Ptasie Królestwo"	4	12	
28.	Wierzbowy Jar	2	4	
29.	Dom Całoroczny w Górach “Słoneczne Wzgórze”	3	6	
30.	Pod Dudziarzem	8	18	**Radomierz**: 5 obiektów 73 miejsca
31.	Gospodarstwo Agroturystyczne Sokolnik	2	3	
32.	Przycup w Dolinie	14	36	
33.	Agroturystyka "Na Tarasach"	3	12	
34.	Noclegi Różanka	1	4	
35.	Agroturystyka Sokolik	1	2	**Trzcińsko**: 10 obiektów 62 miejsc
36.	Agroturystyka 9UP	1	17	
37.	Pałacyk Trzcińsko	5	13	

38.	Dom w Dolinie	5	9	
39.	Agroturystyka Trzcińsko	5	10	
40.	Agroturystyka z Dzikim Zwierzem	2	6	
41.	Domki Bobrowe Zacisze	3	6	
42.	Uroczysko Trzcińsko	10	30	
43.	Baza UDana	6	10	
44.	Domki w Rudawach	-	16	
		Suma:	**451**	

Źródło: materiały Urzędu Gminy Janowice Wielkie

Rolnictwo i leśnictwo

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne, które stanowią 46% powierzchni Gminy oraz lasy (40%).

Przeważająca część gruntów stanowi własność indywidualną rolników, co decyduje o formach prowadzenia upraw i hodowli, związanych głównie z hodowlą bydła (przeważają łąki kośne i pastwiska). W ogólnej powierzchni użytków rolnych 69% stanowią użytki zielone, co stwarza dobre warunki do rozwijania produkcji bydła opasowego i mlecznego. Istnieje także możliwość wykorzystania terenów do produkcji roślin wysokoenergetycznych.

Wg ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego, w 2020 r. w Gminie funkcjonowało 146 gospodarstw rolnych (duża część z nich to płatnicy podatku rolnego, których grunty są dzierżawione przez większe gospodarstwa rolne) o łącznej powierzchni gruntów 3019,79 ha, w których pracowało 248 osób (członków rodzin i pracujących najemnych stałych). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosiła 20,68 ha gruntów ogółem i była większa niż w powiecie (17,05 ha) i województwie (18,28 ha). Najwięcej gospodarstw (67 z 45,9% udziałem) miała powierzchnię od 1 ha do 4,99 ha i zajmowały one łącznie powierzchnię 216,38 ha (7,2% powierzchni wszystkich gospodarstw w Gminie).

Z powodu położenia w regionie podgórskim, z jego niekorzystną rzeźbą terenu i warunkami klimatycznymi, Gmina stanowi obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) i w związku z tym objęta jest tzw. wsparciem w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 maja 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz.U.2021.990 z dnia 2021.05.31).

Ustalenia zawarte w ww. *Rozporządzeniu* mają ułatwić rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi, a także umożliwić zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymać i promować zrównoważone systemy działalności rolniczej na terenach

o gorszych warunkach naturalnych dla gospodarowania. Gmina w całości zalicza się do ONW, w tym obręby Janowice Wielkie, Komarno, Miedzianka, Radomierz, Trzcińsko - do typu ONW pn. "specyficzny strefy II", a Mniszków - do "górskiego".

Wg raportu "Ocena potencjału obszarów wiejskich do rozwoju funkcji rolniczo-leśnej, przyrodniczo-krajobrazowej, turystyczno-rekreacyjnej, rezydencjalno-mieszkaniowej i społeczno-kulturowej" z 2018 r. Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Gmina ma spory potencjał rozwoju w kierunku przyrodniczo-krajobrazowym, turystyczno-rekreacyjnym i społeczno-kulturowym:

Rys. Znaczenie poszczególnych funkcji w potencjalnych kierunkach rozwoju Gminy
Źródło: opr. na podst. *Ocena potencjału obszarów wiejskich do rozwoju funkcji rolniczo-leśnej, przyrodniczo-krajobrazowej, turystyczno-rekreacyjnej, rezydencjalno-mieszkaniowej i społeczno-kulturowej*, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2018

Wg opracowania IRT "Rolnicza przestrzeń produkcyjna", rolnictwo w Gminie charakteryzują wskaźniki:

1) waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej: 50,27 - co jest wartością niską dla województwa i powiatu,
2) jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej: 42,92,
3) rzeźby terenu: 1,52,
4) warunków wodnych: 2,83,
5) agroklimatu: 3,
6) urodzajności gleb: 3361,6.

Blisko 39,7% powierzchni Gminy zajmują lasy i zadrzewienia (38,9% w 2002 r.), położone w obrębie czterech nadleśnictw:

1) Śnieżka z leśnictwami Janowice, Maciejowa, Karpniki i Strużnica (z dominującym udziałem w zarządzaniu lasami w Gminie);

2) Jawor z leśnictwem Kaczorów (zarządzającym częścią lasów we wschodniej części Gminy);
3) Złotoryja z leśnictwami Wojcieszów Górny i Podgórki (zarządzającym częścią lasów w północno-wschodniej części Gminy);
4) Kamienna Góra z leśnictwem Wieściszowice (zarządzającym skrawkiem lasów w południowo-wschodniej części Gminy).

Lasy koncentrują się głównie w południowej oraz wschodniej, z bardziej stromymi zboczami, części Gminy. Na pozostałym obszarze występują mniej zwarte kompleksy leśne. Obecnie gatunkiem panującym drzewostanów na terenie Gminy są: dla 62% powierzchni świerk, dla 10% buk, 9% modrzew, dalej malejąco: dąb, brzoza, sosna, olsza, jawor i inne. Docelowe składy gatunkowe upraw są ustalane dla siedliskowego typu drzewostanu. W obrębie Gminy dominuje las mieszany górski świeży oraz bór mieszany górski świeży. Nadleśnictwa, w ramach odnawiania powierzchni po cięciach rębnych, wprowadzają nowe gatunki, tj: buk, dąb, jodła, zgodnie z przyjętym przez urządzanie typem drzewostanu.

Powierzchnia gruntów leśnych w granicach Gminy w 2023 r. wynosiła 2346,73 ha i w porównaniu do 2000 r. zwiększyła się o 3,7% (o 82,53 ha). W tej powierzchni:
1) 2178,4 ha stanowiły grunty leśne Skarbu Państwa,
2) 168,33 ha zajmowały lasy prywatne i gminne, w tym:
    a) grunty leśne prywatne osób fizycznych 146,35 ha,
    b) grunty leśne gminne 15,0 ha.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca Gminy, w 2023 r. przypadało 0,57 ha lasu.

Operat urządzeniowy Nadleśnictwa Śnieżka na lata 2019-2028 nie przewiduje gruntów do zalesienia na terenie Gminy. Powiększenie powierzchni lasu związane ze stanem posiadania zachodzi po nabyciu gruntów, w związku z czym w miarę możliwości Nadleśnictwa podejmują działania w kierunku nabywania gruntów do zalesienia w ramach art. 37 oraz 37a *Ustawy o lasach*. Nadleśnictwo Śnieżka planuje przekwalifikowanie na las 1 ara nabytego nieużytku.

W *Planie urządzenia lasu Nadleśnictwa Śnieżka* (s. 427), w latach 2019-2028 zakłada się obniżenie średniego wieku drzewostanu o 3 lata (z 74 do 71 lat), co oznacza zwiększone rębnie drzewostanu. Podobnie w *Planach* pozostałych Nadleśnictw - planowane są zwiększone rębnie drzewostanu[5]. Mapa planowanych rębni obrazuje pododdziały leśne z Banku Danych o Lasach, w których zaplanowano rębnie w bieżących *Planach urządzenia lasu*.

[5] *Mapa planowanych rębni*, Fundacja Lasy i Obywatele, https://mapy.lasyiobywatele.pl/zanim-wytna-twoj-las.html [dostęp: 23.05.2025]

Rys. Planowane rębnie drzewostanu w *Planach urządzenia lasu*

Źródło: opr. na podst. *Mapa planowanych rębni*, Fundacja Lasy i Obywatele, https://mapy.lasyiobywatele.pl/zanim-wytna-twoj-las.html [dostęp: 23.05.2025]

Nadleśnictwo Śnieżka realizuje większość cięć rębnych w ramach rębni stopniowej gniazdowej udoskonalonej – IVD, z poborem masy ok. 30%.

2.2. Stan finansów samorządowych

Realizacja budżetu na 2024 rok

Dochody Gminy w 2024 r. wyniosły 38.539.929,37 zł, co stanowiło 86,97% dochodów zaplanowanych. Wydatki Gminy w 2024 r. wyniosły 33.261.893,84 zł tj. 75,34% planu, z czego wydatki majątkowe 5.172.515,34 zł, co stanowiło 54,62% wydatków ogółem. Na koniec roku powstała nadwyżka budżetowa w kwocie 5.278.035,89 zł przy planowanej w wysokości 165.522,10 zł. Zadłużenie Gminy z tytułu kredytów na dzień 31 grudnia 2024 r. wynosiło 564.000,00 zł. W 2024 r. Gmina wykonała dochody w 86,97% planowanej wielkości. Dochody w porównaniu do roku poprzedniego zwiększyły się o 14.196.066,81 zł, na co wpływ miały m.in. środki otrzymane na usuwanie skutków powodzi z września 2024 r.,

która była nadzwyczajnym wydarzeniem i najbardziej znamiennym dla finansów Gminy w tym roku. Udziały Gminy w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa wyniosły 4 664 466,00 zł i wzrosły o 1 561 926 zł, co stanowiło 150,00% wielkości udziałów w 2023 r. (z czego udział w PIT 4 511 686 zł, a CIT 152 782 zł). Z podatków i opłat lokalnych Gmina osiągnęła w 2024 r. dochody w wysokości 4 039 359,38 zł, tj. o 366 080,52 zł więcej niż w 2023 r. Największy udział w tych dochodach stanowił podatek od nieruchomości w kwocie 3 034 635,64 zł (co stanowiło 76,6% tych dochodów), udział Gminy w podatku dochodowym od osób prawnych 1 930 225,46 zł i od osób fizycznych 1 104 410,18 zł. W porównaniu do 2023 r. dochody z tytułu podatku od nieruchomości wzrosły o 220 778,02 zł. Pozostałe podatki lokalne: rolny 120 767,96 zł, leśny 138 080,67, od środków transportowych 52 584 zł. Dodatkowo Gmina osiągnęła wpływ z tytułu podatku od spadków i darowizn w kwocie 22 439 zł oraz z podatku od czynności cywilnoprawnych 504 187,05 zł.

Rys. Dochody i wydatki ogółem budżetu Gminy w l. 2007-2025

Źródło: opr. na podst. BDL GUS; *Uchwała nr VIII/33/2024 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 19 grudnia 2024 r. w sprawie budżetu Gminy Janowice Wielkie na rok 2025*

Dochody

W Gminie następuje systematyczny wzrost jej dochodów budżetowych, który wpływa na zwiększenie zasobów finansowych i umożliwia zachowanie niezależności finansowej. Taka sytuacja wpływa na szersze możliwości formułowania i realizacji strategicznych celów rozwojowych na jej terenie.

W l. 2007-2023 w budżecie Gminy:

1) dochody ogółem wzrosły nominalnie z 8 585 596,65 zł do 24 343 862,56 zł, tj. o 284%;

2) dochody na mieszkańca wzrosły nominalnie z 2 126,73 zł do 5 979,82 zł, tj. o 281%;
3) dochody własne wzrosły nominalnie z 3 534 340,23 zł do 10 449 369,84 zł , tj. o 296%;
4) dochody własne na mieszkańca wzrosły nominalnie z 875,49 zł do 2 566,78 zł tj. o 293%;
5) dochody majątkowe w Gminie wzrosły nominalnie z 484 206,22 zł do 2 668 364,88 zł tj. o 551%.

W związku ze skumulowaną inflacją w okresie 2007-2023, która wyniosła 79%, dla porównania przy uwzględnieniu poziomu cen z 2007 r.:

1) dochody ogółem Gminy w 2023 r. wyniosły 13 598 529,23 zł, co stanowi wzrost realny o 58% względem dochodów ogółem w 2007 r.;
2) dochody majątkowe budżetu Gminy w 2023 r. wyniosły 1 490 553,84 zł, co stanowi wzrost realny o 208%.

Tab. Dochody budżetu Gminy w latach 2011-2023

Działy klasyfik. budżetowej	2011	2015	2020	2022	2023
Ogółem, zł:	14 466 315,40	14 171 434,45	21 750 735,53	29 625 247,01	24 343 862,56
010 Rolnictwo i łowiectwo	1 079 520,35	71 508,26	100 872,41	109 334,53	185 659,01
020 Leśnictwo	1 014,28	1 731,72	1 862,73	12 422,62	14 755,14
400 Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię, gaz wodę	366 426,32	403 541,10	615 238,88	640 186,48	682 806,86
600 Transport i łączność	111 907,50	1 397 363,49	150 000,00	801 238,14	26 000,00
700 Gospodarka mieszkaniowa	747 566,81	720 549,66	1 038 518,79	646 791,18	577 984,82
710 Działalność usługowa	4 940,00	3 400,00	26 392,00	9 617,23	12 388,00
750 Administracja publiczna	93 174,76	60 072,74	75 820,68	673 025,08	52 253,30
751 Urzędy, ochrona prawa	17 151,00	45 504,00	45 088,00	840	57 406,00
752 Obrona narodowa	200	200	143,57	200	200
754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0	0	7 161,60	11 546,79	297,48
755 Wymiar sprawiedliwości	0	0	396	396	288
756 Dochody od os. prawnych i fizyczn.	3 160 457,36	4 626 663,08	6 016 338,74	9 479 465,04	6 913 002,48
758 Różne rozliczenia	3 611 213,99	4 058 287,27	4 969 825,33	5 780 893,25	8 349 786,99
801 Oświata i wychowanie	59 550,95	162 767,01	1 732 770,33	977 872,20	215 510,68
851 Ochrona zdrowia	0	0	0	0	0
852 Pomoc społeczna	1 423 049,58	1 517 171,32	481 687,70	766 099,60	484 843,52
853 Pozostałe zadania polityki społeczn.	0	0	0	4 028 570,05	88 386,00
854 Edukacja, opieka i wychowanie	47 171,82	16 978,37	14 771,20	18 648,88	12 275,20
855 Rodzina	-	-	5 359 339,71	3 579 765,50	2 167 451,50
900 Gospodarka kom. i ochr. środow.	2 873 181,06	1 010 565,52	1 107 854,20	2 036 230,44	3 047 250,68
921 Kultura i ochrona dz. nar.	863 545,72	73 630,91	6 653,66	13 400,00	22 084,00
925 Obszary i ob. chronionej przyrody	6 000,00	0	0	9 000,00	0
926 Kultura fizyczna	243,9	1 500,00	0	29 704,00	1 433 232,90

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Największy udział w dochodach własnych Gminy w 2023 r. stanowiły:

1) dochody ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw – 35%;
2) dochód z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych – 28%;
3) podatek od nieruchomości – 27%.

Tab. Źródła dochodów własnych budżetu Gminy w latach 2007-2023

Źródła dochodów	2007	2015	2022	2023	2023, %
Razem, zł:	3 534 340,23	6 846 366,45	13 701 069,67	10 449 369,84	100,0
podatek rolny	46 214,67	79 148,91	81 073,58	96 361,02	0,9
podatek leśny	-	45 044,52	89 917,76	136 228,09	1,3
podatek od nieruchomości	849 186,40	2 132 847,44	2 534 236,47	2 813 857,62	26,9
podatek od śr. transportu	40 069,72	40 416,40	29 794,39	25 133,12	0,2
podatek od spadków i darow.	-	1 807,20	125 034,51	31 043,49	0,3
podatek od czynności cywilnoprawnych	190 274,20	123 779,35	369 719,79	545 338,69	5,2
karta podatkowa	-	4 408,62	53 157,38	2 582,07	0,0
odrębne ustawy	1 165 867,37	2 427 452,44	3 282 933,88	3 650 544,10	34,9
udział w PIT	1 132 332,00	2 097 352,00	5 914 671,57	2 955 039,00	28,3
udział w CIT	-75,65	4 783,15	74 118,68	147 501,00	1,4
opłata skarbowa	22 967,40	11 941,00	18 265,56	18 764,00	0,2
opłata eksploatacyjna	-	0	0	0	0,0
dochody z usług	461 084,77	708 457,66	1 388 624,82	1 437 621,59	13,8
opłata targowa	-	1 914,00	0	50	0,0
inne opłaty lokalne	0	519 293,03	1 252 461,98	1 385 556,82	13,3
dochody z majątku	535 274,14	432 422,03	623 110,98	574 074,82	5,5
najem i dzierżawa	208 327,92	307 915,37	236 481,26	232 416,41	2,2
z innych źródeł	0	482 270,00	0	0	0,0

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Od 1 stycznia 2026 r. na terenie Gminy wprowadza się opłatę miejscową w wysokości 3 zł za każdą rozpoczętą dobę pobytu, pobieraną od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych.

W l. 2009-2023 prawie trzykrotnie zwiększyły się dotacje dla Gminy (z 2 185 498,68 zł do 5 881 973,72 zł), w tym pięciokrotnie dotacje inwestycyjne (z 459 383,00 zł do 2 326 706,47 zł). Podobnie, dwukrotnie wzrosły w tym okresie subwencje dla Gminy (z 4 024 454,00 zł do 8

012 519,00 zł), a ich największą część stanowiły subwencje oświatowa (43%) i wyrównawcza (33%).

Wydatki

Wydatki ogółem w Gminie w okresie 2008-2023 systematycznie zwiększały się, średnio o 1,1 mln zł rocznie.

Tab. Wydatki wg działów klasyfikacji budżetowej z budżetu Gminy w l. 2008-2023

Działy klasyfik. budżetowej	2008	2015	2020	2022	2023
Wydatki ogółem, zł:	8 810 436,40	12 923 279,47	19 122 049,78	30 138 525,74	25 835 547,00
010 Rolnictwo i łowiectwo	52 785,54	73 094,46	103 049,84	345 412,92	1 749 382,65
400 Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię, gaz wodę	141 674,81	179 060,02	344 563,16	390 429,15	499 960,19
600 Transport i łączność	700 312,59	2 018 947,43	769 652,16	2 431 150,80	526 742,46
630 Turystyka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
700 Gospodarka mieszkaniowa	677 542,35	330 264,76	283 813,16	479 365,09	412 224,32
710 Działalność usługowa	45 703,16	8 926,66	54 070,44	17 059,04	46 021,49
750 Administracja publiczna	1 422 820,03	2 015 614,41	2 803 360,21	4 745 757,59	4 652 423,38
751 Urzędy organy władzy	635,00	45 504,00	45 088,00	840,00	57 406,00
752 Obrona narodowa	500,00	200,00	143,57	200,00	200,00
754 Bezpiecz. publiczne, ochr. p. poż.	150 470,84	100 262,28	156 898,40	236 118,65	1 015 722,47
755 Wymiar sprawiedliwości	0,00	0,00	396,00	396,00	288,00
756 Wydatki zw. z pobieraniem dochodów	18 269,44	0,00	0,00	0,00	0,00
757 Obsługa długu publicznego	185 029,09	307 828,33	104 984,76	170 499,52	138 494,70
801 Oświata i wychowanie	2 817 068,39	3 280 416,63	4 632 073,99	7 744 443,95	7 298 979,30
851 Ochrona zdrowia	50 792,16	66 698,49	74 269,99	106 280,06	131 793,09
852 Pomoc społeczna	1 515 340,12	2 041 074,06	1 112 095,23	1 689 133,13	1 604 846,00
853 Pozostała polityka społeczna	0,00	0,00	0,00	4 028 570,05	88 386,00
854 Edukacja, opieka i wychowanie	196 095,79	123 469,53	169 015,31	28 127,11	20 272,00
855 Rodzina	-	-	5 354 617,25	3 578 160,81	2 156 742,11
900 Gosp. komunalna, ochr. środowiska	501 997,58	1 283 292,65	2 710 121,65	3 485 583,82	3 046 742,29
921 Kultura i ochrona dziedz. narodow.	239 387,12	411 732,86	335 530,76	441 419,30	610 408,63
925 Obszary i ob. chronionej przyrody	0,00	0,00	0,00	14 129,84	6 372,00
926 Kultura fizyczna i sport	86 761,39	-	-	-	-
926 Kultura fizyczna	-	96 892,90	68 305,90	205 448,91	1 771 679,92

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Największy udział w wydatkach Gminy stanowią działy klasyfikacji budżetowej, jak:

1) oświata i wychowanie (28,3%),
2) administracja publiczna (18,0%),
3) gospodarka komunalna i ochrona środowiska (11,8%),
4) wspieranie rodzin (8,3%),

5) kultura fizyczna (6,9%),
6) rolnictwo i łowiectwo (6,8%),
7) pomoc społeczna (6,2%).

Wskaźnik zmiany % wydatków na mieszkańca Gminy w danym roku w porównaniu do poprzedniego roku, zmienia się nierównomiernie, np. wzrost o 87% w 2011 r. i spadek o 51% w 2012 r.

Tab. Wskaźniki wydatków z budżetu Gminy w l. 2007-2023

Wskaźniki	2007	2010	2012	2015	2017	2020	2022	2023
wydatki na mieszkańca, zł	1 995,17	2 820,99	2 584,94	2 996,36	3 464,76	4 622,20	7 347,28	6 346,24
wyd. inwestyc. na mieszk., zł	-	701,47	563,89	359,28	111,92	91,26	993,64	1 211,23
udział wydatków inwestyc. w wydatkach ogółem, %	8,2	24,9	21,8	12,0	3,2	2,0	13,5	19,1

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

W budżecie Gminy na 2025 r. ustalono dochody w łącznej kwocie: 40.113.397,39 zł, wydatki - 39.600.355,44 zł. Nadwyżkę dochodów nad wydatkami w wysokości 513.041,95 zł przeznaczono na spłatę wcześniej zaciągniętych kredytów i pożyczek.

Fundusz sołecki

W budżecie Gminy wyodrębniono fundusz sołecki. W 2024 r. na ten fundusz przeznaczono 266 017,58 zł, z tego wydano 262 102,52 zł.

Wg GUS, w latach 2014-2023 z funduszu sołeckiego najwięcej wydano na:
1) kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (40,4% funduszu),
2) transport i łączność (25,3%),
3) kulturę fizyczną (12,1%),
4) administrację publiczną (10,3%),
5) bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową (7,2%).

Tab. Wydatki z funduszu sołeckiego Gminy w l. 2014-2023

Działy klasyfikacji budżetowej	2014	2017	2020	2022	2023
600 Transport i łączność	12 969,71	30 215,11	37 328,35	48 663,70	43 279,37
750 Administracja publiczna	16 616,09	13 992,65	11 335,82	3 500,00	3 500,00
754 Bezp. publiczne i ochrona ppoż	5 470,00	3 900,00	5 075,00	5 243,80	9 844,30
900 Gosp. komunalna i ochr. środow.	0,00	8 788,56	0,00	1 600,00	0,00
921 Kultura i ochrona dziedz. narodow.	36 455,48	44 505,47	42 343,19	85 562,30	112 757,39

926 Kultura fizyczna	5 185,00	13 944,33	5 575,00	37 152,93	20 467,54

Źródło: opr. na podst. *Bank Danych Lokalnych*, GUS

Na rok 2025 w zaplanowano wydatki na przedsięwzięcia realizowane z tego funduszu w kwocie 210.003,14 zł. Najwięcej przedsięwzięć zaplanowano w sołectwach: Janowice Wielkie i Radomierz - po 11 przedsięwzięć w każdym, Komarno i Trzcińsko - po 8 przedsięwzięć w każdym.

Tab. Przedsięwzięcia planowane do finansowania z funduszu sołeckiego w 2025 r.

Sołectwo	Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji	Wydatki, zł
Janowice Wielkie	1) organizacja imprez i inwestycje Rady Sołeckiej Janowic Wielkich 2) wsparcie Gminnej Rady Seniorów w Janowicach Wielkich 3) wsparcie działań Partnerstwa PAFW Janowice Wielkie 4) wsparcie Stowarzyszenia "Góry Szalonych Możliwości" 5) wsparcie działań GLKS "Rudawy" 6) wsparcie działań Świetlicy Wiejskiej "Rudawy" 7) wsparcie Zespołu "Bolczowianie" 8) wsparcie KGW "Aktywne Rudawy" 9) wsparcie Gminnej Biblioteki Publicznej w Janowicach Wielkich 10) wsparcie Koła Wędkarskiego "Szuwarek" 11) wsparcie OSP Janowice Wielkie	53 585,90
Komarno	12) dofinansowanie OSP Janowice Wielkie 13) dofinansowanie Zespołu "Bolczowianie" 14) dofinansowanie działań Partnerstwa PAFW Janowice Wielkie 15) dofinansowanie działań GLKS "Rudawy" 16) zagospodarowanie terenu wsi oraz doposażenie placów zabaw 17) organizacja imprez integracyjnych, okolicznościowych, sportowych oraz wycieczek 18) opłata abonamentowa oraz TOI TOI 19) doposażenie świetlicy	53 585,90
Trzcińsko	20) świetlica 21) Rada Sołecka 22) wsparcie OSP Janowice Wielkie 23) wsparcie działań Partnerstwa PAFW Janowice Wielkie 24) mieszkańcy Gminy - wynajem sali w szkole 25) wsparcie Stowarzyszenia "Góry Szalonych Możliwości" 26) wsparcie Zespołu "Bolczowianie" 27) zagospodarowanie terenu wsi	38 474,68
Radomierz	28) zakup i montaż lamp solarnych - 2 szt. 29) projekt zagospodarowania boiska i placu 30) utrzymanie skweru, placu zabaw i boiska 31) wyposażenie świetlicy i organizacja imprez, zagospodarowanie terenu 32) Mikołajki dla dzieci z Radomierza 33) dofinansowanie działań Partnerstwa PAFW Janowice Wielkie 34) dofinansowanie działań OSP Janowice Wielkie 35) dofinansowanie działań Zespołu "Bolczowianie" 36) dofinansowanie działań Zespołu "Rudawianie" 37) dofinansowanie działań UKS "Sokoliki" 38) dofinansowanie działań GLKS "Rudawy"	34 455,73
Miedzianka	39) dofinansowanie OSP Janowice Wielkie 40) organizacja imprezy mikołajkowej 2025	14 575,36

	41) zakup lamp solarnych 42) dofinansowanie rewitalizacji ścieżki edukacyjnej Miedzianka - Mniszków	
Mniszków	43) doposażenie placu zabaw	15 325,57

Źródło: załącznik nr 10 do *Uchwały nr VIII/33/2024 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 19 grudnia 2024 r. w sprawie budżetu Gminy Janowice Wielkie na rok 2025*, Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 24 lutego 2025 r., poz. 893

2.3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej Gminy

Szanse (o. oddziaływania 1-10 pkt)	Zagrożenia (o. oddziaływania 1-10 pkt)
1) popularyzacja turystyki kulturowej, wiejskiej, wspinaczki, turystyki konnej, rowerowej, pieszej, biegowej, pontonowej, kajakowej, questingu, geocachingu (9) 2) dalszy rozwój e-usług, pracy zdalnej i możliwości pracy zarobkowej zdalnie z terenu Gminy (8) 3) utworzenie organizacji otoczenia biznesu, np. klastra, inkubatora przedsiębiorczości (1)	1) niestabilne i często zmieniające się uregulowania prawne, zwłaszcza finansowe (10) 2) nie meldowanie się nowych mieszkańców skutkujące nieodprowadzaniem udziału w PIT do budżetu Gminy itd. (10) 3) konkurencja pobliskich dużych ośrodków turystycznych (8) 4) wzrost bezrobocia świadomego, dobrowolnego (7) 5) nadmierny rozwój turystyki (5) 6) utrata walorów turystycznych, krajobrazowych, przyrodniczych na skutek zagospodarowania dwóch obszarów perspektywicznych rudy złota (rudy polimetaliczne) (1)
Mocne strony (o. oddziaływania 1-10 pkt)	**Słabe strony (o. oddziaływania 1-10 pkt)**
1) bardzo dobre warunki rozwoju turystyki (10) 2) lokalizacja w Radomierzu podstrefy Kamiennogórskiej SSE (10) 3) spory potencjał rozwoju w kierunku przyrodniczo-krajobrazowym, turystyczno-rekreacyjnym i społeczno-kulturowym (9) 4) rozwinięta, zróżnicowana baza noclegowa (8) 5) dobre warunki rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki (8) 6) wydarzenia kulturowe i sportowe przyciągające osoby spoza Gminy (6) 7) wysoka liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych (5) 8) wysoki wskaźnik lesistości - mimo planowanych wycinek (4) 9) wysoka średnia powierzchnia gospodarstw rolnych	1) braki w infrastrukturze turystycznej, np. brak obiektów o wysokim standardzie (10) 2) ruch turystyczny w większości stanowią “odwiedzający”, a nie “turyści” (10) 3) niski średni poziom dochodów mieszkańców (8) 4) brak bankomatu (8) 5) Gmina stanowi obszar o niekorzystnych warunkach gospodarki rolnej; przewaga gleb niższych klas bonitacyjnych (5) 6) niska innowacyjność przedsiębiorstw (4) 7) dominacja małych podmiotów gospodarczych (4) 8) krótkie godziny pracy punktu informacji turystycznej w sezonie turystycznym i jego lokalizacja w Radomierzu (3) 9) brak instytucji otoczenia biznesu (klastra, inkubatora przedsiębiorczości itp.) (1)

w porównaniu z innymi podobnymi gminami, powiatem i województwem (2) 10) udokumentowane złoża kopalin (piaski i żwiry) (1)	

Źródło: opr. na podst. zebranych materiałów, spotkań z mieszkańcami dotyczących diagnozy strategicznej rozwoju Gminy

3. Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa

3.1. Zasoby środowiska przyrodniczego

Położenie fizyczno-geograficzne Gminy

Wg podziału fizyczno-geograficznego Polski, Gmina położona jest w prowincji Masywu Czeskiego, podprowincji Sudetów z Przedgórzem Sudeckim, makroregionie 332.3 Sudetów Zachodnich, mezoregionach: 332.35 Góry Kaczawskie, 332.36 Kotlina Jeleniogórska, 332.38 Rudawy Janowickie:

Rys. 8 Położenie fizyczno-geograficzne Gminy

Źródło: opr. na podst. *Regionalna geografia fizyczna Polski,* GDOŚ, 2021

Geologia i zasoby surowcowe

Budowa geologiczna: region geologiczny Sudetów Zachodnich (metamorfik Rudaw Janowickich, stanowiący część krystalicznego bloku karkonosko-izerskiego). Duże zróżnicowanie skał pochodzenia magmowego, osadowego i metamorficznego. Najczęściej spotykane są granity karkonoskie.

Obecnie, na obszarze Gminy:

1) udokumentowano złoże kruszywa naturalnego „Janowice Wielkie" znajdujące się w Janowicach Wielkich w otulinie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie występowania piasków i żwirów wodnolodowcowych udokumentowano złoże piasków i żwirów. Złoże nie zawiera zanieczyszczeń obcych i organicznych. Eksploatowane było przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "ADPOL" do 2009 roku. Kopalina miała zastosowanie w produkcji żwirów jedno- i wielofrakcyjnych, mieszanek drobnych i grubych oraz piasków nieklasyfikowanych wykorzystywanych w budownictwie i drogownictwie. Obecnie złoże nie jest eksploatowane;

2) na granicy północno-wschodniej z Wojcieszowem, znajduje się niewielka część (5,6 ha) terenu górniczego "Połom" zlokalizowanego w Wojcieszowie. Złoże kamieni łamanych blocznych, wapieni i margli przemysłu wapienniczego "Połom" nr 1892 i obszar górniczy "Połom", w całości znajdują się na terenie gminy Wojcieszów. Użytkownikiem złoża są Zakłady Wapiennicze Lhoist S.A. Koncesja jest ważna do 31.12.2034 r.

Tab. Udokumentowane na terenie Gminy złoża, obszary górnicze, tereny górnicze

Złoże, koncesja	Lokalizacja	Kopalina	Pow., ha	Zasoby, wydobycie, zagospodarowanie	Obszar / teren górniczy
Janowice Wielkie nr 6244 Koncesje: 1/ nr 4/E/94 wydana 31.08.1994, wygasła 30.06.2011; 2/ nr 7/E/2011 wydana 20.04.2011 ważna do 20.04.2026	Janowice Wielkie	kruszywa naturalne (piaski i żwiry)	2,42	rozpoczęcie eksploatacji 31.08.1994 r.; eksploatacja złoża zaniechana; zasoby 318,36 tys. ton; użytkownik złoża: PPH "ADPOL"	Obszary górnicze: 1/ Janowice Wielkie nr w rejestrze XI/1/14, pow. 2,64 ha, wyznaczony 14.10.1996, zniesiony 30.06.2011 2/ Janowice Wielkie I nr w rejestrze 10-1/4/270, pow. 2,16 ha, wyznaczony 20.04.2011, zniesiony 2.02.2015 Tereny górnicze: 1/ Janowice Wielkie nr w rejestrze XI/1/14, pow. 5,92 ha, wyznaczony 14.10.1996, zniesiony 30.06.2011 2/ Janowice Wielkie I nr w rejestrze 10-1/4/270, pow. 2,16 ha, wyznaczony 20.04.2011, zniesiony 2.02.2015
koncesja nr 186/94 ważna do 31.12.2034	Wojcieszów	kamienie łamane i bloczne, wapienie i margle przemysłu wapienniczego	151,8	aktualne	Teren górniczy Połom nr w rejestrze 10-1/2/112, pow. 151,83 ha, wyznaczony 1.06.2004

Źródło: opr. na podst. *System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych MIDAS*, Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy [dostęp: 2025-05-03]

Historycznie, na obszarze Gminy eksploatowane były złoża:

1) piasków „Radomierz", o powierzchni 0,26 ha, ze względu na swoje położenie w granicach Otuliny Rudawskiego Parku Krajobrazowego i występowania na jego terenie gleb chronionych, od wielu lat nie jest eksploatowane, zostało skreślone z bilansu zasobów. Kopalina miała zastosowanie do produkcji piasków nieklasyfikowanych wykorzystywanych w budownictwie i drogownictwie;
2) rudy uranu „Miedzianka" w Miedziance – hydrotermalne złoże miedzi, w którym występują żyły z mineralizacją uranową. Występują tutaj siarczkowe rudy miedzi, ołowiu, cynku i srebra;

3) rudy uranu „Mniszków" w Mniszkowie, w którym miedź i srebro wydobywano w okresie od XIV do XVII wieku. Wydobycie rudy uranowej miało miejsce w 1951 r.

Eksploatację rud o znaczeniu przemysłowym w złożach uranu zakończono, a obszar górniczy został zniesiony. Obecnie, obszar Miedzianki i Mniszkowa jest terenem pogórniczym, gdzie występowały lub mogą występować odkształcenia strukturalne skał ułatwiające penetrację wód opadowych do wyrobisk górniczych. W rejonie starych szybów i sztolni utworzyły się znaczne zapadliska, znajdujące się głównie na terenach leśnych oraz prywatnych. Ich stan techniczny nie pozwala na ekspozycję dla celów turystycznych, natomiast w przyszłości można na ich bazie tworzyć np. geotrasy odwołujące się do tradycji górnictwa. Od XVI wieku był tu ośrodek wydobycia i przeróbki rud ołowiu i miedzi, działały kruszarnie, huty i kuźnice.

Rys. Lokalizacje: a/ hałd pokopalnianych, b/ sztolni i szybów kopalnianych
Źródło: *Odpady wydobywcze i przemysłowe*, Państwowa Służba Geologiczna, https://geologia.pgi.gov.pl

Gmina częściowo znajduje się w granicach dwóch obszarów perspektywicznych rudy złota, z zarzuconymi kopalniami złota (m.in. w Miedziance)[6]:

1) nr 77793 - część północna i północno-wschodnia Gminy, o łącznej powierzchni obszaru 15524,7 ha,
2) nr 77794, sołectwa Miedzianka i Mniszków, o łącznej powierzchni obszaru 3410,6 ha.

[6] *Obszary perspektywiczne kopalin. Mapa geośrodowiskowa Polski*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, https://emgsp.pgi.gov.pl

W Gminie wykonano trzy otwory wiertnicze (w 1979 r.):

1) badawczy "Janowice Wielkie J-1 IG" na głębokość 260 m,
2) złożowy "Mniszków J-1" na głębokość 300 m,
3) złożowy "Mniszków J-2" na głębokość 250 m.

Rzeźba terenu

Gmina ma charakter górski i podgórski. Jej obszar obejmuje fragmenty dwóch pasm: pasma Gór Kaczawskich (od północy), obejmującego obszar od Przełęczy Komarnickiej na północy po Przełęcz Radomierską na wschodzie i pasmo Rudaw Janowickich (od południa). Pasma są oddzielone Doliną Bobru – główną osią hydrologiczną Gminy. Od zachodu teren obniża się przechodząc w płaską Kotlinę Jeleniogórską.

Rzeźba terenu jest wyraźnie urozmaicona, z dominacją krajobrazu górzystego. Najwyżej położony punkt – góra Wołek (878 m n.p.m.). Najniżej położony punkt znajduje się na wysokości 320 m n.p.m. w okolicy Trzcińskich Mokradeł. Ukształtowanie terenu sprzyjające uprawianiu turystyki rodzinnej (łagodne pasmo górskie).

Głównym elementem krajobrazu jest rozczłonkowany grzbiet Rudaw Janowickich. Na licznych skałach są punkty widokowe.

Występują cztery obszary osuwisk - w Komarnie i Janowicach Starych. Na granicy Gminy, w sołectwie Trzcińsko, na zboczu Góry Łysej (490 m n.p.m.) jest niewielki teren zagrożony ruchami masowymi.

Rys. Rzeźba terenu, sieć hydrograficzna i zabudowa na terenie Gminy
Źródło: opr. na podst. *Geoportal, OpenStreetMap*

Zasoby wodne

Gmina jest położona w obszarze dorzecza Odry, w regionie wodnym Środkowej Odry, podlega pod Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, w tym:

1) większa część Gminy, znajdująca się na terenie JCWP "Bóbr od zb. Bukówka do Kamiennej" - pod Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim;

2) północno-wschodnia część Gminy, znajdująca się na terenie JCWP "Kaczawa do Nysy Szalonej" - pod Zarząd Zlewni w Legnicy.

Tab. Jednolite Części Wód Powierzchniowych w Gminie i ich stan

Nazwy JCWP	Kody JCWP	Stan
Bóbr od zb. Bukówka do Kamiennej	RW60000316199	status: silnie zmieniona część wód umiarkowany potencjał ekologiczny stan chemiczny poniżej dobrego stan ogólny: zły stan wód
Kaczawa do Nysy Szalonej	RW60000613839	status: naturalna część wód umiarkowany stan ekologiczny stan chemiczny poniżej dobrego stan ogólny: zły stan wód

Źródło: opr. na podst. *Karty charakterystyki JCWP*, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Według ewidencji gruntów i budynków, na terenie Gminy grunty pod wodami zajmują łącznie 73,82 ha, co stanowi 1,3% powierzchni Gminy, w tym:

1) powierzchnia wszystkich wód płynących oraz rowów wynosi 66,67 ha (1,2%),
2) powierzchnia wód stojących to 7,15 ha (0,1%).

Teren Gminy jest odwadniany:

1) w większej części przez rzekę Bóbr, będący lewobrzeżnym dopływem Odry, z dopływami: Potok z Jańskiej Góry, Janówka, dopływ spod Mniszkowa, Hutniczy Potok (inna nazwa Miedziany Potok), Orla, Silnica, potok Radomierka, Komar, dopływ spod Komarna, dopływ spod góry Ogier (inna nazwa Góra pod Księżycem),
2) niewielka część północno-wschodnia przez rzekę Kaczawę z dopływami: dopływ spod góry Skopiec, dopływ w Kaczorowie.

Łączna długość w/w cieków wodnych w granicach Gminy wynosi 23,47 km, długość rowów - 132,57 km.

Rzeka Bóbr stanowi główną oś hydrologiczną Gminy (długość ok. 10 km). Rzeka swoje źródło ma w Czechach we wschodnich zboczach Karkonoszy; charakteryzuje się znacznymi wahaniami wielkości przepływu i stanu wody; jest siedliskiem dla wielu rzadkich gatunków organizmów wodnych, i dlatego nie jest uregulowana na obszarze Gminy. Na rzece są dwa jazy. Inne budowle występujące na ciekach naturalnych na obszarze Gminy to: zastawka, przepusty, wyloty, progi. Infrastruktura hydrotechniczna rzeki jest stara i zniszczona przez liczne powodzie, wymaga na wielu odcinkach kapitalnego remontu (mury oporowe, usuwanie zamulisk i nanosu).

Potok Silnica jest ciekiem uregulowanym na całej swojej długości.

Wizja terenowa potwierdziła niezadowalający stan wód w ciekach naturalnych. Na wielu odcinkach są one zamulone, brzegi są zaśmiecone. Na zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych w Gminie wpływa głównie niepełny jeszcze stopień

skanalizowania jej terenu, niekontrolowane zrzuty ścieków bytowych, powodujące ich zanieczyszczenia hydrobiologiczne ze znacznym udziałem bakterii fekalnych, a także nadmierne nawożenie pól fosforanami, azotami oraz innymi substancjami, w tym pochodzenia organicznego, co sprzyja eutrofizacji cieków powierzchniowych i zbiorników wód stałych.

Ponad 90% istniejących rowów jest w złym stanie technicznym. Często są one zarośnięte trawą, niektóre z nich wypłycone, niedrożne oraz nie służą prawidłowemu odprowadzaniu wody z pól lub ich nawadnianiu. Przyczyną takiego stanu są wieloletnie zaniedbania oraz brak bieżących prac konserwacyjnych i modernizacyjnych. 13,14 km rowów występujących w ewidencji gruntów, nie istnieje w terenie, a przyczyną takiego stanu jest między innymi samoistny zanik z uwagi na wieloletni brak prac modernizacyjnych. Najwięcej zlikwidowanych odcinków rowów jest w Komarnie (3,32 km), Trzcińsku (2,94 km) i Radomierzu (2,83 km). Z kolei istniejących w terenie rowów niewykazanych w ewidencji gruntów na obszarze Gminy jest 3,69 km, a ich stan techniczny jest zły. Zaniedbane i w złym stanie technicznym są również niektóre przepusty znajdujące się na rowach melioracyjnych, wymagają one udrożnienia i odmulenia.

Wg danych z Bazy Danych Ewidencji Wód i Urządzeń Wodnych, na terenie Gminy występują obszary zdrenowane, których łączna powierzchnia na gruntach ornych i użytkach zielonych wynosi 1061,41 ha. Najwięcej z nich znajduje się w Radomierzu (392,46 ha) oraz w Komarnie (304,83 ha). Zakładana kilkadziesiąt lat temu sieć drenarska pokrywa się obecnie z terenami zabudowanymi, z lasami i zadrzewieniami na powierzchni ok. 63,5 ha. Szczególnie w tych miejscach sieć może być uszkodzona, przerwana i nie działać prawidłowo. Konieczny jest przegląd rowów melioracyjnych i sieci drenarskiej i wykonanie prac konserwacyjnych lub modernizacyjnych.

Na terenie Gminy nie występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). Najbliżej położony (3 km od granicy południowo-wschodniej Gminy) jest GZWP nr 343 „Dolina Bobru (Marciszów)". Gmina znajduje się na dwóch Jednolitych Częściach Wód Podziemnych, granica między którymi przebiega tak samo, jak między JCWP. Największa część Gminy jest na JCWPd nr 107. W bazie obiektów hydrogeologicznych CBDH jest otwór eksploatacyjny "Szpital Janowice Wielkie S1" o głębokości 86 m, wykonany w 2016 r.

Tab. Jednolite Części Wód Podziemnych w Gminie i ich stan

Numer JCWPd	Kod JCWPd	Stan	Przeznaczenie
107	GW6000107	stan chemiczny dobry stan ilościowy dobry stan JCWPd dobry	JCWPd przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi
94	GW600094	stan chemiczny dobry stan ilościowy dobry	JCWPd przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi

		stan JCWPd dobry	

Źródło: opr. na podst. *Karty charakterystyki JCWPd,* Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Wg regionalizacji hydrogeologicznej wód leczniczych Polski, Gmina znajduje się w regionie sudeckim prowincji sudeckiej, zasobnej w wody lecznicze. Prowincja charakteryzuje się powszechnym występowaniem dyslokacyjno-szczelinowych systemów wodonośnych, znaczną głębokością krążenia wód infiltracyjnych, współwystępowaniem wód zwykłych, mineralnych i termalnych oraz ich płytkimi wystąpieniami. Region sudecki obfituje w wody mineralne, termalne, lecznicze, wody zawierające składniki swoiste i wody potencjalnie lecznicze.

Najbliżej położone udokumentowane złoża wód leczniczych znajdują się w:
1) Cieplicach - złoże użytkowane,
2) Starych Rochowicach (dawn. Bolków-Zdrój) - złoże nieużytkowane.

Przy południowo-zachodniej granicy Gminy znajduje się obszar górniczy złoża wód termalnych "Karpniki" o powierzchni 2618,6 ha (koncesja nr 13/E/2016).

Najbliżej położone uzdrowiska na bazie wód leczniczych są w:
1) Cieplicach (woda słabo zmineralizowana fluorkowa, krzemowa, termalna),
2) Szczawnie-Zdrój (woda mineralna i słabo zmineralizowana żelazista, radonowa, szczawa).

Janowice Wielkie wytypowano jako jeden z 13 obszarów perspektywicznych występowania wód leczniczych w prowincji sudeckiej[7]. Obecnie, obszar Gminy jest nierozpoznany pod względem występowania wód leczniczych w stopniu wystarczającym.

Źródło wód radonowych "Janowice P5" przy odpowiednim zagospodarowaniu może stanowić atrakcję turystyczną okolicy. Źródło zlokalizowane jest we wschodniej części Janowic Wielkich, w obrębie wychodni granitów karkonoskich. Niewielka wydajność może wskazywać na fakt, iż drenuje ono głównie strefę przypowierzchniową piętra karbońskiego, nie można jednak wykluczyć częściowego zasilania ze strefy hipergenicznej. Źródło położone na skarpie w dobrze wykształconej niszy o średnicy około 5 m ujęte jest rurą PCV. W 2022 r. otoczenie źródła zostało silnie przekształcone w związku z remontem pobliskiej drogi gruntowej. Woda ze źródła nie jest wykorzystywana, a jej odpływ poprowadzony jest przepustem na drugą stronę drogi i stanowi początek niewielkiego cieku. Źródło stanowiło w przeszłości punkt sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych (SOBWP). Woda ze źródła jest niskozmineralizowana, trzyjonowa, o typie chemicznym HCO_3–SO_4 –Mg, a jej mineralizacja wynosi około 156,2 mg/dm^3. Pomiary *in situ* parametrów fizykochemicznych wody

[7] *Ocena potencjału surowcowego i gospodarczego nieużytkowanych i wstępnie rozpoznanych złóż wód leczniczych wraz ze wskazaniem obszarów perspektywicznych dla ich ujmowania i zagospodarowania. Sudety*, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2024, s. 38-39, https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/mineralne/10510-ocena-potencjalu-surowcowego-i-gospodarczego-sudety-2024/file.html

18.10.2022 r. wykazały: przewodność elektrolityczna właściwa (PEW) 219,6 µS/cm, odczyn pH 6,72 i temperatura 9,4°C. Średnia wydajność źródła zmierzona w dniu pomiarów wyniosła około 0,89 dm^3/s. Składnikiem swoistym wód ze źródła jest radon.

Gleby

Typologiczne zróżnicowanie i rozmieszczenie gleb na terenach Gminy wynika zarówno z ich budowy geologicznej, jak i urozmaiconej rzeźby terenu oraz czynników klimatycznych. Dominują tu gleby brunatne, brunatne wyługowane, brunatne kwaśne, bielicowe i płowe. Gleby brunatne występują głównie na wzniesieniach, gleby bielicowe i płowe występują w pasie od Radomierza do zachodniej części Komarna. Mady występują wzdłuż większych cieków wodnych, głównie w środkowej (Radomierz) oraz południowej części w dolinie Bobru.

Obszar Gminy charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami dla rozwoju rolnictwa, przeważają tu gleby średnich klas bonitacyjnych (IVa i IVb). Łącznie zajmują one 614,41 ha, co stanowi 68,4% powierzchni gruntów ornych. W obrębach Janowice Wielkie i Radomierz udział klas średniej jakości w powierzchni gruntów ornych sięga blisko 80%. Gleby orne średnio dobre (IIIb) zajmują 17,91 ha (2,0%). Gleby słabe V i najsłabsze VI, zajmują odpowiednio 238,31 ha i 27,81 ha i stanowią 29,6% gruntów ornych.

Podobnie przedstawia się udział poszczególnych klas bonitacyjnych w powierzchni użytków zielonych. Użytki zielone średniej jakości (IV) stanowią ponad 50% ich powierzchni, natomiast grunty słabe i najsłabsze stanowią 43,8% powierzchni użytków zielonych. Użytki zielone dobre (III) to jedynie 5,1% ich powierzchni.

Górski i podgórski charakter Gminy wraz z dużą zmiennością składowych klimatu jak: opadów, temperatury, usłonecznienia, wilgotności powietrza, siły wiatrów itp. warunkuje intensywność procesów erozji. Erozja wietrzna silna i średnia występuje na przeważającej części Gminy, głównie w środkowej i północnej jej części, gdzie występują znaczne spadki terenu. Powierzchnia obszarów zagrożonych erozją wietrzną (średnią oraz silną) stanowi ok. 40% powierzchni użytków rolnych gminy, natomiast erozją wodną (umiarkowaną, średnią, silną i bardzo silną) - ok. 20%. Zagrożenie erozją wodną występuje lokalnie, głównie w obrębach Komarno, Radomierz, gdzie również erozja wietrzna jest wyraźna.

Rys. Struktura kompleksów glebowych na terenie Gminy

Źródło: opr. na podst. *Mapa glebowo-rolna,* Geoportal Dolny Śląsk, Wydział Geodezji i Kartografii UMWD, https://geoportal.dolnyslask.pl

Na terenie Gminy nie występują grunty klasy I. Rozmieszczenie gruntów chronionych klas II i III ukazuje mapa:

Rys. Grunty chronione na terenie Gminy
Źródło: opr. na podst. *Grunty chronione I-III*, Geoportal Dolny Śląsk, Wydział Geodezji i Kartografii UMWD, https://geoportal.dolnyslask.pl

3.2. Klimat i jego zmiany

Gmina położona jest w strefie sudeckiego regionu klimatycznego, charakteryzującego się spadkiem temperatury powietrza wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza, stosunkowo wysokimi opadami atmosferycznymi, wyraźnym zróżnicowaniem lokalnego klimatu w obrębie dolin, zboczy i grzbietów oraz modyfikowaniem go przez intensywne napływy wilgotnych mas powietrza pochodzenia oceanicznego.

Warunki klimatyczne są zróżnicowane, zależą od wysokości terenu, stopnia zalesienia, bliskości rzeki. Położenie Gminy w kotlinie górskiej i w meandrach rzeki Bóbr, wpływa na klimat Janowic Wielkich, który charakteryzuje się wilgotnością.

Okres wegetacyjny trwa w Kotlinie Jeleniogórskiej i niższych partiach gór 200-210 dni.

Klimat na terenie Gminy jest umiarkowanie ciepły. Średnie roczne temperatury są tu wyższe niż w podobnych, podgórskich okolicach, i wahają się w przedziale od 6,6 do 7,7°C.

Dominują tu wiatry z sektora zachodniego (>50% czasu w ciągu roku). W okresie grzewczym oznacza to napływ mas zanieczyszczonego powietrza z Jeleniej Góry i sąsiednich terenów niskiej emisji. Występuje też proces inwersji termicznej, którego następstwem jest spływ chłodnych mas powietrza ku dołowi.

Rys. Kierunki i siła wiatru w 2023 r.

Źródło: opr. na podst. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2023*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Wrocław 2024.

Wg *Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim*, Gmina znajduje się w niekorzystnej strefie energetycznej wiatru (V).

Rys. Średnie roczne temperatury w Gminie i w sąsiedztwie w 2010 r. i 2024 r.

Źródło: opr. na podst. *Mapy klimatu Polski*, IMGW-PIB

Jak widać na powyższych mapach, na terenie Gminy i w jej otoczeniu, podobnie jak i w całym obszarze kraju obserwuje się postępujące ocieplenie klimatu. Świadczy o tym wzrost średniej temperatury w okresie 1900-1950 o ponad 2,1°C, a wg danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB (IMGW) średnia roczna wartość temperatury powietrza w Polsce w 2024 r. wyniosła w Polsce 10,9°C (w 2023 r. 10,0°C) i była o 2,2 stopnia wyższa od średniej rocznej wieloletniej w okresie 1991-2020. W Sudetach średnia obszarowa roczna temperatura powietrza w 2024 r. wyniosła 10,3°C.

Zmiany klimatu oznaczają nie tylko wzrost temperatury i upały, ale także susze w porach intensywnej wegetacji, co ma decydujące znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego i przetrwania ekosystemów naturalnych. Średnia obszarowa suma opadów atmosferycznych w Polsce wyniosła w 2024 r. 607,8 mm, co stanowiło 99,4% normy określonej na podstawie pomiarów w latach 1991-2020. Przy czym, najważniejsze dla wzrostu roślinności miesiące – maj, czerwiec i lipiec były znacznie bardziej suche niż średnio, a parowanie, przy wysokiej temperaturze, wyższe od normy. Na skutek przewagi ewapotranspiracji z powierzchni czynnej nad zasilaniem opadowym występuje ujemny klimatyczny bilans wodny, co w nieodległej przyszłości może doprowadzić do utraty zasobów wody w powierzchniowej warstwie gruntu, istotnego obniżenia poziomu wód gruntowych oraz poziomu wód w ciekach, doprowadzając do ograniczeń w dostępie do wody dla celów bytowych i gospodarczych.

Średnia roczna suma opadów w Gminie wynosi około 750 mm, przy czym dominują one w okresie letnim, na który przypada 35-40% rocznej sumy opadów. Najniższe opady występują zazwyczaj w styczniu lub lutym. Zmieniające się wzorce opadów mogą prowadzić zarówno do suszy, jak i nagłych, intensywnych opadów, wpływając na rolnictwo, zasoby wody pitnej oraz ekosystem miejski. Usłonecznienie na terenie Gminy jest większe niż w Karpaczu, Szklarskiej Porębie czy Kowarach.

Rys. Średnie roczne sumy opadów i usłonecznienia w Gminie i sąsiedztwie w 2024 r.
Źródło: opr. na podst. *Mapy klimatu Polski*, IMGW-PIB, 2025

Rys. Mapa solarna obszaru Gminy
Źródło: opr. na podst. *Atlas solarny*, Geoportal Na Mapie, https://geoportal-krajowy.pl

Projekcje klimatyczne w odniesieniu do obszaru Gminy, w okresie 2021-2030, wskazują na:

1) mało istotny wzrost średnich temperatur miesięcznych (i odczuwalny, rzędu 0,5°C, w kolejnym dziesięcioleciu), z wyjątkiem grudnia (wzrost do 1,3°C z 0,4°C),
2) przesunięcie miesięcznego maksimum opadów z maja na czerwiec i wzrost tego maksimum z 107,0 litrów do 111,3 l,
3) zmniejszenie średniej miesięcznej grubości pokrywy śnieżnej, w lutym (wartość maksymalna) do 19,6 cm z 16 cm,
4) wzrost średniej miesięcznej prędkości wiatru, największy w listopadzie (w porównaniu do innych miesięcy) - z 3,5 m/s do 3,8 m/s,
5) niewielki wzrost miesięcznej sumy wartości promieniowania słonecznego.

W projekcjach zmian klimatu dla Polski, zawartych w opracowaniu *Klimat – scenariusze z 2025 r.*, w tym odnoszących się do obszaru powiatu lwóweckiego, czyli także dla terenów Gminy, wskazuje się m.in. w l. 2021-2030 na:

1) wzrost średnich temperatur miesięcznych o ok. 0,5°C, z wyjątkiem grudnia, w którym prognozowany jest znaczny wzrost - z -0,2°C do 1,1°C;
2) zmniejszenie zróżnicowania miesięcznej sumy opadów;
3) wzrost średniej miesięcznej prędkości wiatru w lutym, czerwcu i grudniu;
4) zmniejszenie średniej miesięcznej grubości pokrywy śnieżnej, szczególnie w marcu.

Rys. a/ średnia temperatura miesięczna, b/ miesięczna suma opadu - średnie z dekad 2011-2020 i 2031-2040 w powiecie karkonoskim

Źródło: *Projekcje klimatyczne dla Polski*, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy, https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/

Rys. a/ średnia prędkość wiatru, b/ średnia grubość pokrywy śnieżnej - średnie miesięczne z dekad 2011-2020 i 2031-2040 w powiecie karkonoskim

Źródło: *Projekcje klimatyczne dla Polski*, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy, https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/

Zmiany klimatyczne skutkują wzrostem parowania wód kosztem ich infiltracji do poziomów wodonośnych i wód powierzchniowych, obniżaniem się poziomu wód gruntowych i przesuszaniem siedlisk. Prognozuje się zmniejszenie zasobów wód podziemnych i zasięgu

występowania terenów hydrogenicznych pod wpływem poboru wód i zachodzących zmian klimatycznych.

3.3. Zagrożenia środowiskowe

Stan czystości powietrza

Historycznie, jakość powietrza i, ogólnie, stan środowiska przyrodniczego znacznie się poprawiły od czasu zamknięcia Celwiskozy (fabryki przetwórstwa chemicznego w pobliskiej Jeleniej Górze).

Dostępne informacje na temat stanu zanieczyszczeń powietrza w Gminie ze względu na brak prowadzenia w jej obrębie monitorowania jakości powietrza należącej do sieci państwowej GIOŚ (najbliższa referencyjna stacja meteorologiczna IMGW-PIB Regionalnego Wydziału Monitoringu we Wrocławiu znajduje się w Jeleniej Górze) mają uśredniony charakter. Zgodnie z przyjętą klasyfikacją przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Gmina położona jest w tzw. "strefie dolnośląskiej" (z kodem PL 0204) ze względu na przekroczenia norm stężeń substancji takich jak pył zawieszony PM10, benzo(a)piren i ozon. Średnie stężenia zanieczyszczeń powietrza w Gminie są niższe niż w Jeleniej Górze. W stężeniach przeważa emisja powierzchniowa oraz emisja napływowa.

Tab. Stężenia wybranych zanieczyszczeń w Gminie i w Jeleniej Górze dla roku 2023

Gmina	PM10 średnia roczna, µg/m³			PM10 36 maksimum, µg/m³			PM2,5 średnia roczna, µg/m³			BaP średnia roczna, ng/m³		
	min	max	średnia	min	max	średnia	min	max	średnia	min	max	średnia
Jan. Wlk.	10,3	14,0	12,0	17,8	22,3	19,8	7,7	10,8	9,2	0,21	0,81	0,42
Jel. Góra	9,7	25,1	15,1	17,3	50,4	25,5	7,6	20,4	12,8	0,2	1,78	0,63

Źródło: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2023*, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu GIOŚ, Wrocław 2024

Wg danych WIOŚ przekroczenia norm dla poziomu benzo(a)pirenu oraz ozonu są notowane we wszystkich gminach powiatu karkonoskiego. Analiza sezonowych zmian w stanie czystości powietrza wskazuje tu na źródła grzewcze jako główną przyczynę jego nadmiernego zanieczyszczenia.

Stacja pomiaru jakości powietrza (prywatna, nie certyfikowana), z której dane na bieżąco są przekazywane do serwisu informacyjnego Airly, znajduje się w obrębie Komarno, w okolicach Góry Baraniec.[8]

[8] *Mapa jakości powietrza Airly*, https://airly.org/map

Na stan czystości powietrza w Gminie zasadniczy wpływ ma tzw. niska emisja, związana zwłaszcza w okresie grzewczym z indywidualnym ogrzewaniem budynków poprzez spalanie złej jakości węgla, a nawet odpadów w przestarzałych piecach. Na niską emisję składają się również zanieczyszczenia pochodzące z transportu drogowego, zwłaszcza na terenach przyległych do drogi krajowej nr 5 – głównej arterii komunikacyjnej, przebiegającej przez Gminę. Wpływ transportu na poziom zanieczyszczenia powietrza ma tu podobnie jak i w innych, pobliskich ośrodkach osadniczych tendencję rosnącą.

W województwie dolnośląskim od 1 lipca 2024 r., zgodnie z przepisami tzw. "uchwały antysmogowej" z 2017 r. obowiązuje zakaz użytkowania pieców pozaklasowych oraz pieców najniższych klas (poniżej 3 klasy) i w związku z tym na terenie Gminy podjęto szereg działań dla ograniczenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery. W ich efekcie zakłada się tu poprawę stanu czystości powietrza i przybliżenie się do osiągnięcia celów, założonych w ww. uchwale.

W Gminie działa program „Czyste Powietrze", mający na celu poprawę jakości powietrza poprzez dofinansowanie działań związanych z modernizacją źródeł ciepła oraz termomodernizacją budynków. Program skierowany jest do właścicieli domów jednorodzinnych, którzy chcą wymienić stary piec lub poprawić efektywność energetyczną swojego budynku.

Gmina przystąpiła do programu organizowanego przez NFOŚiGW „Ciepłe mieszkanie", który ma na celu poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej w lokalach znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.

W 2024 r. w Gminie powołano komisję ds. przeprowadzania kontroli przestrzegania zakazu spalania odpadów w paleniskach domowych i przestrzegania uchwały antysmogowej dla województwa dolnośląskiego na terenie Gminy. Komisja przeprowadziła w 2024 r. 33 kontrole eksploatowanych instalacji oraz rodzaju stosowanych paliw.

Zagrożenie suszą

Łączne zagrożenie suszą na terenie Gminy jest silne. W *Planie przeciwdziałania skutkom suszy* zawarto ustalenia, dotyczące zagrożenia suszą na jej terenach w podziale na poszczególne rodzaje suszy:

1) zagrożenie suszą atmosferyczną: ekstremalne;
2) zagrożenie suszą hydrologiczną: silne;
3) zagrożenie suszą hydrogeologiczną: silne w części zachodniej, ekstremalne na pozostałym obszarze Gminy;
4) zagrożenie suszą rolniczą: słabe.

Rys. Zagrożenie suszą na terenie Gminy: a/ łączne, b/ hydrogeologiczną
Źródło: opr. na podst. *Plan przeciwdziałania skutkom suszy,* Baza WMS, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, 2025

Zagrożenie powodziowe i ochrona przeciwpowodziowa

Zgodnie z *Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry*, przyjętym *Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r.,* Gmina znajduje się na obszarze problemowym "Górny Bóbr do zbiornika Pilchowice". Na terenie Gminy występuje umiarkowany poziom ryzyka powodziowego, charakterystyczny jest typ powodzi A11 i A12. Sieć rzeczna górnego Bobru do przekroju zbiornika Pilchowice stanowi wraz z dopływami układ wachlarzowaty, który reaguje bardzo szybko na odpływ z obszarów górskich cechujących się znacznymi spadkami. W trakcie ulewnych deszczy lub gwałtownych roztopów, w krótkim czasie spływają ogromne ilości wody, powodując liczne powodzie i podtopienia. Zwarta zabudowa gospodarcza, mieszkaniowa i komunikacyjna skoncentrowana wzdłuż cieków i w dolinach rzecznych jest przyczyną wysokich strat powodziowych. Istotna jest także koncentracja szlaków komunikacyjnych w bezpośredniej bliskości cieków. Problemem generującym znaczne szkody jest również niewystarczająca przepustowość koryt rzecznych będąca efektem zaniechania prac konserwacyjnych (zwłaszcza na mniejszych dopływach) oraz funkcjonowaniem licznych obiektów komunikacyjnych tj. mosty, przepusty i przejścia rurociągów.

Obszar Gminy jest zagrożony wystąpieniem nagłych powodzi. Szczególne zagrożenie występuje wzdłuż rzeki Bóbr:

1) na większości obszaru wsi Trzcińsko,
2) na terenie wsi Janowice Wielkie przy ul. Chłopskiej, Sportowej, Nadbrzeżnej, oraz na terenie tzw. "Starych Janowic" - przy ul. Leśnej i Partyzantów,
3) na terenie wsi Komarno, zwłaszcza w pobliżu potoku Komar.

Na poziom wody w rzece Bóbr, na jej odcinku w granicach Gminy, ma bezpośredni wpływ zrzut wody z odległego ok. 30 km zbiornika Bukówka. Największe zagrożenie powodziowe występuje na skutek zniszczenia lub uszkodzenia tego zbiornika. Dodatkowo liczy się dopływ wody z potoku Lesk.

Rys. a/ obszary szczególnego zagrożenia powodzią w dolinie Bobru, b/ obszary zagrożone powodzią na skutek zniszczenia lub uszkodzenia zbiornika Bukówka
Źródło: opr. na podst. *Bazy WMS*, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Obszar na terenie Gminy, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (10%), zajmuje mniejszą powierzchnię niż obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (1%) i w całości znajduje się na tym drugim obszarze.

Rys. a/ obszar w Gminie, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, z map zagrożenia powodziowego od rzeki,
b/ granice obszaru w Gminie, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (linia czerwona), z map zagrożenia powodziowego od rzeki,
Źródło: opr. na podst. *Bazy WMS*, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Potoki Radomierka i Komar również stwarzają znaczące zagrożenie powodziowe. Podczas powodzi we wrześniu 2024 r. poziom wody w Radomierce przekroczył stan alarmowy, woda zalała kilkadziesiąt domów i budynki podstrefy KSSE w Radomierzu, zerwała mosty. Ze względu na zagrożenie powodziowe dno i brzegi potoku Komar w części północnej i środkowej wsi Komarno obudowano kamieniami. Na potoku wykonano szereg progów, których zadaniem jest wyhamowywanie spływających burzliwie wód. W systemie ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) zagrożenia powodziowego od potoków nie zidentyfikowano i po powodzi we wrześniu 2024 r. tych danych nie zaktualizowano.

Po powodzi we wrześniu 2024 r. Gmina uzyskała status "gminy poszkodowanej" w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 września 2024 r. w sprawie wykazu gmin, w których są stosowane szczególne rozwiązania związane z usuwaniem skutków powodzi z września 2024 r., oraz rozwiązań stosowanych na ich terenie* (Dz.U.2024.1859 t.j. z dnia 2024.12.16). Na terenie gmin poszkodowanych stosuje się rozwiązania określone w art. 5, art. 5c-5g, art. 7-8k, art. 9-12, art. 14-24a, art. 26a ust. 1 w zakresie pkt 1 i 2, art. 27-31, art. 33-36a, art. 39-40y *Ustawy z dnia 16 września 2011 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi*.

Po zniszczeniach na skutek powodzi w 2024 r. konieczna jest odbudowa wielu obiektów infrastruktury technicznej. Na przykład, w opracowaniu jest dokumentacja projektu "Odbudowa mostu nad rzeką Bóbr w miejscowości Janowice Wielkie".

Zagrożenie radiologiczne, potencjał radonowy

Powiat karkonoski w całości znajduje się na terenach, na których średnioroczne stężenie promieniotwórcze radonu w powietrzu wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków może przekraczać poziom odniesienia, o którym mowa w art. 23b *Ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. - Prawo atomowe*[9]. Zapis ten ustala poziom odniesienia dla średniorocznego stężenia promieniotwórczego radonu w powietrzu w[10]:

1) miejscach pracy wewnątrz pomieszczeń,
2) pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi

w wysokości 300 Bq/m^3.

W rozporządzeniu wykonawczym wskazano obszary, na których stwierdzono:

1) koncentrację uranu w strukturach geologicznych powyżej 4 g/t. Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 1,36 g/t. Izotop uranu U-238 daje początek szeregowi uranoworadowemu, którego produktem rozpadu jest izotop radonu Rn-222. Duża wartość koncentracji U-238 może stanowić wskazówkę oczekiwania znacznej zawartości Rn-222 w glebie i w konsekwencji znacznej zawartości Rn-222 i jego pochodnych w powietrzu wewnątrz pomieszczeń;
2) przekroczenie wartości parametrycznej radonu, tj. 100 Bq/l, w badanych ujęciach wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Na części obszaru Gminy występują wody radoczynne (ponad 2 nCi/dm^3, lokalne ponad 5 nCi/dm^3). W części wschodniej Gminy, niemal po dolinę Kaczawy, występuje uranowa anomalia geochemiczna. Moc dawki promieniowania gamma przekracza średnią krajową (30,9 nGy h-1) osiągając tu poziom powyżej 50,0 nGy h-1.[11] Ocenia się jednak, że średnio wielkości promieniowania gamma na terenie Gminy i jej okolic nie stwarzają zagrożenia radiologicznego, związanego z potencjalnym uzyskaniem dawki skutecznej (efektywnej) większej niż 1 µSv rocznie. Najbliżej położona stacja PMS (automatyczna stacja pomiarowa; ang. *Permanent Monitoring Station*) jest w Legnicy. Jej średnie wskazania wynoszą 0,08 µSv/h[12].

W Miedziance występuje teren potencjalnego historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi substancjami promieniotwórczymi, w tym: ołów (Pb); arsen (As); kadm (Cd); rtęć (Hg); cynk (Zn); miedź (Cu). Prowadzenie tu po II w. św. przemysłowej eksploatacji i przeróbki rud uranowych spowodowało powstanie hałd skały płonnej i terenów poeksploatacyjnych, zawierających zdeponowane odpady z przeróbki rud uranu i odpady poprzemysłowe.

---

[9] *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie terenów, na których średnioroczne stężenie promieniotwórcze radonu w powietrzu wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków może przekraczać poziom odniesienia*, Dz.U.2020.1139 z dnia 2020.06.30

[10] *Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe*, Dz.U.2024.1277 t.j. z dnia 2024.08.22

[11] Załącznik nr 1 do *Uchwały nr VI/22/2015 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 26.03.2015 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Janowice Wielkie*, s. 14.

[12] *Nowa mapa radiacyjna Polski*, Państwowa Agencja Atomistyki, https://www.gov.pl/web/paa/nowa-mapa-radiacyjna-polski-panstwowej-agencji-atomistyki

Wysokie tło uranowe jest przyczyną powstawania intensywnych emanacji radonowych, których skutki radioekologiczne są istotniejsze niż promieniowanie gamma. Na połowie powierzchni Gminy, szczególnie w jej części południowej i południowo-zachodniej, wg danych z opracowania *Potencjał radonowy. Geozagrożenia*. *Mapa Geośrodowiskowa Polski*, potencjał radonowy jest wysoki (>50 kBq/m^3), w części północnej i północno-wschodniej – średni (10-50 kBq/m^3, a na dwóch obszarach w części środkowej Gminy prawie nie występuje. Długotrwała ekspozycja na podwyższone poziomy radonu, jako gazu powstającego w wyniku naturalnego rozpadu uranu w glebie i skałach, może być znaczącym czynnikiem zachorowań m. in. na raka płuc, szczególnie wśród osób niepalących.

Rys. Potencjał radonowy na terenie Gminy i w jej sąsiedztwie

Źródło: opr. na podst. *Potencjał radonowy. Geozagrożenia, Mapa Geośrodowiskowa Polski*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, https://emgsp.pgi.gov.pl

3.4. Ochrona przyrody i krajobrazu

Podstawowymi formami ochrony przyrody i krajobrazu na terenie Gminy są:

1) Rudawski Park Krajobrazowy z otuliną, kod INSPIRE: PL.ZIPOP.1393.PK.143,
2) obszary ochrony siedlisk sieci Natura 2000:
   a) „Rudawy Janowickie" PLH020011,
   b) „Trzcińskie Mokradła" PLH020105,
   c) „Góry i Pogórze Kaczawskie" PLH020037,
3) pomniki przyrody:
   a) Aleja Jarzęba Szwedzkiego, 53 drzewa - prowadząca od stacji kolejowej w Janowicach Wielkich do ulicy 1-go Maja,
   b) grupa dwóch drzew: buk i wiąz - poza murami zamku Bolczów,
   c) drzewo buk pospolity, o obwodzie 349 cm, wysokość 28 m - jak wyżej,
   d) drzewo wiąz górski, o obwodzie 371 cm, wysokość 21 m - w ruinach zamku Bolczów, koło studni,
   e) drzewo lipa drobnolistna, o obwodzie pnia 478 cm - przy wejściu do parku zamkowego w Komarnie,
   f) kasztanowiec „Jasiek" na Skwerze Pokoleń w Janowicach Wielkich.

Rudawski Park Krajobrazowy utworzono na podstawie *Uchwały nr VIII/49/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Jeleniej Górze z dnia 16 listopada 1989 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą „Rudawski Park Krajobrazowy".* Celem ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na terenie Parku jest:

1) zachowanie istniejących, cennych form geomorfologicznych wraz z towarzyszącymi im naturalnymi procesami rzeźbotwórczymi;
2) zachowanie istniejących, cennych struktur geologicznych, w szczególności zinwentaryzowanych złóż kopalin, wraz z towarzyszącymi im naturalnymi procesami geologicznymi;
3) zachowanie istniejącej, mało zmienionej antropogenicznie struktury hydrograficznej i hydrogeologicznej oraz zbiorników wodnych pochodzenia antropogenicznego;
4) zachowanie lub odtworzenie naturalnych właściwości fizykochemicznych wód powierzchniowych i podziemnych;
5) zachowanie mało zmienionej struktury przestrzennej gleb oraz ich właściwości fizykochemicznych i biologicznych;
6) odtworzenie naturalnych właściwości fizykochemicznych i biologicznych wierzchnich poziomów gleb;
7) zachowanie lasów, wraz z całym bogactwem siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów;
8) zwiększanie i ochrona bioróżnorodności;
9) kształtowanie i zachowanie stref ekotonowych;
10) renaturalizacja lasów zmienionych antropogenicznie;
11) zachowanie w stanie niezmienionym istniejącej różnorodności lądowych siedlisk przyrodniczych wraz z całym bogactwem zasiedlającej je flory i fauny;

12) zachowanie w zrównoważonym stanie istniejącej różnorodności wodnych siedlisk przyrodniczych, wraz z całym bogactwem zasiedlającej je flory i fauny;
13) zachowanie istniejących, harmonijnie ukształtowanych wnętrz krajobrazowych;
14) zachowanie cennych obiektów dziedzictwa kulturowego i tradycji niematerialnej.

Park obejmuje południową część Gminy, zajmuje powierzchnię 2543 ha, co stanowi 43,9% powierzchni Gminy. Teren ten stanowi fragment Grzbietu Południowego obejmującego obszar od Przełęczy Komarnickiej po Przełęcz Radomierską, należący do pasma górskiego Góry Kaczawskie, oddzielonego od Rudaw Janowickich malowniczym przełomem Bobru. Ponad połowa Parku na terenie Gminy zajęta jest przez lasy ochronne z dominacją drzewostanu świerkowego. Obszar Parku stanowi siedlisko wielu chronionych gatunków zwierząt, w tym ptaków, a także rzadkich gatunków roślin, m.in. storczyka szerokolistnego, śnieżycy wiosennej, rosiczki okrągłolistnej.

Istnieje pomysł utworzenia Kaczawskiego Parku Krajobrazowego (inna nazwa "Góry i Pogórze Kaczawskie"), który obejmowałby swoim zasięgiem część północną Gminy. Wskazano go w planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego z 2014 r. i w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. Wg informacji z Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych O/Jelenia Góra, obecnie prace nad utworzeniem tego parku nie są prowadzone. Utworzenie parku krajobrazowego jest skomplikowanym procesem, zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody "utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony (...)".

Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Rudawy Janowickie" obejmuje fragmenty obrębów: Mniszków, Miedzianka, Janowice Wielkie i zajmuje powierzchnię ok. 1060 ha. Cennym elementem przyrody na tym obszarze jest obecność górskich łąk konietlicowych użytkowanych ekstensywnie, jak również niżowych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie, górskich i nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, ścian skalnych i urwisk krzemianowych ze zbiorowiskami, kwaśnych i żyznych buczyn oraz łęgów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych.

Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Trzcińskie Mokradła" znajduje się między Janowicami Wielkimi i Trzcińskiem i zajmuje powierzchnię ok. 75,3 ha. Występują na nim takie siedliska jak: niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska przejściowe i trzęsawiska oraz bory i lasy bagienne. Dawniej mokradła były cennym źródłem torfu, którego wydobyciem trudniło się ponad 100 osób. Współcześnie niewielki kompleks torfowiskowy położony jest w prawie płaskim terenie, na granitowym podłożu, z niewysokimi wzgórzami w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Torfowisko jest jedynym zachowanym w obrębie sudeckich kotlin śródgórskich.

Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 „Góry i Pogórze Kaczawskie" w większości obejmuje tereny leśne w obrębach: Komarno, Radomierz, Janowice Wielkie i zajmuje powierzchnię ok. 1800 ha. Największą powierzchnię zajmują niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, ponadto występują również takie siedliska jak: górskie i niżowe murawy bliźniczkowe, murawy kserotermiczne, ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami, kwaśne buczyny, żyzne buczyny, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach, pomorski kwaśny las brzozowo-dębowy oraz łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe.

Ważnym elementem struktury przyrodniczej Gminy są przebiegające przez jej obszar korytarze ekologiczne:

1) korytarz ekologiczny "Góry Stołowe – północ",
2) 2 lądowe korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym: "Rudawy Janowickie" KZ-7C i "Pogórza Sudeckie" KZ-7A,
3) korytarz ekologiczny rzeki Bóbr o znaczeniu ponadlokalnym.

Wg *Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim*, Gmina w całości znajduje się w:

1) obszarze ważnym dla ptaków,
2) strefie I - szczególnie cennej dla zachowania populacji nietoperzy.

W Trzcińsku, na działce rolnej (ŁV) nr 220/3 o powierzchni 6,53 ha znajduje się trwały użytek zielony wartościowy pod względem środowiskowym, dla którego nie ustanowiono planu zadań ochronnych lub planu ochrony, wskazany w załączniku do *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 lutego 2018 zmieniającego rozporządzenie w sprawie wyznaczenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym* (Dz. U. z 2018 r., poz. 548).

Na terenie Gminie znajdują się także dwa geostanowiska, jako elementy ochrony zasobów przyrody nieożywionej, t.j. "Ruiny Zamku Bolczów" i "Skalny Most" w Rudawach Janowickich.

Znaczącą rolę w ochronie zieleni wiejskiej oraz w tworzeniu krajobrazu wiejskiego odgrywają zabytkowe parki. W wykazie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, na terenie Gminy znajduje się 5 zabytkowych parków: 2 parki w Janowicach Wielkich, w tym jeden w zespole pałacowym, w zespole pałacowym w Komarnie, w zespole dworskim w Radomierzu i w Trzcińsku. Parki są zaniedbane, tracą swój pierwotny charakter.

W lutym 2025 r. Gminna Rada Seniorów wystąpiła z inicjatywą o uznanie za pomnik przyrody drzewa gatunku kasztanowiec zwyczajny rosnącego na działce komunalnej nr 512/2 w Janowicach Wielkich. Wiek kasztanowca szacuje się na 120 lat, obwód pnia na wysokości 30 cm od poziomu gruntu wynosi 402 cm.

Rys. Formy ochrony przyrody i krajobrazu w Gminie i jej sąsiedztwie

Źródło: opr. na podst. *Geoserwis Mapy*, GDOŚ, 2025; *Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody*, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

Istniejący system ochrony przyrody i krajobrazu w Gminie jest utrzymany w projekcie *Audytu krajobrazowego województwa dolnośląskiego,* w którym wskazano w obrębie Rudawskiego Parku Krajobrazowego trzy krajobrazy priorytetowe:

1) nr 02-332.38-01 "Ciechanowice, Miedzianka, Mniszków, Rędziny"
2) nr 02-332.38-03 "Rudawy Janowickie - Skalnik i okolice"
3) nr 02-332.36-40 "Sokolik i okolice".

Rys. Krajobrazy i krajobrazy priorytetowe na terenie Gminy i w jej sąsiedztwie

Źródło: opr. na podst. *Audyt krajobrazowy województwa dolnośląskiego (projekt)*, załącznik nr 8 *Krajobrazy priorytetowe, Uchwała Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 1704/VII/25 z dnia 10 marca 2025 r.*, https://bip.dolnyslask.pl/m,2731,audyt-krajobrazowy.html

3.5. Zasoby środowiska kulturowego

Gmina stanowi część regionu historyczno-kulturowego Pogórze Sudeckie, należy do jeleniogórskiego mikroregionu architektonicznego. Charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego są m.in. krzyże pokutne w Janowicach Wielkich, Komarnie, Miedziance.

Osadnictwo wiejskie

Wiejska sieć osadnicza Gminy jest dobrze rozwinięta i składa się z 6 wsi, które zachowały historycznie ukształtowane, zabytkowe, ruralistyczne układy przestrzenne oraz dawne powiązania drogowe, wewnętrzne i zewnętrzne:

1) Janowice Wielkie (26 ulic) – największa miejscowość na obszarze gminy będąca lokalnym ośrodkiem administracyjnym i usługowym. Pierwsze wzmianki o Janowicach sięgają 1334 r. (dot. Frizco von Ywanewiz), jest to typowa karkonoska osada stanowiąca część fali osadniczej związanej z kolonizacją tzw. “pustek”. Jej zabudowania zajmują obniżenie na lewym brzegu Bobru i ciągną się około 3 km wzdłuż jego brzegu. Wieś ma złożony układ przestrzenny. Część na prawym brzegu nawiązuje do układu wsi łańcuchowej, natomiast część na lewym brzegu ma charakter osiedla. Przeważają tu domy i zabudowa typu małomiasteczkowego, chociaż w ostatnich latach

zwiększa się zabudowa jednorodzinna w części południowej wsi, w okolicach ulicy Zamkowej, gdzie koncentruje się budownictwo mieszkaniowe. Wieś, historycznie, jest głównym ośrodkiem infrastruktury społecznej w Gminie. Znajduje się tu większość punktów administracyjnych, usługowych, oświatowo-kulturowych i sportowych, które w podstawowym zakresie spełniają potrzeby mieszkańców. Wieś jest istotnie zurbanizowana. Dla porównania, miasto Lubomierz, siedziba gminy miejsko-wiejskiej, liczy 1780 mieszkańców (I półrocze 2024 r.) przy liczbie mieszkańców gminy 5609 os. Przy czym, miasto znajduje się w pierwszej połowie rankingu miast w kraju pod względem liczby ludności (pozycja 892 na 1013 miast łącznie). Ludność najmniejszych miast w rankingu wynosiła w tym okresie: Opatowiec 307 os., Wiślica 443 os., Ciepielów 724 os. Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 r., liczba ludności wsi Janowice Wielkie wynosiła 2023 os., co stanowi połowę ludności Gminy (4057 osób w I półroczu 2024 r.). Wg bazy TERC, w mieście Lubomierz jest 19 ulic, 2 place i 2 skwery. We wsi Janowice Wielkie - 26 ulic i park (Zielona Dolina). Wieś Janowice Wielkie zajęła II miejsce w konkursie wojewódzkim przeprowadzonym w 2016 r. "Piękna Wieś Dolnośląska" w kategorii "Najlepsze Przedsięwzięcie Odnowy Wsi" za przedsięwzięcie „Miejsce, które odżyło – Zielona Dolina w Janowicach Wielkich".

Rys. Potencjalna miejsko-wiejska struktura sieci osadniczej Gminy
Źródło: opr. na podkładzie *Mapy.com*, Seznam.cz a.s., https://mapy.com/pl

2) Komarno (9 ulic nazwanych oraz numeracja domów wzdłuż ulic nie nazwanych, w tym głównej; część wsi stanowi przyłączona do niej historyczna wieś Chałupy) - duża malownicza wieś położona w północnej części Gminy, tworzy typowo łańcuchowy układ, ciągnie się około 3,1 km wzdłuż potoku Komar. Północna, starsza część Komarna skoncentrowana jest na dnie i częściowo na ostrych zboczach wąskiej wciosowej doliny potoku. Część zabudowań położona jest w dolinie Radomierki, i w tej części wsi następuje intensywna zabudowa jednorodzinna i zagrodowa.
3) Radomierz (2 ulice nazwane oraz numeracja domów wzdłuż ulic nie nazwanych, w tym głównej) - wieś łańcuchowa o zwartej zabudowie ciągnąca się około 2,2 km wzdłuż górnego biegu Radomierki. Różnica wzniesień wynosi prawie 150 m. Zabudowa usytuowana w zachodniej części wsi zajmuje kraniec Kotliny Jeleniogórskiej, a górna część wchodzi na zbocza Gór Kaczawskich aż po Przełęcz Radomierską. Dominuje zabudowa zagrodowa.
4) Trzcińsko (1 ulica nazwana oraz numeracja domów wzdłuż ulic nie nazwanych, w tym głównej) – duża wieś ciągnąca się około 3 km z luźno rozrzuconą zabudową wzdłuż Bobru. Wschodnia część graniczy bezpośrednio z Janowicami Wielkimi (okolice byłej fabryki papieru) natomiast zachodnia część stanowi przewężenie doliny Bobru. Zabudowa ma charakter zagrodowy, słabo rozwinięte jest zaplecze handlowe. Obecnie przyjmuje charakter wsi letniskowej, w której rozwija się turystyka.
5) Miedzianka (brak ulic nazwanych) – wieś, która jest pozostałością dawnego miasteczka (1519–1945) wzniesionego na Miedzianej Górze, uchodzącego za jedno z najładniejszych miasteczek Sudetów. Miasto powstało, rozwinęło się i zostało zrujnowane przez górnictwo. W przeszłości stanowiło ważny ośrodek górniczy. W latach 70. XX w. na skutek szkód górniczych i związanych z tym zagrożeń miejscowość praktyczne uległa likwidacji. Część budynków się zawaliła, część rozebrano. Ocalało kilkanaście budynków. Układ przestrzenny jest nieczytelny.
6) Mniszków (brak ulic nazwanych) – wieś łańcuchowa, zajmująca górną część doliny Miedzianego Potoku, ciągnie się około 1,6 km. Zabudowę tworzą zagrody wiejskie oraz nieliczne domy jednorodzinne. Wieś nie posiada zaplecza handlowo-usługowego, pozbawiona jest komunikacji autobusowej.

Wszystkie wsie są osadami o średniowiecznej genezie. Przeważają wsie o układzie łańcuchowym wsi ulicowych, wielodrożnic. Na terenach historycznych wsi dominuje jeszcze zabudowa pochodząca sprzed II wojny światowej, wypierana przez współczesne budownictwo jednorodzinne.

Rys. Tereny Gminy na mapie topograficznej z 1883 r.

Źródło: opr. na podst. *Geoportal Dolny Śląsk*

Wiejska, dobrze rozwinięta sieć osadnicza Gminy zachowała swe historyczne ukształtowanie i zabytkowe, układy przestrzenne wraz z dawnymi powiązaniami drogowymi, wewnętrznymi i zewnętrznymi.

Rys. Elementy sieci osadniczej Gminy
Źródło: opr. na podkładzie *OpenStreetMap*

Obiekty ujęte w rejestrze zabytków oraz w ewidencji zabytków

Gmina charakteryzuje się znaczącym w skali regionalnej zasobem zabytków architektury i budownictwa, wśród których wyróżniają się pałac Schaffgotschów i ruiny zamku Bolczów w Janowicach Wielkich, pałac i wieża widokowa w Radomierzu, barokowy dwór w Mniszkowie, kościoły w Janowicach Wielkich, Komarnie, Radomierzu, Miedziance, Trzcińsku.

Na terenie Gminy, wg *Wykazu zabytków powiatu karkonoskiego* z grudnia 2024 r. znajdują się 322 zabytki, w tym 32 zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Większość znajduje się na terenie wsi Janowice Wielkie - 160 obiektów zabytkowych, w tym 17 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Na terenach pozostałych sołectw znajdują się 162 obiekty zabytkowe, w tym 15 obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Tab. Wykaz obiektów w Gminie wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr w rejestrze	Data wpisu
	Zamek:				
1.	Janowice Wlk.	zamek Bolczów, trwała ruina		A/907/472	04.12.1958
	Dwory:				
2.	Radomierz	dwór	3	A/917/ 533/J	21.06.1979
3.	Mniszków	dwór	17	A/913/ 605/J	26.02.1980
	Pałace:				
4.	Janowice Wlk.	pałac ob. Dom Opieki Społecznej	Chłopska 1	A/903/259	23.04.1951
5.	Komarno	pałac		A/910/914/J	30.05.1988
	Kościoły i plebanie:				
6.	Janowice Wlk.	kościół poewangelicki, ob. parafialny p.w. Chrystusa Króla	Partyzantów	A/900/942/	03.02.1989
7.	Janowice Wlk.	kościół pw. Wniebowzięcia NMP		A/901/1402/J	22.09.1965
8.	Komarno	kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela		A/921/ 1407	23.09.1965
9.	Komarno	kościół ewangelicki, ob. katolicki p.w św. Józefa		A/909/ 1408	23.09.1965
10.	Miedzianka	kościół filialny p.w .Jana Chrzciciela		A/912/1413	23.03.1965
11.	Radomierz	wieża kościoła katolickiego		A/915/650/J	04.08.1980
12.	Radomierz	kościół ewangelicki, ob. parafialny p.w.Matki Boskiej Różańcowej		A/914/1417	23.09.1965
13.	Trzcińsko	kościół ewangelicki, ob. filialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej		A/919/648/J	04.08.1980
14.	Janowice Wlk.	plebania	Partyzantów 6	539/A/05	27.06.2005
	Cmentarze:				

15.	Radomierz	cmentarz katolicki		A/916/1108/J	07.08.1992
16.	Trzcińsko	cmentarz ewangelicki w zespole kościelnym		A/920/1129/J	15.03.1993
17.	Komarno	cmentarz przy kościele św. Jana Chrzciciela		A/921/1113/J	03.11.1992
18.	Janowice Wlk.	cmentarz przy kościele Wniebowzięcia NMP		A/902/115/J	05.11.1992
	Parki:				
19.	Komarno	park w zespole pałacowym		859/J	04.02.1985
20.	Radomierz	park w zespole dworskim		A/918/ 529/J	15.06.1979
21.	Trzcińsko	park krajobrazowy przy willi	3	A/922/528/J	15.06.1979
22.	Janowice Wlk.	park	Robotnicza 9	A/905/919/J	30.05.1988
23.	Janowice Wlk.	park w zespole pałacowym	Chłopska 1	A/904/509/J	08.12.1977
	Domy mieszkalne, gospodarcze i inne obiekty:				
24.	Janowice Wlk.	budynki gospodarcze w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
25.	Janowice Wlk.	spichlerz z basztą i budynkiem bramnym w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
26.	Janowice Wlk.	dom mieszkalny w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
27.	Janowice Wlk.	stajnia ob. kuchnia i stołówka w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
28.	Janowice Wlk.	wozownia z drewutnią, ob. dom mieszkalny w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
29.	Janowice Wlk.	rządcówka, ob. bud. administracyjny w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
30.	Janowice Wlk.	brama z fragmentem muru w zespole pałacowym	Chłopska 1	56/A/01	27.08.2001
31.	Janowice Wlk.	willa	Robotnicza 9	A/905/919/J	30.05.1988
32.	Janowice Wlk.	willa ob. przychodnia weterynaryjna	Woj. Polsk. 4	A/906/1054/J	25.10.1990

Źródło: opr. na podst. *Wykaz zabytków powiatu karkonoskiego*, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, 12.12.2024 r., https://wosoz.ibip.wroc.pl/public/?id=92694

Gminną ewidencję zabytków założono *Zarządzeniem nr 62/2015 Wójta Gminy Janowice Wielkie z dnia 9 grudnia 2015 r.* i zaktualizowano *Zarządzeniem nr 47/2017 Wójta Gminy Janowice Wielkie z dnia 6 października 2017 r.* W ewidencji znajduje się 319 zabytków nieruchomych. Występuje potrzeba aktualizacji gminnej ewidencji zabytków oraz opracowania na jej podstawie gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wg ewidencji zabytków archeologicznych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie Gminy udokumentowano 69 stanowisk archeologicznych, w tym jedno stanowisko wpisane do rejestru zabytków (średniowieczna osada w Komarnie, nr 69/1013/Arch/82).

Tab. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w Gminie

Miejscowość	Funkcja	Chronologia	Data wpisu	Inspire_ID
Trzcińsko	ślad osadniczy	epoka żelaza	1.11.1984	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3118000
	osada	średniowiecze	1.11.1984	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3118138
	osada	średniowiecze	1.11.1984	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3118147
	osada	średniowiecze	1.11.1984	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3118152
	ślad osadniczy	średniowiecze	1.11.1984	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3118157
Komarno	osada	średniowiecze	08.06.1982	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3138378
Janowice Wielkie	znalezisko luźne	epoka kamienia	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165345
	inna	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165375
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165396
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165411
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165431
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165448
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165465
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3165481
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166409
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166423
	kopalnia	średniowiecze	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167949
	kopalnia	średniowiecze	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170124
	kopalnia	nowożytność	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168025
	zamek	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168255
	miejsce produkcji huta	średniowiecze	03.09.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168784
	kopalnia	nowożytność	1.10.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3169799
	kopalnia	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170149
	kopalnia	średniowiecze	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170110
	kopalnia	nowożytność	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170141
Radomierz	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167122
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167130
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167144
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167157
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167165
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167174
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167185
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167192
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167208
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166877
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166912
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166947
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166962
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167091
	osada	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3167107
Mniszków	znalezisko luźne	epoka kamienia	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168480
	grodzisko	nieznana	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168484
	inna	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168489
	piecowisko	nowożytność	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168496
	wieś	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168510
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3169795
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3169810
	kopalnia	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3169805
Miedzianka	inna	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166618
	miejsce eksploat. surowca	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166440
	zamek	średniowiecze	15.12.2006	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3166524
	miejsce produkcji huta	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168202
	zamek	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168361
	kopalnia	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168404
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168878
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168919
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168940

	kopalnia	nowożytność	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3168983
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3169034
	kopalnia	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170060
	kopalnia	średniowiecze	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170066
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170071
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170076
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170086
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170117
	kopalnia	współczesność	24.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170135
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170156
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170162
	kopalnia	nowożytność	22.08.2012	PL.1.9.ZIPOZ.NID_E_02_AR.3170145

Źródło: opr. na podst. *Ewidencja zabytków archeologicznych*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, data aktualizacji: 7.03.2025, https://dane.gov.pl/pl/dataset/1951,ewidencja-zabytkow-archeologicznych

Na obszarze Gminy wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej „B", obejmujące obszary niwy siedliskowej wsi oraz strefy krajobrazowe „E", obejmujące tereny wsi i ich otoczenia, a w szczególności podkreślonego terenami zieleni urządzonej, jak parki i cmentarze.

W Komarnie i Trzcińsku znajduje się 6 udokumentowanych stanowisk archeologicznych.

W projekcie *Audytu krajobrazowego województwa dolnośląskiego* zidentyfikowano na terenie Gminy liczne obszary występowania lokalnych form architektonicznych i lokalne formy architektoniczne punktowe.

Rys. Lokalne formy architektoniczne, strefy ochrony konserwatorskiej, obszar rewitalizacji

Źródło: opr. na podst. *Programy rewitalizacji gmin* i *Audyt krajobrazowy województwa dolnośląskiego*, Geoportal Dolny Śląsk, Wydział Geodezji i Kartografii UMWD, https://geoportal.dolnyslask.pl

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Janowice Wielkie na lata 2016-2023, utracił swoją ważność.

3.6. Struktura użytkowania gruntów

Zgodnie z danymi GUS, Gmina obejmuje obszar 57,88 km^2, w tym:

1) 2 657,76 ha (45,9%) zajmują użytki rolne (PSR 2020 r.),
2) 2 346,73 ha (40,6%) grunty leśne (BDL 2023 r.),
3) 73,82 ha (1,3%) wody powierzchniowe (EGiB 2022 r.),
4) 709,69 ha (12,3%) - pozostałe, tzn. grunty zabudowane, zurbanizowane i tereny różne.

Rys. Użytkowanie terenów w Gminie

Źródło: opr. na podst. *MGŚP - Mapa Geośrodowiskowa Polski*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, https://emgsp.pgi.gov.pl

Zgodnie z danymi Powszechnych Spisów Rolnych, w latach 2002-2020 powierzchnia użytków rolnych zmniejszyła się o 19,7% (z 3 311,22 ha w 2002 r.). Natomiast powierzchnia gruntów leśnych w latach 2000-2023 zwiększyła się o 3,5% (z 2264,2 ha w 2000 r.). Najwięcej gruntów leśnych występuje w obrębie Janowice Wielkie – 1017,68 ha (67,1% powierzchni obrębu).

3.7. Zagospodarowanie przestrzenne

Hierarchia sieci osadniczej w otoczeniu Gminy

Hierarchia ośrodków osadniczych w regionie i najbliższym w otoczeniu Gminy, ustalona w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego,* obejmuje:

1) ośrodek wojewódzki: Wrocław,
2) ośrodki regionalne: Jelenia Góra, Wałbrzych,
3) ośrodki lokalne II stopnia: Kamienna Góra, Jawor, Złotoryja,

4) ośrodki lokalne III stopnia: Janowice Wielkie, Marciszów, Wojcieszów, Bolków, Kowary, Mysłakowice, Karpacz, Podgórzyn, Wleń, Dobromierz, Stare Bogaczowice, Czarny Bór, Lubawka.

Podstawowe ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy, podstawowym celem jej rozwoju przestrzennego jest uzyskanie takiej struktury funkcjonalno-przestrzennej, która w harmonijny i zrównoważony sposób wykorzysta swe walory przyrodnicze i kulturowe oraz własne zasoby dla potrzeb rozwoju oraz poprawy warunków życia mieszkańców. Na jego realizację składają się następujące cele cząstkowe:

1) ochrona wartości przyrodniczych krajobrazowych i kulturowych, związana z rozbudową istniejącego systemu terenów chronionych;
2) ochrona wartości kulturowych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego;
3) harmonizowanie struktury przestrzennej gminy i racjonalne wykorzystanie jej zasobów dla poprawy warunków zamieszkiwania, pracy i wypoczynku;
4) rozwój przestrzenny wsi Janowice Wielkie jako głównego ośrodka koncentracji inwestycji i usług oraz obsługi mieszkańców gminy;
5) wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich;
6) rozwój funkcji turystycznej jako jednej z wiodących funkcji w gospodarce gminy;
7) rozwój wyspecjalizowanych typów produkcji rolniczej;
8) aktywizację strefy gospodarczej w Radomierzu i rozwój przedsiębiorczości lokalnej na terenach i gminy;
9) rozwój sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Ustaloną w ww. studium strukturę przestrzenną Gminy prezentuje mapa kierunków:

Rys. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy wg ustaleń *studium* z 2015 r.
Źródło: *Uchwała Rady Gminy w Janowicach Wielkich z 2015 r. ws. uchwalenia zmiany studium*

W związku z wprowadzoną w 2023 r. reformą systemu planowania przestrzennego, w połowie 2026 r. wg obowiązujących obecnie przepisów *studium* utraci swą ważność i będzie musiało być zastąpione *planem ogólnym gminy*. Dla koniecznej kontynuacji prowadzenia dotychczasowej polityki przestrzennej Gminy w jej generalnych ramach pożądane byłoby, żeby przy opracowaniu ww. *planu* uwzględnione zostały przyjęte w *studium* jego podstawowe ustalenia, dotyczące kierunków rozwoju przestrzennego.

Pokrycie obszaru Gminy planami miejscowymi

Na koniec 2023 r. 57,5% powierzchni Gminy (2 805,4 ha) było objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (7 szt.). Planami miejscowymi w całości objęto sołectwa Komarno, Radomierz, Mniszków, częściowo (tereny zabudowane) Trzcińsko, Miedziankę, a w najmniejszej części - Janowice Wielkie.

Rys. Pokrycie obszaru Gminy planami miejscowymi, stan na 15.05.2025 r.

Źródło: opr. na podst. *System Informacji Przestrzennej*, Urząd Gminy Janowice Wielkie, https://janowicewielkie.e-mapa.net

Ruch budowlany

W Gminie występuje intensywny rozwój osadnictwa. Najwięcej zmian przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze następuje w sołectwie Komarno (gdzie równocześnie jest najwięcej gruntów chronionych), w nieco mniejszej skali - w Radomierzu. W pozostałych sołectwach obserwuje się znacznie mniejszą presję inwestycyjną na grunty rolne.

Rys. Decyzje pozytywne ws. zmian przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze w Komarnie na zdjęciach satelitarnych z: a/ 2015, b/ 2023 r.

Źródło: opr. na podst. *Geoportal Dolny Śląsk*, Wydział Geodezji i Kartografii UMWD, https://geoportal.dolnyslask.pl

Rys. Pozwolenia na budowę w Gminie i jej sąsiedztwie, stan na 5.05.2025 r.

Źródło: opr. na podst. *Pozwolenia na budowę,* usługa WMS publikująca Rejestr Wniosków Decyzji i Zgłoszeń w infrastrukturze Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii na podstawie danych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego

Zasadnicza grupa decyzji dotyczy pozwoleń na budowę domów jednorodzinnych.

Tab. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i o warunkach zabudowy w l. 2009-2023

	2009	2012	2015	2018	2021	2022	2023
decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicz.	1	4	0	4	3	1	2
decyzje o warunkach zabudowy ogółem	28	14	18	22	41	23	31
decyzje dotyczące zabudowy wielorodzinnej	0	0	0	0	0	0	0
decyzje dotyczące zabudowy jednorodzinnej	26	9	12	7	18	16	20
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	0	1	2	6	4	0	3
decyzje dotyczące innej zabudowy	2	4	4	9	19	7	8

Źródło: *BDL*, GUS

W 2024 r. wydano 46 decyzji o ustaleniu warunków zabudowy, z tego dot.:

1) budynków mieszkalnych – 23,
2) budynków rekreacji – 2,
3) budynków gospodarczych – 5,
4) garaży – 5,
5) infrastruktury technicznej (szambo/przydomowa oczyszczalnie) - 5,
6) farmy fotowoltaicznej do 2 MW - 1.

Nie ustalono warunków zabudowy dla 6 inwestycji, w związku z czym wydano 6 decyzji odmownych oraz 1 postępowanie zostało umorzone po wycofaniu wniosku przez inwestora (dot. budowy farmy fotowoltaicznej o łącznej mocy do 15 MW w Miedziance).

3.8. Transport i infrastruktura techniczna

Infrastruktura drogowa oraz szlaki piesze i rowerowe

Sieć drogowa na terenie Gminy historycznie jest dobrze rozwinięta, a jej podstawowymi elementami są: droga krajowa DK5 (do 1.04.2025 r. DK3)[13], drogi powiatowe, gminne i drogi wewnętrzne (głównie drogi rolnicze, dojazdowe do niektórych posesji).

[13] Na mocy *Zarządzenia Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad z 1.04.2025 r. w sprawie nadania numerów drogom krajowym* (Dz. Urz. GDDKiA poz. 6), dokonano zmiany przebiegu trasy w województwie dolnośląskim – dotychczasowy odcinek DK3 z Bolkowa przez Jelenią Górę i Szklarską Porębę do granicy państwowej został włączony do DK5, z kolei DK3 poprowadzono nowo powstałą trasą ekspresową do granicy w Lubawce.

W powiecie karkonoskim DK5 ma klasę techniczną GP 1/2 i odcinkowo, jednak bez utwardzonych poboczy, na odcinku Kaczorów – Radomierz posiada klasę GP 1/2+1 (dodatkowy, naprzemienny trzeci pas ruchu powolnego). Droga ta stanowi fragment trasy europejskiej E65 wiodącej z północy (Malmö w Szwecji) na południe Europy (Chania na greckiej wyspie Kreta). W planach Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad na lata 2028-2030, jest rozbudowa DK5 na odcinku ok. 17,5 km Bolków - Jelenia Góra, wraz z budową obwodnicy Kaczorowa. Wg stanu na maj 2025 r., projekt był w przygotowaniu, opracowywano studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe. Zadanie będzie obejmowało m.in.:

1) rozbudowę drogi do przekroju 2/2 wraz z podniesieniem nośności drogi do 115 kN/oś,
2) budowę dróg zbiorczych do obsługi terenów sąsiadujących oraz dla pieszych i rowerzystów,
3) przebudowę i rozbudowę skrzyżowań,
4) budowę chodników, ścieżek rowerowych, zatok autobusowych wraz z peronami dla pieszych i zjazdów wynikających z zapotrzebowania w terenie,
5) przebudowę i rozbudowę obiektów inżynierskich,
6) zabezpieczenie skarp i korekta łuków,
7) przebudowę i budowę odwodnienia oraz oświetlenia drogi,
8) wykonanie docelowego oznakowania pionowego i poziomego wraz z wyznaczeniem nowych przejść dla pieszych, budową zatok autobusowych oraz doposażeniem drogi w niezbędne urządzenia poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego,
9) budowę kanału technologicznego (rurociągu kablowego) wraz ze studniami kablowymi,
10) budowę ekranów akustycznych,
11) przebudowę infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją.

Tab. Drogi krajowe i powiatowe na terenie Gminy

Lp.	Droga nr	Relacja, lokalizacja
1.	DK5	Świecie - Bydgoszcz - Gniezno - Poznań - Leszno - Wrocław - Dobromierz - Bolków - Jelenia Góra - Jakuszyce - granica PL/CZ
2.	DP 2775D	DK5 - Radomierz - DP 2735D
3.	DP 2750D	DP 2749D - Komarno - Radomierz - DK5
4.	DP 2745D	DP 2735D - Janowice Wielkie - Miedzianka - gr. powiatu kamiennogórskiego
5.	DP 2778D	DP 2654D - Mysłakowice - Łomnica - Wojanów - Trzcińsko - DP 2735D
6.	DP 2776D	DP 2778D - Trzcińsko - granica Jeleniej Góry
7.	DP 2768D	DP 2745D - Miedzianka - gr. powiatu kamiennogórskiego (Ciechanowice)
8.	DP 2749D	DP 2778D Mysłakowice - Wojanów - gr. Jeleniej Góry - (os. Maciejowa) - od gr. Jeleniej Gór - Komarno - gr. powiatu złotoryjskiego
9.	DP 2735D	DK5 - Radomierz - Janowice Wielkie - Trzcińsko - Mysłakowice - Karpniki – Gruszków - Kowary(os. Wojków) - DW367
10.	DP 2770D	DP 2745 D – Janowice Wielkie – Mniszków – Miedzianka – DP 2745 D

Źródło: *Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Powiatu Karkonoskiego (aktualizacja z 27.06.2024 r.)*

Od początku 2025 r. Starostwo Powiatu Karkonoskiego nieskutecznie przekazało Gminie w trybie kaskadowym odcinek drogi powiatowej DP 2770D o długości 5817 m[14]. Droga jest w złym stanie technicznym (dodatkowo uszkodzona w trakcie powodzi we wrześniu 2024 r.). Droga nadal jest powiatową. Do października 2025 powinien być ukończony remont drogi nr 2735D, a do listopada 2025 r. - drogi nr 2750.

Sieć dróg gminnych tworzą pozostałe drogi ogólnodostępne obsługujące poszczególne jednostki osiedleńcze. Kilometraż dróg gminnych objętych zimowym i letnim utrzymaniem wynosi 26,575 km.
Stan techniczny dróg powiatowych jest niezadowalający, dróg gminnych w dużej części należy ocenić jako dobry. Liczne odcinki tych dróg wymagają modernizacji, poszerzenia i remontów nawierzchni dla poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, rowerzystów i pieszych.

Wraz z intensyfikacją ruchu kołowego drogą krajową nr 5, pełni ona coraz większą barierę wzajemnej dostępności transportowej południowej i północnej części Gminy. W granicach Gminy, w Radomierzu jest jedyne obecnie skrzyżowanie, którym można przejechać na drugą stronę DK5. Brak przejść dla pieszych na całym odcinku DK5 na terenie Gminy, brak przejść dla zwierząt. Droga ta wyznacza podział poprzeczny obszaru Gminy na dwie części funkcjonalne. Pomimo licznych generatorów ruchu w części południowej Gminy, jej część północna jest coraz bardziej funkcjonalnie powiązana z pobliską i dobrze skomunikowaną Jelenią Górą. Tak, w przykładowym ogłoszeniu o sprzedaży nieruchomości w części północnej Gminy, podano lokalizację tej nieruchomości jako “położona w Komarnie czyli przedłużeniu Jeleniej Góry”.

[14] *Uchwała nr VI/49/2024 Rady Powiatu Karkonoskiego z dnia 26 września 2024 r. w sprawie pozbawienia drogi powiatowej nr 2770D położonej w miejscowości Janowice Wielkie, Miedzianka, Mniszków, kategorii drogi powiatowej*

Rys. Drogi i najważniejsze generatory ruchu na terenie Gminy

Źródło: opr. na podst. *Rys. 6.2 Lokalizacja najważniejszych generatorów ruchu na obszarze powiatu karkonoskiego [W:] Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Powiatu Karkonoskiego (aktualizacja z 27.06.2024 r.); dane o drogach powiatowych pozyskane ze Starostwa Powiatowego w Jeleniej Górze*

Najbliższe stacje ładowania samochodów elektrycznych są w Jeleniej Górze (12 szt.), Kamiennej Górze (3 szt.), Kowarach (2 szt.), Bolkowie (1 szt.), Łomnicy (1 szt.), Wojanowie (1 szt.). Dominacja zabudowy jednorodzinnej i siedliskowej w Gminie stwarza dobre warunki do rozwoju elektromobilności. Urząd Gminy dysponuje dwoma samochodami elektrycznymi, dofinansowanymi z Programu Inwestycji Lokalnych „Polski Ład". Jest uzasadniona budowa stacji ładowania samochodów elektrycznych w ośrodku centralnym Gminy.

Przez teren Gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- piesze:
  1) EB,
  2) E3 Szklarska Poręba - Pasterka,
  3) Komarno - ruiny Zamku Niesytno,
  4) Radomierz - Różanka,
  5) Szlak Zamków Piastowskich,
  6) Marciszów PKP - Łączna,
  7) Zamek Bolczów - Głaziska Janowickie,
- rowerowe należące do systemu tras Szlaki Rowerowe Kwisy i Bobru:
  1) Euroregionalny Szlak Rowerowy ER-6 Magistrala Bobru (DOT181), od miejsca przekraczania granicy w Lubawce, przez Miedziankę, Janowice Wielkie, Trzcińsko - do Bolesławca,
  2) regionalna Rowerowa Obwodnica Jeleniej Góry (DOT18) Zielony relacji Radomierz - Komarno - Chałupy i dalej: Dziwiszów - Siedlęcin - Wrzeszczyn,
  3) Pętla Rudawy Żółta (DOT19) relacji Janowice Wielkie - Szwajcarka - Karpniki - Kowary - Miedzianka,
  4) Szlak Polskiej Wsi Niebieski (DOT25) relacji Komarno i dalej: Wojcieszów - Radzimowice - Mysłów - Lipa - Jawor - Pałac Luboradz,
  5) Lwia Pętla (DOT274) relacji Janowice Wielkie - Miedzianka - Zamek Bolczów - Karpniki - Bobrów,
- konny:
  1) Rudawski Szlak Konny.

Ogólnie, stan techniczny szlaków turystycznych jest dobry, a ich oznakowanie - bardzo dobre. Niemniej, występują trudno przejezdne tzw. "wąskie gardła" na niektórych odcinkach; wymagane jest zapewnienie ciągłości tras. Przykładem jest podany w "Strategii rozwoju turystyki rowerowej dla województwa dolnośląskiego" fragment Trasy Doliny Bobru i Trasy Sudeckiej: "Większość przebiegu wyznaczono po drogach publicznych o niskim natężeniu ruchu, ale fragmentami jakość nawierzchni i brak ciągłości spowodowany nieobecnością utwardzonego, newralgicznego łącznika między gminami Marciszów i Janowice Wielkie psują przyjemność z jazdy".

Na terenie Gminy znajdują się dwa obszary programu "Zanocuj w lesie" wyznaczone przez Nadleśnictwa Śnieżka i Jawor. Są to specjalne obszary leśne udostępnione turystycznie do uprawiania aktywności typu bushcraft i survival.

Siedziba Gminy, wieś Janowice Wielkie, pełni funkcję rozrządową w ruchu turystycznym. Poprzez lokalizację w pobliżu drogi krajowej nr 5 oraz drogi ekspresowej S3, ze stacją kolejową na trasie Wrocław - Jelenia Góra, zapewnia dostęp do tras Rudaw Janowickich.

Rys. Turystyczne szlaki rowerowe, piesze i konne, program "Zanocuj w lesie"

Źródło: opr. na podst. *Trasy rowerowe*, Dolnośląska Organizacja Turystyczna, https://dolnyslaskrowerem.pl/trasy; *Mapy.com*, Seznam.cz a.s., https://mapy.com/pl; *Rudawski Szlak Konny*,

strona turystyczna regionu Karkonosze, https://visitkarkonosze.com/2762-karkonosze-rudawski-szlak-konny; *Zanocuj w lesie*, Bank Danych o Lasach, https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy

Infrastruktura kolejowa

Przez środkową część Gminy przebiega linia kolejowa nr 274 relacji Wrocław – Wałbrzych – Jelenia Góra – Lubań – Zgorzelec z stacją kolejową w Janowicach Wielkich i przystankiem kolejowym w Trzcińsku. Na odcinku Wrocław – Jelenia Góra linia jest dwutorowa, na odcinku Wrocław – Jelenia Góra – Lubań linia jest zelektryfikowana, na pozostałych odcinkach linia jest jednotorowa i niezelektryfikowana. W Trzcińsku na tej linii znajduje się jeden z pierwszych historycznie tuneli kolejowych na Dolnym Śląsku. W granicach Gminy znajdują się 4 przejazdy kolejowe:

a) szlakowe: nr 274 117 121, nr 274 112 119, nr 274 111 768,
b) stacyjny w Janowicach Wielkich: nr 274 113 235.

Budynek stacji kolejowej jest zamknięty, wymaga remontu i przywrócenia jego funkcji obsługi podróżnych. Wraz z terenem przylegającym, stanowi on potencjał do utworzenia zintegrowanego węzła przesiadkowego w transporcie kolejowym, autobusowym, samochodowym i rowerowym. Możliwe jest też wykorzystanie tego miejsca na potrzeby społeczne albo obsługi ruchu turystycznego.

Transport zbiorowy

System ogólnodostępnego transportu publicznego funkcjonującego na terenie Gminy składa się z kilku niezależnych podsystemów w przewozach drogowych i kolejowych, tworzonych przez niezależne względem siebie przewozy o charakterze użyteczności publicznej i przewozy komercyjne:

1) przewozy o charakterze użyteczności publicznej:
    a) transport kolejowy w wojewódzkich przewozach pasażerskich organizowanych przez Województwo Dolnośląskie, których operatorami są Koleje Dolnośląskie S.A. oraz POLREGIO S.A.,
    b) autobusowa komunikacja miejska organizowana przez Miasto Jelenią Górę, której operatorem jest Miejski Zakład Komunikacyjny sp. z o.o. w Jeleniej Górze,
    c) autobusowa komunikacja regionalna w powiatowych przewozach pasażerskich organizowana przez Powiat Karkonoski na terenie powiatu karkonoskiego i lwóweckiego, której operatorem jest Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej „Tour” sp. z o.o. w Jeleniej Górze,
2) przewozy komercyjne:
    a) autobusowy transport regionalny świadczony przez przewoźników prywatnych,
    b) autobusowy transport dalekobieżny świadczony przez przewoźników prywatnych.

Na stacji kolejowej Janowice Wielkie w ciągu doby zatrzymują się: 16 pociągów do Wrocławia Głównego, 12 - do Jeleniej Góry, 10 - do Szklarskiej Poręby Górnej, 2 - do Poznania Głównego, 2 - do Kłodzka Miasta, 1 - do Gryfowa Śląskiego, 1 - do Wałbrzycha Głównego.

Są to szynobusy osobowe i osobowe przyspieszone Kolei Dolnośląskich S.A. oraz pociągi Regio i przyspieszone pociągi Regio przewoźnika POLREGIO S.A.

Na przystanku kolejowym w Trzcińsku w ciągu doby zatrzymują się, spośród wyżej wymienionych: 11 pociągów do Wrocławia Głównego, 7 - do Jeleniej Góry, 5 - do Szklarskiej Poręby Górnej, 1 - do Poznania Głównego, 1 - do Gryfowa Śląskiego, 1 - do Wałbrzycha Głównego. Na skutek zmian po stronie przewoźników kolejowych, na stacji obecnie nie zatrzymują się pociągi pospieszne, co stanowi uciążliwość dla mieszkańców i turystów.

Pasażerski transport kolejowy ma istotne znaczenie dla Gminy, gwarantuje możliwość dojazdu do Jeleniej Góry, Wrocławia, Wałbrzycha oraz innych ośrodków miejskich w województwie i kraju. Dobrej jakości, często kursujące pociągi regionalne są atrakcyjnym środkiem transportu dla mieszkańców i turystów, w tym rowerowych. Rekomenduje się koordynację rozkładów jazdy pociągów i autobusów oraz poprawę warunków przesiadania się.

Jeleniogórska komunikacja miejska funkcjonuje nie tylko na terenie Miasta Jelenia Góra, ale także na obszarze 5 gmin, z którymi 27.09.2019 r. zawarte zostały bilateralne porozumienia międzygminne, w tym między Miastem Jelenia Góra a Gminą Janowice Wielkie. Przedmiotem porozumień jest powierzenie Miastu Jelenia Góra realizacji zadania publicznego w zakresie lokalnego transportu zbiorowego, polegającego na planowaniu, organizowaniu i zarządzaniu publicznym transportem zbiorowym na obszarze gmin będących stronami porozumień. Na 13 linii jeleniogórskiej komunikacji miejskiej kursujących do poszczególnych miejscowości w powiecie karkonoskim, tylko wybrane kursy linii nr 2 są wydłużone do Komarna, tj. 11 par kursów w dni nauki szkolnej i 5 - w soboty i niedziele.

Na terenie Gminy znajduje się 16 przystanków autobusowych, które wymagają modernizacji: 6 w Janowicach Wielkich (przy stacji kolejowej, w Zielonej Dolinie, przy Alei Jarzęba Szwedzkiego, ul. Sudeckiej, szkole, skrzyżowaniu ul. Rudawskiej z Chłopską), 1 w Miedziance, 5 w Trzcińsku, 1 w Komarnie, 3 w Radomierzu.

Gmina znajduje się na transgranicznym, polsko-czesko-niemieckim obszarze obowiązywania biletów EURO-NYSA. Przez Janowice Wielkie przebiegają dwie regionalne jednokierunkowe linie autobusowe, na których honorowane są bilety transgranicznej taryfy EURO-NYSA-Ticket+ obsługiwane przez przewoźnika PKK / PKS Jelenia Góra:

1) linia 102: Jelenia Góra - Radomierz - Janowice Wielkie - Trzcińsko - Karpniki - Strużnica - Gruszków,
2) linia 112: j.w. w przeciwnym kierunku.

Brak możliwości przewozu rowerów w busach.
Bilety EURO-NYSA-Ticket+ obowiązują także w przewozach kolejowych. Z najbliżej położonej stacji kolejowej objętej tą ofertą, Jeleniej Góry kursują linie:

1) D60: Szklarska Poręba Górna – Jelenia Góra (linią nr 240),
2) D62: Görlitz – Zgorzelec – Lubań – Gryfów Śląski – Świeradów Zdrój / Jelenia Góra - Karpacz (liniami nr 255 / 253 / 340)

z możliwością przewozu rowerów.

Zgodnie z *Aktualizacją „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Powiatu Karkonoskiego"* z 27.06.2024 r., docelowo przez Gminę będą przebiegać trzy linie planowanej sieci komunikacyjnej Powiatu Karkonoskiego:

1) linia 102 sieci podstawowej - jak dotychczas, 5 par busów w dni robocze,
2) linia 122 sieci rozszerzonej: Złotoryja – Jerzmanice-Zdrój – Nowy Kościół – Sędziszowa – Świerzawa – Stara Kraśnica – Wojcieszów - Kaczorów - Radomierz - Jelenia Góra,
3) linia 132 sieci rozszerzonej: Lubawka – Przedwojów – Kamienna Góra - Ptaszków - Dębrznik - Marciszów - Ciechanowice - Świdnik - Kaczorów - Radomierz - Jelenia Góra.

Przez Gminę kursują linie autobusowe w transporcie drogowym w przewozach komercyjnych, na funkcjonowanie których wydano zezwolenia na wykonywanie przewozów regularnych:

1) Jelenia Góra - Radomierz - Kaczorów - Mysłów - Lipa - Jastrowiec - Pogwizdów - Świny - Bolków; obsługiwana przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej "Tour" Sp. z o.o.,
2) Jelenia Góra - Radomierz; j.w.,
3) Wojcieszów Dolny - Wojcieszów - Wojcieszów Górny - Kaczorów - Radomierz - Jelenia Góra; obsługiwana przez Usługi Transportowe Grzegorz Szeluk.

Najbliższe przystanki międzynarodowej sieci Flixbusa znajdują się w Jeleniej Górze, Karpaczu i Kamiennej Górze. Przez Gminę przebiegają także inne, krajowe i regionalne linie autobusowe.

Gospodarka wodno-ściekowa

Na terenie Gminy sieć wodociągowa składa się z niezależnych systemów wodociągowych:

a) sieć wodociągowa w Janowicach Wielkich, Miedziance, Trzcińsku i Radomierzu,
b) sieć wodociągowa w Komarnie.

Miejscowości te zaopatrywane są również z ujęć lokalnych i indywidualnych, natomiast w Mniszkowie w całości czerpie się wodę z lokalnych ujęć indywidualnych. Na terenie byłej mleczarni w Radomierzu znajduje się studnia, która w przyszłości może stanowić ujęcie wody dla okolicznych mieszkańców. Woda pitna pochodzi z ujęcia wód podziemnych Miedzianka oraz sieci PWiK „Wodnik" z Jeleniej Góry (dotyczy Komarna). Ujęcie Miedzianka zaopatruje w wodę Janowice Wielkie, Trzcińsko, Radomierz i Miedziankę. Łącznie na terenie Gminy na koniec 2024 r. było 378 ujęć indywidualnych.

Do sieci wodociągowej o długości ok. 48,7 km na koniec 2024 r. w Gminie było podłączonych 688 budynków mieszkalnych (72%). Z sieci tej korzystało 74,3% ludności Gminy. Średnie roczne zużycie wody na jednego korzystającego na koniec 2023 r. wyniosło 25,3m^3 (w przeliczeniu na mieszkańca ok. 18,7 m^3). Udział przemysłu w zużyciu wody ogółem w Gminie rośnie i na koniec 2023 r. wynosił 9,8%.

Większa część Gminy wchodzi w skład aglomeracji kanalizacyjnej Janowice Wielkie, z biologiczną oczyszczalnią ścieków w ww. miejscowości o przepustowości 324 m^3/doba i z równoważną liczbą mieszkańców 2107 (po zmianie wprowadzonej *Uchwałą nr LXI/285/2023 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 30 listopada 2023 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXII/123/2020 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Janowice Wielkie*).

Do aglomeracji Jelenia Góra przynależą Komarno i podstrefa w Radomierzu Kamiennogórskiej SSE. Zgodnie z *Uchwałą nr 268.XXV.2020 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jelenia Góra*, długość sieci kanalizacyjnej przynależnej do tej aglomeracji na terenie Gminy wynosi 14,9 km i korzysta z niej 813 mieszkańców Gminy.

Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest na działkach nr 612/11 i 612/12 w obrębie Janowice Wielkie, z istniejącym wylotem do rzeki Bóbr w km 231+838 jej przebiegu. Projektowana przepustowość oczyszczalni ścieków wynosi 2700 RLM. Obciążenie oczyszczalni ścieków wynosi 1150 RLM.

Na koniec 2023 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 2056 mieszkańców Gminy (czyli 51% ludności). Na koniec 2024 r. do grawitacyjnej sieci kanalizacyjnej o długości 39,9 km podłączonych było ok. 50% budynków mieszkalnych (469 przyłączy), z których odprowadzono w 2024 r. 53,7 dam^3 ścieków bytowych. Pomimo, iż w okresie 1995-2024 długość sieci kanalizacyjnej wzrosła o ok. 37,3 km, jest ona wciąż niedostatecznie rozwinięta i stanowi obszar problemowy. Nadal część terenu Gminy nie jest wyposażona w zbiorcze systemy odprowadzania ścieków. Na terenach tych mieszkańcy korzystają z indywidualnych zbiorników bezodpływowych (472 szt. wg GUS na koniec 2023 r.) oraz nielicznie z przydomowych oczyszczalni ścieków (111 szt. wg *Raportu o stanie Gminy* na koniec 2024 r.). Ścieki są wywożone do stacji zlewnej przy oczyszczalni w Janowicach Wielkich (10916,5 m^3 w 2023 r.). Szacowana ilość ścieków powstających u tych osób to ok. 126,41 m^3/doba. Łącznie, udział liczby mieszkańców Gminy korzystających z instalacji ściekowych w 2023 r. wynosił 86,2%.

W 2025 r. rozpoczęto kolejny etap budowy kanalizacji w Gminie - „Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Janowicach Wielkich – etap I". Inwestycją objęto zachodnią, nieskanalizowaną dotychczas, część ulicy 1-go Maja i ulicy Robotniczej w Janowicach Wielkich. Układana jest sieć sanitarna przy ulicach Nadbrzeżnej, Sportowej oraz Rudawskiej (od mostu do przejazdu). Jest budowana lokalna oczyszczalni ścieków dla potrzeb Szkoły Podstawowej wraz z budową rozdzielczego systemu kanalizacji deszczowej i sanitarnej.

Zakłada się, że osoby mające możliwość techniczną podłączenia do sieci, docelowo podłączą się do roku 2027, a aglomeracja Janowice Wielkie, po realizacji planowanych inwestycji i podłączeniach do sieci kanalizacyjnej osiągnie 100% skanalizowania.

Ciepłownictwo i energetyka

W istniejącej na terenie Gminy zabudowie dominuje wykorzystanie w urządzeniach grzewczych paliw stałych, uzupełniane gazem propan-butan w pojemnikach. Na terenie Gminy nie ma sieci cieplnej. W Komarnie przybywa gospodarstw domowych podłączonych do sieci gazowej. Jest to sieć śr/c o maksymalnym ciśnieniu roboczym MOP powyżej 10,0 kPa do 0,5 MPa włącznie. Pod koniec 2023 r. 2,1% mieszkańców Gminy (85 osób w 26 budynkach) korzystało z instalacji gazowych, w tym 15 gospodarstw ogrzewało mieszkania gazem. Gazownia w Jeleniej Górze, jako jednostka terenowa, świadczy usługę dystrybucji paliwa gazowego w Komarnie i Radomierzu. W podstrefie KSSE w Radomierzu do sieci gazowej są przyłączone dwa budynki produkcyjne. W granicach Gminy znajduje się 405 mb tego fragmentu sieci rozdzielczej - od granicy z miastem Jelenia Góra do granicy działek nr 141/7 i 141/3 oraz dwa przyłącza o długości 90 mb. Długość czynnej sieci dystrybucyjnej w Gminie w 2023 r. wynosiła 5642 m. Brak stacji redukcyjnych i redukcyjno-pomiarowych. W planach jest rozbudowa sieci gazowej.

W zespołach nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej coraz częściej stosuje się rozwiązania proekologiczne, mimo to, lokalnie, przy bezwietrznej pogodzie, odczuwalne jest zjawisko emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych spowodowane wykorzystaniem węgla jako nośnika energii w pojedynczych gospodarstwach domowych.

W związku z sukcesywną realizacją zadań określonych w gminnym *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej* na lata 2015-2025 (z perspektywą do roku 2030), w ostatnich latach przeprowadzono w Gminie szereg inwestycji, związanych ze zmianą tradycyjnego sposobu ogrzewania budynków. Ww. *Plan* jest podstawą dla wspierania tego typu działań w formie przyznawania mieszkańcom dotacji na wymianę źródeł ciepła, m.in. na pompy ciepła.

Gmina znajduje się w sudeckim regionie geotermicznym. Wody o temperaturze przekraczającej 20°C mogą być wykorzystywane do celów grzewczych. W Sudetach nie ma jeszcze żadnej ciepłowni geotermalnej, natomiast wody termalne są wykorzystywane do ogrzewania pojedynczych budynków użyteczności publicznej w:

1) Jeleniej Górze – Cieplicach (otwór eksploatacyjny “Cieplice C-1”, rozp. działalności w 2011 r., temp. wody na wypływie 87°C), za pomocą wymiennikowni ciepła, ogrzewane są obiekty uzdrowiskowe,
2) Karpnikach (otwór eksploatacyjny “Karpniki KT-1”, rozp. działalności w 2016 r., temp. wody na wypływie 54°C), wody służą do ogrzewania pomieszczeń XIV-wiecznego Zamku Karpniki, w którym znajduje się nowoczesny kompleks hotelowy.

Sieć elektroenergetyczna Gminy jest zasilana głównie z napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia LWN 110 kV "S-355" ul. Hallerczyków Miedzianka - Marciszów operatora Tauron. Gmina nie dysponuje własną stacją zasilającą. Na terenie Gminy działają 42 stacje transformatorowe. Sieć średniego napięcia rozprowadza energię z pośrednictwem linii kablowych i napowietrznych oraz stacji transformatorowych 15/0.4 kV. Przez obszar Gminy przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia LNN 220 kV D-220

Jelenia Góra Cieplice – Boguszów Gorce (operator Polskie Sieci Elektroenergetyczne). Przy granicy Gminy, na terenie Gminy Marciszów, zlokalizowana jest stacja elektroenergetyczna 110/20 kV "R-355 Miedzianka", od której do Miedzianki i Janowic Wielkich przebiegają napowietrzne linie elektroenergetyczne 20 kV. Istniejące linie wysokiego napięcia znacznie wpływają na zagospodarowanie przestrzenne obszaru Gminy m.in. ze względu na fragmentację przestrzeni, ograniczenia w użytkowaniu w pasach technicznych.

Szybko rozwija się elektroenergetyka oparta na źródłach energii odnawialnej. Zostało wydane pozwolenie na budowę elektrowni wodnej (nad Bobrem) o mocy 120 kW w Janowicach Wielkich przy ul. Partyzantów 15. Będzie to trzecia elektrownia wodna w granicach Gminy.

Rozwija się także energetyka odnawialna w postaci licznych mikroinstalacji fotowoltaicznych. Instalacje fotowoltaiczne, dofinansowane z środków europejskich, są zamontowane w 5 instytucjach Gminy. Planowane są lampy solarne do oświetlania ulic. Wydano decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla kilku elektrowni fotowoltaicznych (tabela).

Tab Wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla elektrowni fotowoltaicznych o mocy powyżej 1 MW, stan na 15.04.2025 r.

Lp.	Nr działki, obręb	Moc, MWp	Inwestor	Rok decyzji
1.	15/2, Radomierz	8	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	2019
2.	194/1, Radomierz	4,5	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	2019
3.	194/1, Radomierz	4,5	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	2019
4.	15/2, Radomierz	8	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	2019
5.	część dz. 9/7, Radomierz	4	PVE 264 sp. z o.o., Bydgoszcz	2022
	Razem:	**29**		

Źródło: dane UG

W Gminie brak farm wiatrowych. Nie trwa żadne postępowanie o wydanie decyzji o lokalizacji celu publicznego, ani decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla farm wiatrowych. Wg *Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim*, Gmina w całości znajduje się na obszarze wysokiego ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych, zakwalifikowanym do kategorii II - niebezpieczna.

Telekomunikacja

Większość obszaru Gminy jest w zasięgu stacji bazowych telefonii komórkowej (z niewielkimi wyjątkami w głębi Rudawskiego Parku Krajobrazowego). Eksploatacją sieci i urządzeń telekomunikacyjnych na obszarze Gminy zajmuje się Orange Polska S.A.

Gmina jest objęta systemem Dolnośląskiej Sieci Szerokopasmowej. Przez Miedziankę, Janowice Wielkie, Trzcińsko przebiega odcinek sieci szkieletowej.

Gospodarka odpadami

Gmina nie posiada wysypiska odpadów komunalnych, część z nich jest wywożona i składowania na wysypisku w miejscowości Ścięgny-Kostrzyca prowadzonym przez Karkonoskie Centrum Gospodarki Odpadami. Szkło odebrane od mieszkańców Gminy jest przekazywane do Jeleniogórskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych sp. z o.o. Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z budynków zamieszkałych na terenie Gminy jest "Com-D Jawor" sp. z o.o. Nieruchomości niezamieszkałe obsługiwane są przez podmioty wpisane do rejestru działalności regulowanej na podstawie odrębnych, indywidualnych umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych. Na terenie oczyszczalni ścieków w Janowicach Wielkich przy ul. Sportowej, zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, otwarty od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00-19:00. Na terenie Gminy są 92 kosze na śmieci. Mimo to, występują liczne, niewielkie powierzchniowo tzw. "dzikie wysypiska", czyli miejsca nielegalnego wysypywania odpadów, opon, gruzu, sprzętu elektronicznego.

W 2024 r. z Gminy odebrano 1268,524 ton odpadów komunalnych, w tym 809,36 ton zmieszanych odpadów komunalnych. Ponadto uprzątnięto odpady powstałe po powodzi: 34,88 ton odpadów wielkogabarytowych, 5,5 tony zmieszanych odpadów z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia, 0,42 tony zużytych opon oraz 0,42 tony zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych.

Sukcesywnie wzrasta udział odpadów zebranych selektywnie w ogólnej masie odebranych odpadów komunalnych i w 2023 r. stanowiły one 32,4% odpadów ogółem (w 2020 r. – 28,8%). Świadczy to o rosnącym poziomie świadomości mieszkańców Gminy w zakresie gospodarowania odpadami. Średnio, masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca Gminy w 2023 r. wynosiła 340 kg.

3.9. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy

Szanse (o. oddziaływania 1-10 pkt)	Zagrożenia (o. oddziaływania 1-10 pkt)
1) objęcie całego obszaru Gminy planami miejscowymi, co przyczyni się do lepszego wykorzystania jej potencjału rozwojowego (10) 2) rozbudowa sieci tras rowerowych o znaczeniu turystycznym, w tym łączników, oraz jako uzupełnienie sieci transportowej (10) 3) dalsze zwiększanie powierzchni lasów (10) 4) rozwój energetyki opartej na OZE, jak elektrownia wodna, geotermia (nie wielkoobszarowych farm fotowoltaicznych i wiatraków) (10) 5) Janowice Wielkie wytypowano jako jeden z 13 obszarów perspektywicznych występowania wód leczniczych w prowincji sudeckiej; źródło wód radonowych P5 przy odpowiednim zagospodarowaniu może stanowić atrakcję turystyczną okolicy + rewitalizacja dawnego parku (10) 6) zagospodarowanie turystyczne obiektów pokopalnianych w rejonie Miedzianki i Mniszkowa, np. utworzenie geotrasy odwołującej się do tradycji górnictwa (10) 7) budowa wałów przeciwpowodziowych z trasami rowerowymi poprowadzonymi koroną wałów (10) 8) objęcie południowej części Gminy krajobrazami priorytetowymi (9) 9) aktywne wykorzystywanie regionalnych i krajowych środków na odnowę zabytków (8) 10) poprawa jakości powietrza w sezonie grzewczym w efekcie szeregu działań dla ograniczenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery (8) 11) rozwój e-mobilności (6) 12) ułatwienie dostępu do środków na inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii (2)	1) niekorzystne skutki postępujących zmian klimatu, jak wzrost temperatury, upały, susze, gwałtowne, nagłe zjawiska pogodowe, obniżanie się poziomu wód gruntowych, przesuszanie siedlisk (10) 2) silne zagrożenie suszą, szczególnie suszą hydrogeologiczną (10) 3) plany rębni drzewostanu (10) 4) dalsze zmniejszanie się powierzchni użytków rolnych na skutek postępującej zabudowy (10) 5) degradacja walorów krajobrazowych poprzez lokalizowanie wielkoobszarowych farm fotowoltaicznych i wiatraków (10) 6) utrzymujące się zagrożenie wielkimi powodziami, brak efektywnie działających spółek wodnych (10) 7) dalsza intensyfikacją ruchu samochodowego, coraz większe zagrożenie wypadkami na skrzyżowaniu w Radomierzu w ciągu DK5 (9) 8) zagrożenie podtopieniami na skutek uszkodzonej sieci drenarskiej i postępującej zabudowy w jej zasięgu (8) 9) zagrożenie skutkami długotrwałej ekspozycji na podwyższone poziomy radonu (8) 10) zapadliska w rejonie starych szybów i sztolni w Miedziance i Mniszkowie stanowią zagrożenie dla rozwoju zabudowy (8) 11) obniżanie walorów krajobrazowych terenów osadniczych poprzez zagęszczenie zabudowy i jej lokowanie na terenach otwartych oraz wprowadzanie powtarzalnych form architektonicznych, zuniformizowanych osiedli (7) 12) ograniczenia dla inwestowania wynikające z obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu (3)
Mocne strony (o. oddziaływania 1-10 pkt)	Słabe strony (o. oddziaływania 1-10 pkt)

1) położenie geograficzne Gminy (na trasie drogowej i kolejowej między Jelenią Górą a Wrocławiem, blisko drogi ekspresowej S3 i granicy z Czechami) (10) 2) wysokie walory przyrodnicze, tj. formacje skalne Rudawskiego Parku z punktami widokowymi tj. Sokoliki, Skalny Most, Piec czy Starościńskie skały; rzeka Bóbr, mokradła w Trzcińsku, Aleja Jarzęba Szwedzkiego(10) 3) bogata historia z zabytkowymi pozostałościami, m.in. Zamek Bolczów, wieża widokowa w Radomierzu, Stary Tartak, browar w Miedziance, pałac w Komarnie i inne (10) 4) źródło wód radonowych P5 w Janowicach Wielkich (10) 5) spora część Gminy objęta powierzchniowymi formami ochrony przyrody i krajobrazu (9) 6) dobrze rozwinięta sieć szlaków turystycznych (8) 7) znaczne zwodociągowanie Gminy (8) 8) dostępność terenów pod budownictwo mieszkaniowe (8) 9) względnie czyste środowisko przyrodnicze (7) 10) bogata różnorodność mineralogiczna terenu (Janowice, Miedzianka) (6) 11) występowanie licznych lokalnych form architektonicznych (6) 12) rozwinięty system segregacji i odbioru odpadów (5) 13) konkurencyjne ceny nieruchomości, sprzyjające rozwojowi nowego osadnictwa (5) 14) dostęp do sieci gazowej, Internetu szerokopasmowego (2)	1) niewystarczające zabezpieczenia przeciwpowodziowe (brak wałów przeciwpowodziowych) (10) 2) niepełne, niewystarczające skanalizowanie obszaru Gminy (10) 3) niewystarczająca liczba miejsc parkingowych (10) 4) zamknięte, niszczejące budynki stacji kolejowych w Janowicach Wlk. i Trzcińsku (10) 5) znaczna dekapitalizacja i zły stan sieci drenarskiej i melioracyjnej (9) 6) niska częstotliwość kursowania autobusów transportu zbiorowego, niedopasowanie rozkładów jazdy autobusów do rozkładu jazdy pociągów (9) 7) od grudnia 2024 r. na stacji w Janowicach Wielkich nie zatrzymują się pociągi dalekobieżne (8) 8) brak punktów ładowania rowerów elektrycznych i stacji ładowania samochodów elektrycznych (8) 9) zły stan techniczny części budynków, dróg (szczególnie powiatowych), poboczy (często ich brak), chodników, oznakowania (8) 10) podział poprzeczny obszaru Gminy przez DK5 na dwie części funkcjonalne (8) 11) braki w uzbrojeniu terenów przeznaczonych pod zabudowę (8) 12) “odrolnianie”, fragmentacja przestrzeni (7) 13) często niskie walory estetyczne zabudowy kamienicowej (7) 14) zła jakość powietrza w sezonie grzewczym, przekroczenia norm stężeń pyłu zawieszonego, benzo(a)pirenu i ozonu (7) 15) PSZOK nieczynny w weekendy; powstawanie nielegalnych wysypisk (7) 16) intensywna, chaotyczna suburbanizacja (6) 17) zanieczyszczenie liniowe powietrza oraz zwiększony hałas w pobliżu DK5 (6) 18) często niski poziom wody w Bobrze, co ogranicza spływy kajakowe i pontonowe (6) 19) niezadowalający stan wód w ciekach naturalnych (6) 20) monokultura świerkowa (5) 21) występowanie w Miedziance potencjalnego historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi substancjami promieniotwórczymi (5) 22) wysoki potencjał radonowy na około połowie powierzchni Gminy (5) 23) wykluczenie transportowe niektórych obszarów Gminy, jak Miedzianka, Mniszków (5) 24) brak wojewódzkiej stacji monitoringu jakości

	powietrza (5) 25) niewystarczająca sieć oświetlenia ulicznego (5) 26) brak gminnego programu opieki nad zabytkami (4)

Źródło: opr. na podst. zebranych materiałów, spotkań z mieszkańcami dotyczących diagnozy strategicznej rozwoju Gminy

4. Ustalenia dla obszarów funkcjonalnych obejmujących Gminę Janowice Wielkie

Obszar funkcjonalny to obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego); szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny (art. 5, ust. 6a *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*).

Gmina jest objęta ustaleniami:

- obszaru funkcjonalnego wyznaczonego w projekcie SRWD 2030+ i *Rekomendacjach GOF*, pn.:
    1) Górski Obszar Funkcjonalny (GOF),
- czterech obszarów funkcjonalnych ustalonych w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*, pn.:
    2) Jeleniogórski Obszar Funkcjonalny (JOF),
    3) Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo,
    4) Sudecki Obszar Funkcjonalny (SOF),
    5) Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (POF).

4.1. Rekomendacje dla planowania rozwoju w Górskim Obszarze Funkcjonalnym

W projekcie SRWD 2030+ Górski Obszar Funkcjonalny wskazano jako obszar o największych potrzebach interwencji, rozpoznawalny w skali krajowej. Rekomendacje dla planowania rozwoju w tym obszarze (Rekomendacje GOF) zostały przyjęte 24.03.2024 r. przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr 8440/VI/24. Dokument zawiera bardziej szczegółowe informacje o GOF niż ich synteza w projekcie SRWD 2030+. Opracowanie obejmuje zestaw rekomendacji w ujęciu ponadlokalnym, z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań oraz powiązań wewnętrznych, w którym zarekomendowano lokalizację szczególnie istotnych funkcji, jak również wskazano obszary wymagające działań naprawczych i ochronnych. Stanowią one punkt wyjścia do formułowania polityki przestrzennej za pośrednictwem innych aktów realizowanych przez podmioty publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego.

W Rekomendacjach GOF określono kluczowe wartości dla planowania rozwoju, w tym zasad zagospodarowania przestrzennego dla GOF-u, do których zaliczono:

1) dobrej jakości środowisko - przestrzeganie prawa do czystego środowiska, jako prawa podstawowego każdej jednostki oraz zapewnienie warunków dla przetrwania i rozwoju społeczeństwa,

2) ład przestrzenny - zrównoważone korzystanie z funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni,
3) transport zbiorowy - zrównoważona mobilność, dająca każdej jednostce prawo do przemieszczania się w sposób nieuciążliwy dla środowiska naturalnego.

Ochronie i poprawie tych wartości mają służyć następujące, dotyczące Gminy, działania:

1) w zakresie osadnictwa:
   a) ograniczanie przeznaczania nowych terenów na zabudowę i lokalizowanie nowej zabudowy jako uzupełnienie istniejących układów osadniczych;
   b) podnoszenie wartości użytkowych istniejącej substancji mieszkaniowej poprzez remonty, modernizację, rozbudowę i przebudowę;
   c) rewaloryzacja oraz modernizacja istniejącej zabudowy, w szczególności obiektów zabytkowych oraz obszarów zdegradowanych;
2) w zakresie turystyki:
   a) rozwój i modernizacja bazy noclegowej oraz istniejącej infrastruktury turystycznej z uwzględnieniem wymagań osób ze szczególnymi potrzebami;
   b) zapewnienie sprawnego dojazdu a także poprawa dostępności do atrakcji turystycznych;
   c) podnoszenie jakości przestrzeni publicznych i tworzenie nowych produktów turystycznych odwołujących się do zasobów Gminy (np. geotrasy);
   d) zapewnienie dostępności do strefy brzegowej zbiorników i cieków wodnych jako przestrzeni publicznej wolnej od trwałego zainwestowania;
3) w zakresie powiązań przyrodniczo-środowiskowych:
   a) zachowanie terenów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych oraz ich powiększanie;
   b) ograniczenie przeznaczania na cele nieleśne jedynie do terenów planowanych pod realizację ważnych celów publicznych;
   c) zapewnienie zachowania tras migracji zwierząt, poprzez likwidację barier w istniejącym zagospodarowaniu;
4) w zakresie gospodarowania wodami:
   a) wdrażanie w obszarach zurbanizowanych systemów zielonej i błękitnej infrastruktury;
   b) ochronę istniejących lub odtwarzanie zlikwidowanych cieków i zbiorników wodnych;
   c) renaturyzację cieków oraz zbiorników wodnych;
   d) ograniczanie zabudowy na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, w tym jej dostosowanie do stopnia zagrożenia oraz uwzględnienia cyklicznych zalewów;
5) w zakresie rolnictwa:
   a) kształtowanie krajobrazu rolniczego z zachowaniem różnorodności ekosystemów, w tym dziko rosnących roślin, drzew owocowych i leśnych oraz gatunków łąkowych i pastwiskowych;
6) transportu:

a) lokalizowanie i uruchomienie małych węzłów przesiadkowych w miejscowościach będących siedzibą gmin.

4.2. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Jeleniogórskim Obszarze Funkcjonalnym

Gmina znajduje się na Jeleniogórskim Obszarze Funkcjonalnym (JOF) - jednym z siedmiu miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie dolnośląskim, objętych instrumentem Zintegrowane Inwestycje Terytorialne lub Innym Instrumentem Terytorialnym.

Zgodnie z zapisami art. 34 ust. 2 i 3 *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027,* ZIT są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa. W celu realizacji ZIT zasięg terytorialny miejskiego obszaru funkcjonalnego może zostać zmieniony lub w przypadku braku wskazania takiego obszaru w strategii rozwoju województwa, wyznaczony, po pozytywnym zaopiniowaniu przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, w drodze uchwały zarządu województwa.

Jeszcze w dniu 4 marca 2020 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego rozpoczął proces delimitacji podejścia terytorialnego w perspektywie finansowej 2021-2027. Przedstawiona przez Zarząd propozycja wskazania miejskich obszarów funkcjonalnych i instrumentów terytorialnych stała się punktem wyjścia do dalszej dyskusji oraz konsultacji społecznych z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego i interesariuszami. Jednocześnie zgodnie z zapisami art. 9 ust. 3 i 4 Kontraktu Programowego dla Województwa Dolnośląskiego, Strona samorządowa zobowiązuje się do zapewnienia możliwości wsparcia OSI o znaczeniu krajowym, tworzących miejskie obszary funkcjonalne wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa jako OSI o znaczeniu regionalnym.

W wyniku otrzymania pozytywnej opinii wydanej przez Ministra właściwego ds. rozwoju w dniu 8 marca 2023 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął uchwałę nr 6945/VI/23 z dnia 22 maja 2023 r. w sprawie przyjęcia wyznaczonych siedmiu obszarów celem realizacji podejścia terytorialnego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027. W wyniku podjętej Uchwały podejście terytorialne ostatecznie ukształtowało się w ramach realizacji 6 Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i 1 Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach programu FEDS 2021-2027.

Rys. Gmina na mapie zasięgu terytorialnego instrumentów terytorialnych i miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie dolnośląskim

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ (z perspektywą 2050)*, projekt, mapa 21 na s. 106, załącznik nr 1 do *uchwały nr 8426/VI/24 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ (z perspektywą 2050) w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych*

Wg PZPWD (2020) Gmina także wchodzi w skład JOF, znajduje się w jego strefie I, do której należy miasto rdzeniowe tego obszaru, Jelenia Góra i gminy wykazujące ścisłe powiązania funkcjonalne z rdzeniem (Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, m. Karpacz, Mysłakowice, m. Piechowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, m. Szklarska Poręba, Wleń, m. Wojcieszów). Miejski obszar funkcjonalny JOF ustalono w PZPWD jako obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym na podstawie art. 39 ust 3 pkt 4 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. W jego skład wchodzą gminy, które podpisały Porozumienie z dnia 6 maja 2015 r. o wspólnej realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej na lata 2014-2025 (ZIT AJ) oraz gminy, których

dostępność do miasta rdzeniowego JOF, ze względu na planowaną i realizowaną przebudowę układu komunikacyjnego, ulegnie wyraźnej poprawie.

W odniesieniu do Gminy, PZPWD wskazuje na:

1) uwzględnienie infrastruktury transportu rowerowego przy planowaniu zintegrowanego systemu transportu, obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury,
2) wykorzystanie potencjału trasy korytarza sudeckiego północnego (Zgorzelec - Jelenia Góra – Bolków – Świdnica – Dzierżoniów – Paczków),
3) podniesienie jakości życia mieszkańców m.in. poprzez zrównoważoną mobilność, z uwzględnieniem zwiększania ruchu rowerowego w transporcie,
4) zaplanowanie i utworzenie parkingów P+R oraz B+R w sąsiedztwie stacji i przystanków kolejowych poza obszarem centralnym Jeleniej Góry,
5) porządkowania przestrzeni także w aspekcie lokalizowania zabudowy mieszkaniowej i usług z nią związanych w odległościach od 800 m od stacji i przystanków kolejowych oraz do 400 m od przystanków autobusowych,
6) zapewnienia dostępu pieszego do 800 m do przystanku komunikacji zbiorowej,
7) budowę przystanków kolejowych na linii kolejowej nr 274.

4.3. Wybrane ustalenia dla planowania rozwoju w Obszarze funkcjonalnym cennym przyrodniczo

Prawie cały teren Gminy znajduje się na regionalnym “Obszarze funkcjonalnym cennym przyrodniczo” wyznaczonym w PZPWD, w tym:

1) większa część Gminy znajduje się na obszarze węzłowym wysokiej ochrony,
2) środkowa część - na obszarach uzupełniających:
   a) obszar pełniący funkcję strefy buforowej (otulina),
   b) lądowy korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym,
   c) rzeczny korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadlokalnym.

Rys. Ustalenia Obszaru funkcjonalnego cennego przyrodniczo dla Gminy

Źródło: opr. na podst. *Rysunek planu nr 3. Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo*, załącznik 4 *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*

4.4. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Sudeckim Obszarze Funkcjonalnym

Zgodnie z PZPWD, Gmina znajduje się w strefie górskiej ponadregionalnego Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego (SOF). Brak istotnych ustaleń i rekomendacji dla planowania rozwoju w Gminie.

4.5. Wybrane ustalenia i rekomendacje dla planowania rozwoju w Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym

Podobny zasięg do Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego ma także wyznaczony w PZPWD Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (POF). Jest to obszar o znaczeniu ponadregionalnym ustalony na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 4 w związku z art. 49b pkt 4 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Gminy dotyczą ustalenia PZPWD dla POF w zakresie:

1) Kierunek 1.2. Zapobieganie peryferyzacji ośrodków i obszarów zagrożonych marginalizacją,
2) Kierunek 2.2. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu,
3) Kierunek 3.1. Zapewnienie warunków dla rozwoju infrastruktury energetycznej oraz racjonalnego rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy wykorzystaniu naturalnych uwarunkowań regionu.

5. Analiza strategiczna SWOT/TOWS

Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy stanowią podstawę do analizy strategicznej SWOT/TOWS i wskazania rodzaju strategii rozwoju Gminy, który najlepiej odpowiada zidentyfikowanym czynnikom, tj.:

1) strategia ekspansywna (*maxi-maxi*) SO (*Strengths/Opportunities*) - stosowana, gdy organizacja ma mocne strony i szanse, co sprzyja ekspansji i dynamicznemu rozwojowi,
2) strategia konserwatywna (*maxi-mini*) ST (*Strengths/Threats*) - wykorzystywana, gdy organizacja ma mocne strony, ale działa w niekorzystnym otoczeniu, koncentrując się na wewnętrznych atutach,
3) strategia konkurencyjna (*mini-maxi*) WO (*Weaknesses/Opportunities*) - przydatna, gdy organizacja ma słabe strony, ale sprzyjające otoczenie, skupiając się na minimalizacji wad i wykorzystaniu szans,
4) strategia defensywna (*mini-mini*) WT (*Weaknesses/Threats*) - stosowana, gdy organizacja ma słabe strony i działa w niekorzystnym otoczeniu, koncentrując się na przetrwaniu.

W procesie prowadzenia analizy poszczególnym czynnikom przyporządkowano ocenę oddziaływania w skali od 1 do 10, gdzie 10 oznacza największe znaczenie dla dalszego rozwoju Gminy (do 2035 r.), 1 – najmniejsze znaczenie dla dalszego rozwoju Gminy. Zsumowano oceny punktowe poszczególnych czynników w podziale na szanse, zagrożenia, mocne strony i słabe strony w trzech analizowanych sferach. Uzyskane sumy pozwoliły wskazać rodzaje strategii Gminy w poszczególnych sferach.

Wyniki analizy SWOT/TOWS wskazują na zasadność przyjęcia strategii:

a) ekspansywnej - w sferze społecznej,
b) konserwatywnej - w sferze gospodarczej,
c) defensywnej - w sferze przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.

Tab. Sfera społeczna - ocena punktowa

	Szanse, 34 pkt	**Zagrożenia, 31 pkt**
Mocne strony 105 pkt	strategia ekspansywna (*maxi-maxi*), wykorzystać szanse przy pomocy atutów	strategia konserwatywna (*maxi-mini*) działanie w niekorzystnym otoczeniu, wykorzystanie mocnych stron do pokonania zagrożeń
Słabe strony 79 pkt	strategia konkurencyjna (*mini-maxi*), działanie w sprzyjającym otoczeniu, przezwyciężanie słabości i wykorzystanie szans	strategia defensywna (*mini-mini*), działanie w niekorzystnym otoczeniu, koncentrując się na przetrwaniu

Źródło: opr. na podst. wniosków z diagnozy sytuacji społecznej Gminy

Tab. Sfera gospodarcza - ocena punktowa

	Szanse, 19 pkt	**Zagrożenia, 41 pkt**
Mocne strony 63 pkt	strategia ekspansywna (*maxi-maxi*), wykorzystać szanse przy pomocy atutów	strategia konserwatywna (*maxi-mini*) działanie w niekorzystnym otoczeniu, wykorzystanie mocnych stron do pokonania zagrożeń
Słabe strony 53 pkt	strategia konkurencyjna (*mini-maxi*), działanie w sprzyjającym otoczeniu, przezwyciężanie słabości i wykorzystanie szans	strategia defensywna (*mini-mini*), działanie w niekorzystnym otoczeniu, koncentrując się na przetrwaniu

Źródło: opr. na podst. wniosków z diagnozy sytuacji gospodarczej Gminy

Tab. Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa - ocena punktowa

	Szanse, 93 pkt	**Zagrożenia, 101 pkt**
Mocne strony 104 pkt	strategia ekspansywna (*maxi-maxi*), wykorzystać szanse przy pomocy atutów	strategia konserwatywna (*maxi-mini*) działanie w niekorzystnym otoczeniu, wykorzystanie mocnych stron do pokonania zagrożeń
Słabe strony 179 pkt	strategia konkurencyjna (*mini-maxi*), działanie w sprzyjającym otoczeniu, przezwyciężanie słabości i wykorzystanie szans	strategia defensywna (*mini-mini*), działanie w niekorzystnym otoczeniu, koncentrując się na przetrwaniu

Źródło: opr. na podst. wniosków z diagnozy sytuacji przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy

W sferze społecznej Gmina przede wszystkim może nadal przyciągać nowych mieszkańców w związku z dalszą popularyzacją stylu życia „slow life", zamieszkania w pięknym krajobrazie, na terenach wiejskich, oferując zróżnicowane usługi społeczne, bogatą ofertę wydarzeń sportowych i kulturowych.

W sferze gospodarczej Gmina powinna dążyć do wykorzystania mocnych stron, jak spory potencjał rozwoju w kierunku przyrodniczo-krajobrazowym, turystyczno-rekreacyjnym i społeczno-kulturowym, lokalizacja w Radomierzu podstrefy Kamiennogórskiej SSE - do minimalizacji zagrożeń, jak konkurencja pobliskich dużych ośrodków turystycznych, wzrost bezrobocia świadomego, dobrowolnego.

W sferze przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gmina powinna dostosowywać się do niekorzystnych skutków zmian klimatu, przeciwdziałać degradacji walorów krajobrazowych przez wielkoobszarowe farmy fotowoltaiczne i elektrownie wiatrowe, podejmować działania na rzecz zmniejszania ryzyka powodziowego, dążyć do minimalizacji słabych stron.

Źródła

1) *Aktualizacja studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim*, WBU, Wrocław grudzień 2011
2) *Bank Danych Lokalnych*, GUS, https://bdl.stat.gov.pl/bdl/
3) *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2023 r.*, PIG, Warszawa 2024, https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2023/bilans_2023.pdf
4) *Dolny Śląsk rowerem 2023. Raport z badania turystyki rowerowej oraz ruchu rowerowego,* Dolnośląska Organizacja Turystyczna, Wrocław 20.09.2023 r., https://dot.org.pl/wp-content/uploads/2023/11/raport-z-badania-turystyki-rowerowej-na-Dolnym-Slasku-2023.pdf
5) *Geoportal Dolnego Śląska*, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, geoportal.dolnyslask.pl
6) *Geoserwis Mapy*, GDOŚ, Warszawa 2025, https://geoserwis.gdos.gov.pl
7) *Klimat – scenariusze*, Instytut Ochrony Środowiska, Państwowy Instytut Badawczy 2025, https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/
8) *Koncepcja Smart Village dla miejscowości Janowice Wielkie, Trzcińsko, Komarno, Radomierz, Mniszków w gminie Janowice Wielkie, Stowarzyszenie Góry Szalonych Możliwości,* czerwiec 2024, https://www.duchgor.org/index.php/projekty-lgd/prow-2014-20/78-09-gsw/2653-koncepcje-smart-village.html
9) Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PAN, Warszawa 2002
10) *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Janowice Wielkie na lata 2016-2023*, załącznik do uchwały nr XXXI/151/2017 Rady Gminy w Janowicach Wielkich z dnia 28 września 2017 r.
11) Ładysz J. *Bezpieczeństwo radiacyjne jako uwarunkowanie planowania przestrzennego na obszarach o wysokiej zawartości pierwiastków radioaktywnych w podłożu geologicznym*. W: *Zarządzanie środowiskiem we współczesnym świecie.* Bartniczak B., Dyrda D. (red.), 2017, Jelenia Góra, Wydawnictwo AD REM, s. 63-75
12) *Mapa glebowo-rolna*, Geoportal, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa 2025 https://mapy.geoportal.gov.pl/imapnext/imap/index.html?moduleId=modulRol&mapview=51.133183%2C15.896156%2C250000s
13) *Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce*, Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, 2012, https://mapa.korytarze.pl/
14) *Mapa podziału hydrograficznego Polski,* ttps://dane.gov.pl/pl/dataset/2167,mapa-podzialu-hydrograficznego-polski
15) *Mapy klimatu Polski*, IMGW-PIB, 2025, https://klimat.imgw.pl/pl/climate-maps/#Mean_Temperature/Yearly/2010/1/Winter
16) *Mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego,* Informatyczny System Osłony Kraju, Warszawa 2024, https://www.gov.pl/web/infrastruktura/aktualizacja-map-zagrozenia-powodziowego-i-map-ryzyka-powodziowego
17) *Mapy.com*, Seznam.cz a.s., https://mapy.com/pl
18) *Narodowy Spis powszechny*, GUS, Warszawa 2021

19) *Ocena potencjału surowcowego i gospodarczego nieużytkowanych i wstępnie rozpoznanych złóż wód leczniczych wraz ze wskazaniem obszarów perspektywicznych dla ich ujmowania i zagospodarowania. Sudety,* Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2024
20) *Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego*, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne, Wrocław 2005
21) *Plan rozwoju infrastruktury transportowej w województwie dolnośląskim z perspektywą do 2030. Kierunki działań*, Uchwała nr 7954/VI/23 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z 18.12.2023 r.
22) *Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Śnieżka na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 r. Obręby: Śnieżka, Kowary,* Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu, https://www.gov.pl/web/nadlesnictwo-sniezka/plan-urzadzania-lasu
23) *Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Trzcińskie Mokradła*, Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 22 października 2024 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Trzcińskie Mokradła (PLH020105), Dz. Urzędowy Woj. Dolnośląskiego z dnia 23 października 2024 r., poz. 5274
24) *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego,* Uchwała nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z 16.06.2020 r., Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 30 czerwca 2020 r., poz. 4036
25) *Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Powiatu Karkonoskiego (aktualizacja z 27.06.2024 r.),* Starostwo Powiatu Karkonoskiego
26) *Porozumienie z dnia 6 maja 2015 r. o wspólnej realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej na l. 2014-2025*
27) *Prognoza ludności na lata 2023-2060 (aktualizacja 18.07.2024),* GUS, Warszawa 2024, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html
28) *Przyśpieszające ocieplenie klimatu,* komunikat Komitetu ds. Kryzysu Klimatycznego PAN, Fundacja Edukacji Klimatycznej, 2024, https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/przyspieszajace-ocieplenie-klimatu-komunikat-komitetu-ds-kryzysu-klimatycznego-pan
29) *Regionalna geografia fizyczna Polski,* praca zb. pod red. Richlinga A., Solona J., Maciasa A., Balona J., Borzyszkowskiego J. i Kistowskiego M., Poznań 2021
30) *Rekomendacje dla planowania rozwoju w Górskim Obszarze Funkcjonalnym*, Uchwała Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 8440/VI/24 z 26.04.2024 r.
31) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2023,* Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu, GIOŚ, Wrocław 2024
32) *Rolnicza przestrzeń produkcyjna*, Geoportal Dolny Śląsk, Wydział Geodezji i Kartografii UMWD, https://geoportal.dolnyslask.pl
33) *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 15.07.2021 r. ws. przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy*, Dz.U. 2021 poz. 1615
34) *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26.10.2022 r. ws. przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry*, Dz.U. 2022 z 22.12.2022 poz. 2714

35) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z 8.12. 2023 r. ws. projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów*
36) *Rozporządzenie Rady Ministrów z 14.04. 2004 r. ws. szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania objętej planem rozwoju obszarów wiejskich*, Dz. U. 2004 nr 73, poz.657
37) *Schrony*, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, https://strazpozarna.maps.arcgis.com
38) *Sołecka Strategia Rozwoju Wsi Janowice Wielkie (aktualizacja z 2016 r.)*, załącznik do Uchwały nr XII/114/2016 w sprawie zmiany dokumentu pod nazwą „Sołecka Strategia Rozwoju Wsi Janowice Wielkie"
39) *Sołecka Strategia Rozwoju Wsi Trzcińsko*, załącznik do Uchwały nr VI / 29/2015 Rady Gminy w Janowicach Wielkich z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie przyjęcia „Sołeckiej Strategii Rozwoju Wsi Trzcińsko"
40) *Sprawozdanie opisowe Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Janowicach Wielkich za rok 2024*, GOPS Janowice Wielkie
41) S*prawozdanie opisowe z działalności i wykorzystania środków finansowych w ramach Realizacji Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii w Janowicach Wielkich za rok 2024,* GOPS Janowice Wielkie
42) *Sprawozdanie opisowe z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030 na terenie Gminy Janowice Wielkie za rok 2024*, GOPS Janowice Wielkie
43) *Sprawozdanie opisowe z realizacji zadań określonych dla Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na terenie Gminy Janowice Wielkie za rok 2024,* GOPS Janowice Wielkie
44) Staffa M., Mazurski K. F., Czerwiński J., Pisarski G., *Słownik geografii turystycznej Sudetów – Pogórze Izerskie,* Tom 2, A-Ł, Wyd. I-Bis, Wrocław 2003
45) Staffa M., Mazurski K. F., Czerwiński J., Pisarski G., *Słownik geografii turystycznej Sudetów – Pogórze Izerskie,* M-Ż, Tom 2, Wyd. I-Bis, Wrocław 2003
46) *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Janowice Wielkie na lata 2023-2030*, załącznik do Uchwały nr XLII/232/2022 Rady Gminy w Janowicach Wielkich z dnia 20 grudnia 2022 roku
47) *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części województwa dolnośląskiego na lata 2020–2030, obejmująca swoim zasięgiem subregiony wałbrzyski i jeleniogórski (NUTS 3) – Strategia Rozwoju Sudety 2030*, Centrum Badawczo-Rozwojowe Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2018
48) *Strategia rozwoju turystyki rowerowej dla województwa dolnośląskiego,* https://dot.org.pl/wp-content/uploads/2024/01/Strategia_final.pdf
49) *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ (z perspektywą 2050),* projekt, mapa 21 na s. 106, załącznik nr 1 do *Uchwały nr 8426/VI/24 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ (z perspektywą 2050) w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych*

50) *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej na lata 2021-2029,* Wydział Zarządzania Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi Aglomeracji Jeleniogórskiej Urzędu Miasta Jelenia Góra, 2023
51) *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Janowice Wielkie*, załącznik nr 1 do Uchwały nr VI/22/2015 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 26.03.2015 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Janowice Wielkie
52) *System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych MIDAS,* https://www.pgi.gov.pl/midas.html
53) *Trasy rowerowe,* Dolnośląska Organizacja Turystyczna, https://dolnyslaskrowerem.pl/trasy
54) *Uchwała nr X/44/2025 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 27 lutego 2025 r. w sprawie wprowadzenia opłaty miejscowej oraz ustalenia wysokości jej stawki, terminów płatności i sposobów poboru,* Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 10 marca 2025 r., poz. 1204
55) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr III/12/2018 z 2018 12 20 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu obrębu Radomierz w gminie Janowice Wielkie*
56) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr III/13/2018 z 2018 12 20 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Mniszków w gminie Janowice Wielkie*
57) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr LXI/284/2023 z 2023 11 30 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Radomierz w gminie Janowice Wielkie*
58) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr VI/18/99 z 1999 03 08 w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Janowice Wielkie*
59) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr VI/19/99 z 1999 03 08 w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Janowice Wielkie*
60) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr XVII/76/96 z 1996 04 26 w sprawie wprowadzenia zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Janowice Wielkie*
61) *Uchwała Rady Gminy Janowice Wielkie nr XXXIII/156/2017 z 2017 11 30 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Komarno w gminie Janowice Wielkie*
62) *Uchwała nr VIII/33/2024 Rady Gminy Janowice Wielkie z dnia 19 grudnia 2024 r. w sprawie budżetu Gminy Janowice Wielkie na rok 2025*
63) *Wyszukiwarka KRS,* Portal Rejestrów Sądowych, https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl
64) Źródło zdjęcia na okładce: Sacharczuk Aneta *Jesienny zachód słońca - formacje skalne Rudaw Janowickich,* I miejsce w konkursie fotograficznym pn. "Janowickie fotografie", https://www.janowicewielkie.eu/index.php/strona-glowna/aktualnosci/1313-rozstrzygniecie-konkursu-pn-janowickie-fotografie [opublikowano: 21.11.2022]

Ustawy:

1) *Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe*, Dz.U.2024.1277 t.j. z dnia 2024.08.22
2) *Ustawa z 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska,* Dz.U.2024.54 t.j. z dnia 2024.01.16
3) *Ustawa z 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz.U.2024.1130 t.j. z dnia 2024.07.29
4) *Ustawa z 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,* Dz.U.2024.1292 t.j. z dnia 2024.08.26
5) *Ustawa z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody*, Dz.U.2024.1478 t.j. z dnia 2024.10.04
6) *Ustawa z 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, Dz.U.2025.198 t.j. z dnia 2025.02.14
7) *Ustawa z 3.10. 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, Dz.U.2024.1112 t.j. z dnia 2024.07.25
8) *Ustawa z 5.12.2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej*, Dz.U.2024.1907 z dnia 2024.12.23